

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ.

IX. ÉVFOLYAM.

1894. márczius—április.

III.-IV. FÜZET.

TANÍTÓKÉPZÉS.

Meghívó.

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete a f. é. márczius 18., 19. és 20-dik napjain **közgyűlést** tart.

A közgyűlés sorrendje a következő:

Márczius 18-án d. u. 4 órakor *előértekezlet* a VI. ker. állami elemi és polgári tanítónőképző-intézet helyiségében (Andrássy-út 65. sz.);

márczius 19-én d. e. 8 órakor és 20-án d. e. 8 órakor s d. u. 3 órakor *közgyűlés* a Magyar Kir. Tudományos Akadémia heti üléstermében.

A közgyűlés tárgysora a következő:

1. Elnöki megnyitó.
2. Emlékbeszéd Májner István tiszteletbeli tagról. Tartja dr. *Walter Gyula*.
3. Titkári jelentés.
4. Pénztárnoki jelentés.
5. A tanító- és tanítónőképző-intézeti benn- és künlakások szervezete és vezetése.
6. A tanítóképző-intézeti tanárképzés.
7. Választások.
8. Indítványok.

Az egyesület tisztelt tagjainak, a tanítók és tanárok s a tanítóképzés iránt érdeklődők szíves megjelenését tisztelettel kérjük.

Budapest, 1894. márczius 2-án.

A választmány megbízásából:

Péterfy Sándor
elnök.

Nagy László
titkár.

Gyülekezzünk!

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete, a mint a lapunk elején közölt meghívó mutatja, a f. é. húsvét nagyhetében tartja III. rendes közgyűlését.

Újra feltárulnak előttünk az Akadémia kapui, hogy vendégszeretettel fogadják be a tanítóképző tanároknak az ügyért buzgó csapatát!

Tanúbizonyosságot óhajunk ismét tenni az ország színe előtt, hogy megvan bennünk az a lelkesedés, értelmesség és erkölcsi komolyság, a mely tanítóképzői hivatásunk teljesítéséhez okvetetlenül szükséges. Abból a nagy munkából, a melynek célja a magyar állam demokratikus szervezetének megerősödését az egységes népműveltség alapján biztosítani, reánk, tanítóképzőkre, tetemes rész jut. A mi munkánk nyoma meglátszik a nép művelődésén, a mi szellemünk ott él minden népiskolában: nem csoda hát, ha külön mértékkel mérik a mi iskolai tevékenységünket s ha a közönség figyelmét s a tanügyi körök kritikáját idézzük fel, a midőn a tanítóképzés közös ügyeinek megvitatására az egész országból összesereglnék.

Küszöbön álló harmadik közgyűlésünk a kitűzött tételek fontosságánál fogva méltóan sorakozik az első kettőhöz. Sőt tekintve azt, hogy a közgyűlés tárgyai már évek óta vajúdó ügyei tanítóképzésünknek, s nemcsak a szorosan vett tanítóképzői, hanem az azon kívül eső tanügyi s különösen tanítói körökben is általános és meleg érdeklődés tárgyai, e közgyűlésünk érdekesség szempontjából felette áll a megelőzőknek.

A tételek, az internatusok és externatusok szervezete s a tanítóképző-intézeti tanárképzés, valóban méltók is a közfigyelemre.

Évek óta halljuk a panaszt, hogy a tanítónövendékek nevelése nem tart lépést a képzőintézeti oktatás fejlődésével. A képzőintézeti nevelés hiányos berendezését tartják annak egyik főokául, hogy tanítóképzőinkből gyakran nem kerülnek ki oly tanítók, a kik megütnék a kellő mértéket. A tanítói nevelés javításának, helyesebb irányba terelésének elveit s módozatait megállapítani van hivatva az a tanácskozás, a mely ezen tételről a közgyűlésen meg fog indulni.

A tanítóképzőintézeti tanárképzés a betetőzése, csúcspontja népoktatási szervezetünknek; s ha igaz az a mondás, hogy «felülről jön a világosság», úgy e kérdés helyes megoldásának irányító hatása lesz népoktatásunk szellemének fejlődésére. Ezért örülnünk kell, hogy ez a régen vajúdó ügy az előzetes kemény viták, tárgyalások, tanárkari s tanítóegyesületi tanácskozások által annyira megérett, hogy közgyűlésünk foruma elé kerülhet. S ez a forum a legilletékesebb, leghivatottabb erről az ügyről véleményt mondani. A tanárképzés alapkövetelményeire és általános irányelveire nézve meg-egyezők a vélemények; de ismeretes, hogy bizonyos részletekben két ellentétes felfogás küzd egymással. Bízunk a tanítóképző tanári testület bölcsességében, emelkedett felfogásában, hogy meg fogja találni a megoldásnak azt a módját, a mely a mellett, hogy a tanítóképzés és népoktatás érdekeinek megfelelő, az ellentéteket is kellőképen kiegyezteti.

Minthogy egyesületünknek tekintélye mind fel-, mind lefelé mindinkább növekszik, tanácskozásait a tanügyi kormány, a különböző tanügyi, de különösen a tanítói körök fokozódó érdeklődéssel kísérik: méltán várhatjuk azt, hogy határozatainkat fent és lent latba vetni, s több-kevesebb szigorúsággal megbírálni fogják. De éppen ez a körülmény kell, hogy minden egyes tanítóképző tanárban felébressze a felelősség érzetét közgyűlésünk külső és belső sikerével, hozandó határozataival szemben.

Jelenjünk meg tömegesen közgyűlésünkön! Ne legyen egy *tanáriestület* sem, a mely ne képviseltetné magát a gyűlésen. De kívánatos, hogy a velünk tagsági kötelékben álló *tanítóegyesületek* is gondoskodjanak a közgyűlésen való képviseltetésökről.

Mutassuk meg, hogy a mikor a közoktatás embereit az anyagi érdekek előtérbe tolásával vádolják, mi bennünk üdén tenyészik a közügyek iránti lelkesedés s a mikor a tanítóképzés és népoktatás elvont ügyeiről van szó, ép úgy képesek vagyunk a tetre, mintha testületi speciális érdekeinket kellene megvédenünk. *Es* méltó hozzánk, tanítóképzőkhöz, a kiknek hivatásukból kifolyó teendője a leendő tanítókbán az idealismus lángját élesztgetni.

Készítsük magunkat kellőképen elő a közgyűlésre, hogy tanácskozásainkról alapos tanulmány és komoly megfontolás tükröződjék le. Határozataink az esetben számíthatnak erkölcsi súlyra, ha azok mély szakértelem és beható, sokoldalú megvitatás eredményei!

Vajjon fognak-e a közgyűléshez fűzött eme remények teljesülni? Azt hisszük, igen! A tanítóképző tanárok ama része, a mely eddig is nemes buzgalommal fáradozott azon, hogy egyesületünk magasztos hivatását betölthesse, most is bizonyára mindent el fog követni a siker biztosítása érdekében. De talán meghozzák az áldozatot azok is, a kiket eddig anyagi vagy egyéb körülményeik tartottak vissza a köztevékenységben való részvételtől.

Isten segítségével fel tehát a nemes munkára! Vessük buzgón az igaz magot, hogy legyen egykor bő aratás!

Néhány külföldi tanítóképző épülete és felszerelése.

A tanítónők kollégiuma Londonban.

— Narjoux Félix, Páris városa építésének műve nyomán. —

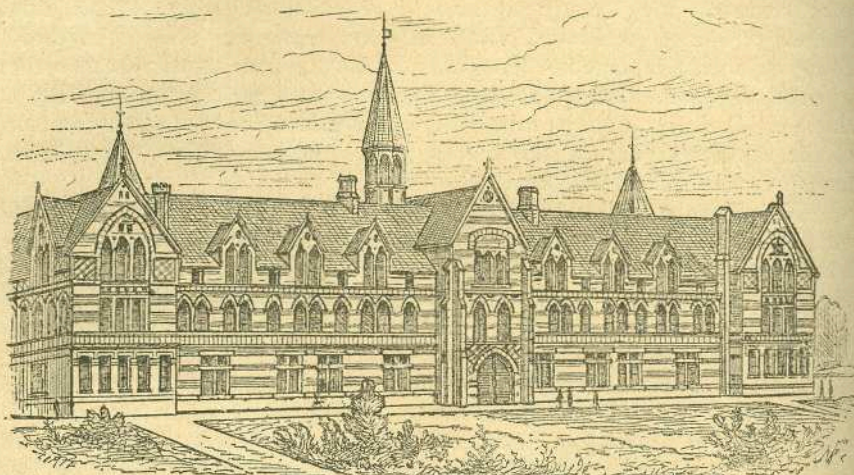
(Folytatás.)

Azon program, melyet a tanítónők londoni kollégiuma van hivatva foganatosítani, talán nem egészen azonos a mi tanítóképzőink által megvalósítandóval; lényegileg azonban attól mégis csak néhány részletre nézve tér el és pedig bizonyos helyiségek alkalmazásában létesített egyszerűség és másokra fordított kibővítés által: sajátlagos intézkedések, melyeknek ismerete minden esetben hasznos.

A tanítónők londoni kollégiuma 70, a tanítónői pályára eltökélt fiatal leányt fogadhat be. Az intézet, mint a mi tanítóképzőink, két részre oszlik, első a tulajdonképi tanítóképző, a második a gyakorló iskola. Az elsőben a tanítónők egyúttal azon ismeretekbe és módszerbe vezetnek be, melyekre nekik később szükségük lesz, hogy ők is oktathassanak; a másodikban megfordítva, a növendékek oktatására alkalmazzák azon elveket, melyeket megelőzőleg elsajátítottak. Az épület ezen két részének mindegyike, a mieinkétől eltérőleg elhelyezve, nagy számú teremeket foglal el.

Egy nagy kapu, a melyre egy előszoba következik, foglalja el az épület közepét, s szolgál főbejáratul. A tanítóképző balra, a gyakorlóiskola jobbra esik. Ezen iskolák mindegyikét közvetlen és egyenest

6. ábra. A tanítónők kollégiuma Londonban.

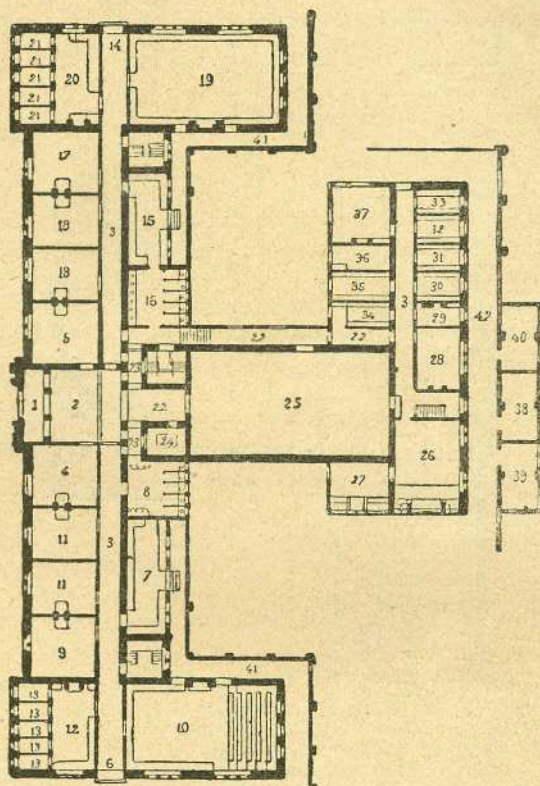
összeköti az épületet egész hosszában átszelő folyosó, mely mindkét végén a nyílt és fedett üdülő udvarokhoz, a tornateremhez stb., vezető ajtóban végződik.

A gyakorló-iskola osztályokul szolgáló termekből és egy nagy helyiségből áll, mely utóbbiban minden növendék a tanítónőkkel összegyűjthető, hogy közös oktatásban részesíthessenek vagy közös gyakorlatot végezhesenek, mely a tanítónőknek alkalmat nyújt, hogy az előttük kifejtett eljárást és módszert alkalmazzhassák. Hasonlóképp megjegyzendő, hogy a gyakorló-iskola egyik osztálya igen fiatal gyermekeket fogad be. Ezek a tanítónők gondjaira bízzák, kiknek ily módon alkalom nyújtatik, hogy a gyermekkor anyagi szükségleteinek ellátásába betekinthessenek.

A tanítóképzőben két sajátlagos intézkedés jegyzendő fel a helyiségek berendezéséről, az első a konyhára és étteremre, a második az alvó-termekre vonatkozik.

A konyhák külön épületet foglalnak el, a főépülettel egy szárny által összekötve, mely az ebédlő-termet foglalja magában. Az ebédlő terem méretei tekintélyesek, mi által könnyen egészséges, tiszta és szagtalan marad. A mi a konyhák rendkívüli fejlettségét illeti, azok a termek és kis szobák végtelen számára oszlanak, meglévén mindegyiknek a maga saját külön rendeltetése. Egyik alkalmazása ez azon brit kényelemnek, mely annyira megy, hogy gyakran teszélyezővé és zavaróvá válik.

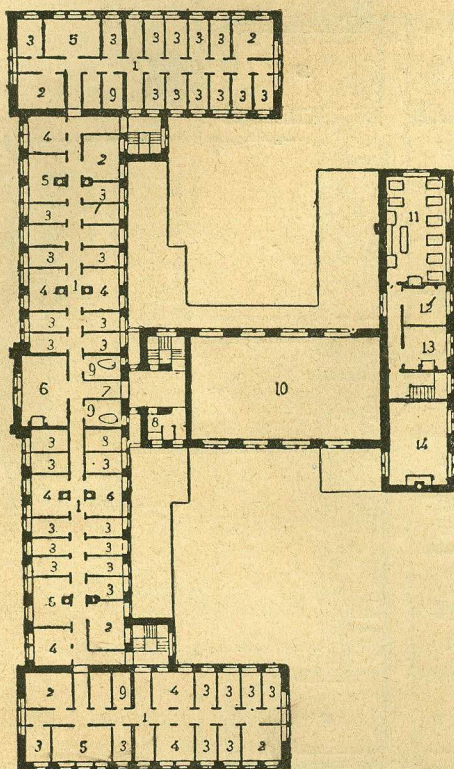

7. ábra. A földszint alaprajza.

Így a céljaiban ép oly egyszerű, mint szerény intézet számára, a milyennek egy tanítónői kollégiumnak kell lenni, a tulajdonképi konyhán kívül a következők sorolhatók fel: a mosogató helyiség, a cselédség étkező- és gyülekező-terme, szoba az ezüstművek és kések tisztogatására, rakodó szoba az edények számára, éléstár, fűszerárúk tára, borpincze, sörpincze, friss- és konzerv élelmi szerek tára, egy terem a zöldség vagdalására és előkészítésére, egy fa-, egy széntartó stb. A helyiségeknek ilyenmő elosztása kissé összetettnak látszik, de az angol felfogásnak teljesen megfelel.

Az első emeletre helyezett alvó-helyiségek a talapzattól 2 méterre emelkedő, festett fenyőfalakkal elzárt fülkesorból állnak. Minden fülkét lefelé csukódó ablak világít és csak egy matraczczal ellátott fekvő helyet; egy fiókos szekrényt, különféle eszközökkel felszerelt pipereasztalt, egy széket és egy sor fogast tartalmaz. (9. ábra) Ily módon a növendékeknek kezük ügyében vannak a fehérneműik és ruháik; ők tartoznak azoknak gondját viselni és örködni azokon, hogy rendben és jó állapotban legyenek.

8. ábra. Az első emelet rajza.

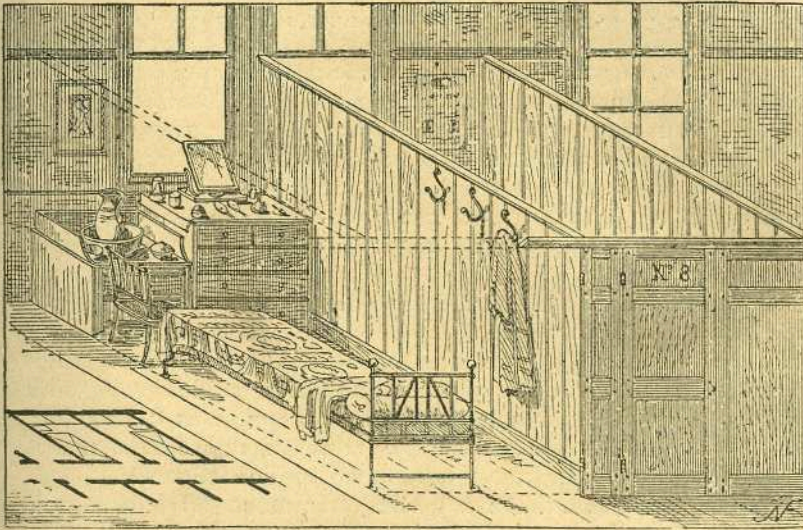
Ezen fülkék egy, két vagy három ágy számára vannak, a szerint a mint két nővér együtt kíván lenni, vagy két igen fiatal növendéknek egy idősebb felügyeletére van szüksége.

Az igazgató, aligazgató, vagy lelki atya számára a kollégium belsejében semmiféle lakás nincs fentartva. Az igazgató az étteremben étkezik növendékeivel és az alvó-termek közepén egy nagy szobája van, s a földszinten egy dolgozó-kabinja; a tanítónőknek az alvó-termek emeletén a növendékek között egy szobájuk van, egyébként összejöhetnek és dolgozhatnak egy közös teremben.

A rajztermek, a közös összejövetelre, a kézimunkára szolgáló stb. termek a második emeleten vannak elhelyezve.

A téglá- és kőhomlokzat (61. ábra) egyenesen festői árnyékrajzolatot mutatnak, a melyről az épület minden egyes részének rendeltetése felismerhető.

9. ábra. Egy kabin.

Az ábrák magyarázata :

7. ábra. A földszint alaprajza.

1. Tornác. 2. Csarnok. 3. Folyosók. 4. Elfogadó. 5. Igazgatói iroda. 6. A gyermekek bejárója. 7. Előszoba. 8. Mosdóhely és árnyékszék. 9. Tanítónői terem. 10. Gyakorlóterem. 11. Osztályok. 12. Zeneterem. 13. Zeneszerek tára. 14. Pítvar. 15. Tanuló szoba. 16. Mosakodó és árnyékszék. 17. A tanárok terme. 18. Tanuló szoba. 19. Osztályok. 20. Zeneterem. 21. Zeneszerek tára. 22. Átjáró. 23. Pítvar. 24. Fehérneműtár. 25. Étterem. 26. Konyha. 27. Mosogató. 28. A cselédség terme. 29. Terem az ezüstneműek tisztogatására. 30. Edénytár. 31. Kamara. 32. Éléstár. 33. Bor és sör. 34. Friss élelmiszerek. 35. Száritott élelmiszerek. 36. A házőr lakása. 37. Ugyanaz. 38. Zöldség előkészítő. 39. Fa és szén. 40. Csűr. 41. Elváltató udvar. 42. Átjáró az ellátáshoz szolgáló helyiségek számára.

8. ábra. Az első emelet rajza.

1. Folyosók. 2. A felügyelő tanítónők szobái. 3. Az ágyra való fülke. 4. Két ágyra való fülke. 5. Három ágyra való fülke. 6. Az igazgatónő szobája. 7. Pítvar. 8. Árnyékszék. 9. Fürdők. 10. Az étterem felsőrése. 11. A cselédek alvója. 12. A szakácsnő szobája. 13. Órsozba. 14. A konyha felső része.

Somogyi Géza.

(Folytatjuk.)

A tanítóképző tanárok képzéséről.

Alapelvek. A tanítóképző intézeteknél működő tanároknak kétségkívül érezniök kell a tanításra ép úgy, mint a nevelésre egyaránt hátrányos ama körülményt, hogy eddigelé nem volt képzői tanárképzés; legalább olyan nem, mely csupán a tanítóképzést tartotta volna szemelőtt. S ha ehhez még azt is veszszük, hogy a különböző képzésű, s így nevelői működésükben különböző felfogású egyének vagy egyáltalában nem, vagy csak nagy nehézséggel nyernek közös szellemet: lehetetlen be nem látnunk annak szükségét, hogy a képzőintézeti tanárképzés, bármily mértékű legyen is, és bárhol történjék is, e g y s é g e s legyen. Hogy a bábeli zürzavarnak, mely a különböző intézetek tanítóképzése között van, főoka a szervezeten kívül a tanárok különböző képzésében rejlik, bárki is tapasztalhatta, ki csak néhány különböző jellegű tanítóképzőt ismer. A tanítóképzés egységét leginkább a tanárképzés adhatja meg. Részesüljenek tehát az ország valamennyi tanítóképzőjének tanárai és pedig valamennyien egyforma képzésben, s nyerjenek egyenlő képesítést. A tanítóképző speciális intézet, minden más tanintézettől különböző önálló szakiskola, melynek feladata különbözik minden más tanintézet feladatától; világos tehát, hogy tanárainak képzése is csak akkor lehet helyes, ha az a tanítóképzés speciális feladatának szemmeltartása mellett minden más tanárképzéstől különböző módon történik.

A képzés színvonala. Az a kérdés már most, mi legyen a képzőintézeti tanárképzésének mértéke. Vizsgálván e kérdést, két körülményre kell figyelniünk. Az egyik a képző helyzete a többi tanintézetek között; másik, a fontosabbik, a képző tanulmányi szervezete.

Az első kétségtelenül megkívánja tanárainak tudományos, filozófiai alapon nyugvó, mélyreható képzettségét; nemcsak oly célból, hogy tanításaikat a nagyobb tudás segélyével az önállóság színvonalára emeljék, hanem az intézet dekorumának emelése végett is, hogy a tanárok képesek legyenek tudományos buvárkodásaik által a tudás előbbvitelére. Ugyanezért megkívánhatni a képzőintézeti tanártól, hogy a tanítás közben szükséges kézi ügyesség mellett még a tudományos kutatás módszereiben is némileg jártas legyen. Egyszóval a képző-tanártól a tudományos készültségnek legalább oly foka kívánható, mint a középiskolaitól.

Nézzük most a másik szempontot, a képzőintézet tanulmányi szervezetét. Tudjuk, érezzük mindnyájan, hogy ez a szempont nagyon sokoldalú ismeretet kíván a tanártól. Nem is említem a mostani állapotot, csupán a leendőt, a mikor a tanítási órák kevesbitése és a tantárgyak szakok szerint való könnyebb csoportosítása végett minden képzőhöz három rendes tanár fog kinevezettni; még akkor is legalább háromféle tantárgy fog a tanítóképző tanár vállaira nehezedni. Eme szempontból tehát a képzőintézeti tanártól szélesebb körű, több r o k o n tantárgyat magában foglaló ismeretet kell kívánunk, mint a középiskolaitól. S végül alapos pedagógiai tudás tetőzze be a tanítóképző tanár képzettségét. De nem hagyhat-

juk figyelmen kívül azt sem, hogy a legjobb nevelő a példa. A leendő tanító volt tanárainak tanítását fogja maga előtt látni, s azt követi. Nem tud e hatástól sokáig szabadulni még akkor sem, ha az a példa, az a tanításmód nem is volt jó. Hiában tanul a módszertanban talán más elveket: nem tud önállóságra vergődni sokáig. Nagy lélek az, mely a rányomott nevelői hatástól azonnal szabadul s érvényesíti egyéniségét! Innen a régi mondás: a képzőintézeti tanítás mintaképe legyen a népiskolai tanításnak. Ebből az következik, hogy a tanítóképző tanárnak ismernie kell a népiskolát, nemcsak a módszerét, de szervezetét s minden talán lényegtelennek látszó körülményeit. Szóval a tanítóképző tanár pedagógiai képzettsége a népiskolából induljon ki, s bármennyire is filozófiai alapon nyugvó tudományos képzettség is az: mégis éltető eleme a népiskola legyen.

Összefoglalva most már az egészet: a képzői tanár képzettségének filozófiai alapon nyugvó tudományos pedagógiai és széles körű, de egyszersmind mély szaktudományi képzettségének kell lennie, melyet a népoktatási intézetek pedagógiájában való gyakorlati jártasság egészít ki.

A képzés helye. Ilyenmű képzést melyik tanintézetünk képes nyújtani a meglevők közül? Avagy talán egy új tanintézetet kellene létesíteni a tanítóképző tanárok képzésére? Azok, kik e tárggyal foglalkoztak, különféleképen vélik eme kérdést megoldhatónak. Dezső L. és dr. Kármán M. az elméleti képzést az egyetemre kívánják bízni, a gyakorlati képzést pedig az egyetem mellé állítandó elemi tanítóképzőre, illetőleg több e célra felszerelt tanítóképzőre. Sebestyén az elméleti képzést az egyetemre, a gyakorlatit a budai állami tanítóképzőre. Legtöbben, t. i. a Pedagógium tanári testülete, Felméri, Mohar úgy vélekednek, hogy mind az elméleti, mind a gyakorlati képzést csakis a Pedagógium adhatja meg. S valóban ez adhatja meg az előbb említett széleskörű képzettséget, a mely az 1868. évi XXXVIII. t. cz. rendelkezései alapján a képző tanulmányi szervezete szempontjából a tanárképzés mértékéül tekintendő. Csakis a Pedagógium által nyújtott széleskörű képzettség mellett lehetséges az, hogy a tanítóképző tanár a kezelésére bízott különféle tantárgyak mindegyikében egyforma jártassággal bírván, működése de egyszersmind a tanítóképzés is ment lesz az egyoldalúságtól. Holott az egyetemi képzésnek ismeretes az a hibája, hogy a filozófiai fakultás hallgatói csak egy tárgyat művelnek alaposan. S hogy az ily egyoldalú tanárképzésnek a tanítóképzésre káros kihatása volna, azt magától érthetőnek tartom. Avagy nézzük az ellenvetést, mely ezzel szemben felhozható, s mely az egyetemen is feltételez oly szélesebb körű képzést, a minőt a képzők szervezete megkövetel. Tegyük fel, hogy ez az egyetem szigorú szakrendszere mellett keresztülvihető volna; vajjon szerezhetnének-e a jelöltek a kiszabott négy évfolyamon oly mély szakismeretet egy szélesebb körű szakcsoportból, mint aminőt szereznek most a középiskolai tanárok egy, esetleg két szaktárgyból? Avagy emeljük fel az évfolyamok számát az egyetemen hatra; vajjon melyik ifjú fog 6 évi egyetemi kurzusra vállalkozni a képzőintézeti tanárságért,

mikor 5 évi kurzus után kaphat a középiskolánál alkalmazást? S még akkor is figyelembe kell vennünk a Pedagógiumban nyújtott pedagógiai képzést. A jelölt többnyire mint elemi tanítóképzőt végzett növendék jut a Pedagógiumba, a hol ismét folyton a népoktatási intézetek légkörében él s azok szellemében növekedik. Holott az egyetemi képzés ily előnyökben nem részesítheti jelöltjeit.

Nem szabad azt sem figyelmen kívül hagynunk, hogy míg a Pedagógium jelöltjei közül csupán a tehetségesebbek juthatnak el a tanári állásra, addig az egyetemi tanárjelöltek a terhesebb szolgálat s egyéb okok miatt most, a fizetések egyenlősítése után sem fognak vágyakozni a képzők után. El lehetünk tehát készülve, hogy az egyetem jelöltjei közül nagyobbára a selejtesebbek nem lelkesedésből, de kényszerűségből állanak sorainkba. Különbösen is egyetemi képzés mellett nem juthatnának a tanítóképző tanári álláshoz épen maguk a tanítóképző intézeti növendékek; tehát azok, kik pedig leginkább alkalmasak a tanítóképzői tanárságra. Hiszen Dezső L. maga mondja: még a középiskolánál is azok lennének a legjobb tanárok, kik tanítók-ból lettek azzá. Tekintsük még azt is, hogy a Pedagógium ma már a tudományosság magas fokát egyesíti magában úgy, hogy a részletekben alig áll az egyetem mögött. Nemcsak tanterve bizonyítja ezt, de az egyetemi tanárok összhangzó nyilatkozata is, kik a Pedagógiumban, mint szakbiztosok működnek, s mindkét intézet tudományos színvonalát ismerik. Különbösen is a Pedagógiumban a tanfolyamok emelésével bármily mélyre ható képzést is elérhetünk; tehát olyat, mint a középiskolai tanároké, s a mellett az itt nyert képzés mindig megmarad sokoldalúnak, széleskörűnek, tehát jobbnak, mint a középiskolai tanároké. Ezzel egyszersem meg van jelölve az út, melyen a képzők önállóan fejlődhetnek; míg a másik módon alighanem a középiskolák szurrogátumaivá fejlődnének.

Mindezeknél fogva a képzőintézeti tanárok képzése a Pedagógiumban történjék.

A tanárképző általános szervezete a Pedagógiumban. A Pedagógiumban ideiglenesen szervezett tanítóképző tanári tanfolyam gyökeres újja szervezésre szorul. Már maga a Pedagógium tanári kara által felállított alapelv — hogy t. i. a tanfolyam a tanári kar által vezetett és ellenőrzött önképzés jellegével bírjon — lehetlenné teszik a képzők igényeinek megfelelő tanárképzést. Ez alapelvet csak szükségből eredőnek tartom. A tanfolyam tanárai annyira el vannak foglalva az elemi és polgári képzőknél, hogy lehetetlen rendszeres előadásokat tartaniok a tanári tanfolyamon. Azonban az így nyert képzés alig több a semminél. Hiába értelmezi ezt a tanárkar oly módon: «Az önképzés nem azt jelenti, hogy a tanfolyam jelöltjei magukra hagyassanak a számukra megállapított munkaterv végig dolgozásában, hanem azt jelenti, hogy a képzés a tanfolyamon kiválóan individuális jellegű, s ebből kifolyólag ez nem állhat tantervszerűleg megállapított, s órarendhez kötött rendszer előadásokból.» Az önképzés nem egy tudományszak rendszeres áttanulmányozására, feldolgozására és asszimilálására való, hanem csupán a tudományosság színvonalán álló előadás tananyagának értel-

mezésére és apró részletének bővítésére. A tanítóképző tanárképzés fontossága megkívánja, hogy a jelöltek rendszeres és a tudomány magaslatán álló előadásokkal képeztesse. Ez úgy eszközölhető, ha a Pedagógium tanárai csak a polgári képzőben és a tanári tanfolyamon tanítanak. Az általuk eddig ellátott elemi tanítóképző szerveztesse külön tanárkarral, s létjoga a Pedagógiumban csak oly címen legyen, mint a tanári képző gyakorló iskolája.

Másik hiánya a pedagógiumi képzésnek, hogy különösen a pedagógiai képzés nem épül filozófiai alapon. Már pedig tudományos képzés nélkül nem is képzelhető. E hiányt egy pedagógiai filozófiai tanács felállításával nem nehéz megszüntetni.

Ezek a Pedagógiumnak lényegesebb hiányai, melyeken némi áldozattal könnyen lehet segíteni. Ezek szerint tehát a tanítói oklevél, vagy érettségi bizonyítvány, azután a három évi polgári és végül a két évi tanítóképző tanári tanfolyam lenne a mód, melylyel a tanítóképző intézet tanári kathedrájára eljuthatni.

Ami a tanfolyamnak szakok szerint való beosztását illeti, a részletezésbe fölösleges, vagy legalább is időelőtti volna belemenni. Azonban, hogy feladatomban e tekintetben is eleget tenni iparkodjam, a képzőkhöz kinevezendő harmadik rendes tanárt feltételezve, a következő szakbeosztást látnám legcélszerűbbnek:

I. A pedagógiai tudományok természetszerűleg minden egyes szakon, és pedig egyforma mértékben kötelezők.

II. A humániórákra szükséges két tanár közül az egyiknek szakja: magyar nyelv, történelem, földrajz, a másiknak: német nyelv, történelem, földrajz.

III. A reáliákra szükséges két tanár közül az egyiknek szakja: mennyiségtan, természettan, vegytan, a másiknak: természetrajz, gazdaságtan, vegytan.

IV. Rajz, kézügyesség, torna.

V. Zene.

A szakfelosztásról véleményt mondani legkompetensebbek a tanfolyam tanárai. Azonban annyit már most is szükségesnek látnék kimondani: a szakok szerint való felosztás, valamint a tanterv is olyan legyen, hogy azáltal a jelöltek a kívánt mély, tudományos szakképzettséget is elérhessék. E végből már a polg. képző szakcsoportjai is a rokonszakok épségének és a szélesebb körű képzésnek szem előtt tartásával szűkebb csoportokra osztandók; a tanári tanfolyamon pedig a beosztás által még inkább kifejezést nyerjen a szigorú, a képzők igényeihez mért szakképzés. Azonfelül szaporítandó a mai tanári létszám, hogy így minden egyes szak külön tanárra legyen bízható. Különösen kívánatos ez a rajz- és zenetanárokat képző szakokon. Mert hogy a zene-, rajz- és tornatanárok egyenlők lehessenek az ugynevezett rendes tanárokkal, úgy képzésük és munkájuk is egyenlővé teendő emezekével. Méltányos kívánság tehát, hogy a pedagógiai tudományokat ezen jelöltek is együtt hallgassák a többiekkel; s a tanárképzés ezen szakokra is öt évre terjedjen.

Végre mindezeknek természetes folyománya, hogy a Pedagógium

a benne véglegesen szervezendő tanárképző alapján akadémiai jelleget nyerjen, s tanárai egyetemi tanári fizetést kapjanak.

Felvétel. Képesítő vizsgálat. Fönnebb említettem, hogy legtöbb kilátása lehet jó tanítóképző-tanárrá válni a kitűnő oklevéllel bíró népiskolai tanítónak. De az sem tagadható, hogy a középiskolákban szerzett humánus műveltség minden tudományos pályára képesíti a tehetséges és szorgalmas ifjút. Nem zárhatjuk el tehát az utat a középiskolát végzett érett ifjú elől sem, a mikor magát sorainkba felküzdeni iparkodik. Kimondhatjuk, hogy a jelöltek a polg. isk. képzőbe tanítói oklevél, vagy középiskolai érettségi bizonyítvány alapján vehetők fel. S ha már a tanítóképző tanári tanfolyamot a polg. isk. képző fölé helyeztük: természetes, hogy e tanfolyamra a polg. képző végzett kitűnő növendékei vehetők fel. A két évi tanárképző tanfolyam elvégzése után minden jelölt képesítő vizsgálatot tartozzék tenni, melynek sikeres kiállása után Tanítóképző Intézeti Tanári Oklevelet nyerjen. E végből országos tanítóképző intézeti tanárvizsgáló bizottságot kell szervezni Ennek tagjai kétségkívül a tanfolyam szaktanárai; továbbá országos hírű kiváló tudósok, mint szakbiztosok az egyetemi, zeneakadémiai és rajztanárképzői tanárok, végül a kormánybiztos legyenek.

A képesítő vizsgálatra csakis azok bocsáthatók, kik a tanfolyamot elvégezték. Magában a célban rejlik ennek az oka. A tanítóképző tanárképzésre az ifjakat tervszerűen nevelni kell, azonkívül ily fontos állásnál, mint a minő a tanítóképző-tanári. az ominosus magánúton készülés meg nem engedhető, annál kevésbbé, mer hisz' az már az elemi tanítóképesítésnél is törültetett az ujjab időben. Az így szerzett képzőintézeti tanári oklevél csupán a tanítóképző tanárságra jogosít.

Tanári állás. Nem tudok képzelni összhangzó működést, hol az egyének szelleme, műveltsége, képzettsége különböző. Jól tudták ezt már a középiskoláknál is, s megalkották 1883-ban a középiskolai törvényt, mely szerint ez iskoláknál csakis az ezekre képesített egyének alkalmazhatók. A képzőknél sem lehet ez másként. A képző tanári állásra csak az az egyén alkalmaztassék ezentúl, kit erre képzőintézeti tanári oklevele feljogosít.

Magától érthetőnek tartom, hogy ez a gyakorló iskolai tanítórá nem vonatkozik. Kiváló képzettségű, t. i. kitűnő oklevéllel bíró és 8—10 év óta működő java életkorában levő elemi iskolai tanító legalkalmasabb gyak. iskolai tanítónak, ha ugyanis tanítóskodása alatt kimutatta, hogy szilárd jellemű, tehetséges és tudománykedvelő tanító, kit méltán választhatnak példányképül a növendékek. De a gyakorló iskolai tanítónak a többi tanárokkal való egyenlő. pláne azonos képzettsége még értana is (? szerk.) a tanítóképzés ügyének. Az így képesített egyén állását csak szükségből eredőnek, s így ideiglenesnek fogná fel, s nem nagyon lelkesednék érte; keresné az alkalmat, melyben azt rendes tanári állással cserélhetné fel. A tanítóképző érdeke azt kívánja, hogy olyan legyen a gyakorló iskolai tanító, kinek minden vágya, gondolata a gyakorló-iskola. Nem azt mondja ez, hogy emez állás talán kevésbbé lényeges a tanári állásnál. Legnagyobb fogyatko-

zásuk a képzőknek a fizetések sokfélesége által teremtett megkülönböztetés. Ha már az igazgatói állás megkülönböztetése szükségesnek is látszott, a többi tanár közötti különbség káros az intézetre. Egyforma munkát végez mindegyik, egyforma társadalmi körülmények között él mindegyik: legyen egyforma a fizetése is mindegyiknek. Azért nekünk oda kell hatnunk, hogy nemcsak a gyakorló iskola tanítója, hanem a most ugynevezett «szak» tanárok is oly fizetést kapjanak, mint a rendes tanárok. Ez most a legsürgősebb teendő, nem pedig az, hogy az igazgató és rendes tanárok fizetését gyarapítsuk.

Végezetül egy szavam van a segédtanári állásról, a melyről mások már annyi dalt zengtek el. Unalmas ugyan egy kissé, hogy mindnyájan egy nótát húzunk, de biztat a remény, hogy így egyszer csak sikerül ez intézményt kihegedülni a világból. A segédtanár éppen annyit tanít, mint más tanár; azonkívül hivatalos könyveket vezet és segít az igazgatónak a nevelésben. Termézetes, hogy tanulmányai miatt s a tanítással is el lévén foglalva, nem sok irodai munkát végezhet, legalább nem annyit, a mennyit az igazgatók egy része kíván; nevelői működése pedig az igazgató mellett úgyszólván csak a végrehajtói szerepből áll. Ez bizony egy cseppet se lelkesítő helyzet egy intelligens és tanulmányainál fogva önálló gondolkozású emberre különösen akkor, ha felfogása valamely dologban néha nem éppen alap nélkül ellenkezik az igazgatóéval. Ha az igazgató munkája csakugyan sok, osztássék az fel a többi tanárok között, meghagyatván az igazgatónak a felügyelet joga. A segédtanári állás pedig megszüntetendő, s helyette minden kinevezendő tanár három évig helyettes legyen, minek eltelte után rendes tanárrá neveztessek ki. Csakis így volna megszüntethető az a másik baj is, hogy némelyik kevésbé szerencsés segédtanár önhibáján kívül 10—12 évig kénytelen a jobb jövő reményében ezen állapot nehézségeit viselni.

Javaslataim a következők:

1. Az egységes tanítás és nevelés érdekében a tanítóképző tanárképzés egységes legyen.
2. A tanárképzőben az összes tanítóképző-intézetek számára képeztetnek és képesítetnek a tanárok.
3. A tanítóképző tanárnak filozófiai alapon nyugvó tudományos pedagógiai és széleskörű, de egyszersmind mély szaktudományi képzettséggel kell birnia, mit a népoktatási intézetek pedagógiájában való gyakorlati jártasság egészít ki.
4. A tanítóképző-intézeti tanárok képzése a Pedagógiumban történjék.
5. A polgári képző fölé közös tanárokkal két évi tanfolyamú tanárképző szerveztessek, hol a jelöltek az önképzési jelleg megszüntetésével rendszeres és a tudományosság színvonalán álló előadások által képeztessenek.
6. A Pedagógiumban levő elemi tanítóképző intézet külön tanárral szervezve a tanárképző gyakorlóiskolájává legyen.
7. A tanárképzés színvonalának emelése céljából a) már a pol-

gári képző szakcsoportjai is a rokon szakok épségének és a szélesebb körű képzésnek szem előtt tartásával szűkebb csoportokra osztandók, a tanári tanfolyamon pedig a beosztás által még inkább kifejezést nyerjen a szigorú, a képzők igényeihez mért szakképzés. b) A felállítandó filozófiai-pedagógiai tanszéken kívül a szigorú szakrendszer életbe léptetése végett a Pedagógium tanári létszáma minden egyes szakon a szükséghez mérten szaporítandó.

8. A Pedagógium akadémiai jelleget, tanárai egyetemi tanári fizetést kapjanak.

9. A jelöltek a polgári képzőben az elemi tanítói oklevél, vagy érettségi bizonyítvány alapján, a tanári tanfolyamra pedig a polgári képző jelesebb végzett növendékei vehetők fel.

10. A végzett jelöltek képesítő vizsgálatot tesznek, s erről tanító-képző-intézeti tanári oklevelet kapnak.

11. Állíttassék fel országos tanítóképző-intézeti tanárvizsgáló bizottság; ennek tagjai a tanfolyam tanárain kívül a szakbiztosok és a miniszteri biztos.

12. Vizsgálatra csak azok bocsáthatók, kik a tanítóképző tanári tanfolyamot elvégezték.

13. Tanítóképző tanári állásra csak az alkalmazható, ki tanítóképző tanári oklevelet nyert; és csak azon tanszakra, melyre oklevelével szól.

14. A segédtanári állás megszüntetendő és helyette minden tanárra kötelező három évig tartó helyettes tanári állás szervezendő.

15. A gyakorlóiskola tanítója csak oly elemi iskolai oklevéllel bíró tanító lehet, ki 8—10 évi tanítói működése közben kimutatta, hogy erre alkalmas. Fizetése a többi tanárokéval egyenlő legyen.

Igló, 1894. évi január hó 26-án.

Balázs Endre.

A tanítóképző-intézeti tanárok képzése.

Alapelv. Minthogy a tanítóképzők rendkívül fontos intézetek és feladatukra, berendezésükre nézve lényegesen elütnek minden egyéb intézettől: azért a tanítóképzők tanárainak képzését önálló és kizárólag e célra rendelt tanárképzőben kell eszközölni. Sem az egyetem, sem a Pedagógium (ez utóbbi legalább jelenlegi szervezete mellett) e célra nem alkalmas.

A képzés általános jellege és színvonala. A tanárképző akadémiai ranggal ruháztassék föl, a képzés színvonala feleljen meg a középiskolai tanároktól követeltnek, bár köre, iránya másnemű kell, hogy legyen.

A képzés helye. Elég Budapesten egy ily intézet az ország összes tanítóképzői számára 3 évfolyammal. A vallásoktatók kiképzése a felekezetek tiszte.

A főlvétel. Itt van a főeltérés az én tervem és a másokéi közt. Minthogy ugyanis minden képző tanárnak általános pedagógiai ismeret-

teken kívül még azon jártasságra is szüksége van, hogy szaktárgyainak népiskolai módszerével megismertesse növendékeit, azért szentül meg vagyok győződve arról, hogy a leendő tanítókat legsikeresebben azok képezhetik ki, a kik a néptanítás szent ügyét közvetlen tapasztalásból ismerik és kik a néptanítókkal együtt éreznek és azért a tanárképzőbe jelöltekül csupán néptanítói jeles oklevéllel és legalább 5 évi dicséretes iskolai gyakorlattal bíró egyéneket tartok fölvehetőknak. Homogen tanítóképző tanártestületet csak egységes terv alapján képzett egyénekből nyerhetünk; homogennek pedig okvetlenül kell a tanítóképző tanártestületnek lennie. Épen azért más nemű előkészítéssel bírók a tanítóképzői tanárképzőbe föl nem vehetők. Tervem szerint a betöltött 24-ik év előtt senki be nem juthat a tanárképzőbe, és az érett kor itt bizony szükségképeni föltétel. Elég fiatal még a 27 éves ember is képző tanárnak, kinek úgyszólván apai szerep jut ki osztályrészül.

A képzés szervezete. A tanítóképzői tanárképző szervezetének részletes tervét én már 7 évvel azelőtt adtam. «A tanítóképző oktatás reformja és methodikája» cz. művem 19—27. lapjain és a «Népiskolai Tanügy» 1887. évfolyam 171. lapján; e helyütt ismétlem, tekintettel azonban az újabb mozzanatokra.

Jeles folyóiratunk, a «Magy. Tanítóképző», 1893. évf. 422. lapján a jelenlegi tanítóképzők számára 7 szaktanárt kíván. Ezen beosztást mindenben magamévá téve, a tanítóképzői tanárképzőben ugyanannyi szakosztályt különböztetek meg, ú. m.:

1. pedagógiát,
2. magyar nyelvszakit,
3. történelemi-németnyelvit,
4. mennyiségtan-fizikait,
5. földrajz-, természetrajz-, vegytan-gazdaságit,
6. zeneit,
7. rajzolás szakosztályt.

Ezek szervezését olyképp tervezem, hogy bizonyos szakmákat (pedagógiát, magyar nyelvet) mindenkire kötelezővé teszek, a többiben a szakrendszert juttatom érvényre, mégis úgy, hogy a merev egyoldalúságtól azáltal őrzöm meg az egyes szakcsoportokat, hogy bizonyos *r o k o n s z a k o k* (melléktárgyak) fölvetelével kiszélesbítem a tárgyköröket. Így a történet-német nyelvit a politikai földrajzzal, a magyar nyelvit a latinnal és művelődéstörténelemmel, a mennyiségtant a csilágászati földrajzzal, a rajzolásit a mennyiségtan elemeivel és könyvvitellel. Mégis, mivel több szakcsoportozatot veszek alapúl, mint a «Pedagógium» (akár a budapesti, akár a bécsi), alaposabb, behatóbb kiképzést teszek lehetővé anélkül azonban, hogy a középiskolai két szakmaság szülte egyoldalúsággal vádoltathatnám. Tanítóképzőinkben lényegesen megkönnyebbítem ezáltal a helyettesítést, a szakkérdésekben a kölcsönös érdeklődés fölbredését és a közös tanácskozás eredményességét. Ezek után álljon itt a 7 szakcsoport kiképzésének tervezete:

a) *Közös tantárgyak:*

	I.	II.	III. évf.
Elméleti pedagógia	3	3	—
Tanítási gyakorlat	—	3	3
Magyar nyelv	3	3	—
Összesen	6	9	3

b) *Az egyes szakcsoportok.*

I. Pedagógia:

	I.	II.	III. évf.
Testtan	3	—	—
Lélektan	3	—	—
Logika	3	—	—
Bölcsészeti	—	3	3
Nevelés-tanítástan	5	3	—
Módszertan	—	5	5
Nevelés története	—	—	5
Tanítási kísérletek	3	6	7
Összesen	17	17	20

II. Magyar nyelv:

Magyar nyelvtan	5	—	—
Irály- és költészet	5	3	—
Magyar irodalom	—	5	5
Német nyelv	2	2	3
Latin nyelv	5	4	5
Világirodalom	—	—	4
Összesen	17	14	17

III. Történelem-német nyelv:

Egyetemes történelem	—	3	5
Magyarok története	5	—	—
Alkotmány- és közgazdaságtan	—	—	2
Politikai földrajz	—	—	2
Német nyelv	4	4	4
Latin nyelv	5	4	4
Összesen	14	11	17

IV. Mennyiségtan, természettan:

Mennyiségtan	8	6	6
Fizika	6	5	6
Csillagászati földrajz	—	—	2
Természetbölcselet	—	—	3
Összesen	14	11	17

V. Földrajz, természetrajz, vegytan, gazdaságtan:

	I.	II.	III. évf.
Állat- és növénytan	6	6	—
Ásvány-, földtan	—	—	4
Vegytan	—	3	2
Gazdaságtan	4	2	4
Fizikai földrajz	—	—	4
Fizika	4	—	—
Természetbölcselet	—	—	3
Összesen	14	11	17

VI. Zene.

Összhangzattan	6	—	—
Zeneszerzés	—	4	—
Aesthetika és zenetörténet	—	—	4
Zenekarvezetés	—	—	3
Zongorálás	4	2	3
Orgonálás	—	2	4
Hegedülés	2	2	2
Éneklés	2	1	1
Összesen	14	11	17

VII. Rajz.

Mértani rajz	4	—	—
Ábrázoló mértan	—	4	4
Szabakézi rajz és mintázás.	4	6	6
Aesthetikai és műtörténet	—	—	4
Ékesírás	3	1	—
Könyvvitel	—	—	3
Mennyiségtan	3	—	—
Összesen	14	11	17

Ily terv alapján lehet véleményem szerint igazán szakképzett képzőtanárokat nevelni.

Megjegyzem, hogy a II. szakcsoportra jelentkezőktől a latin nyelvtan elemeinek ismeretét, a III-ikra jelentkezőktől ugyanazt és a német nyelvnek szóban való birását, a VI-ikra jelentkezőktől a zongorálásban, orgonálásban és hegedülésben, a VII-ikre jelentkezőktől pedig a rajzolásban bizonyos jártasságot, ügyességet kellene fölvételi vizsgálat alkalmával követelni.

Természetes, hogy a közös pedagógiai órák alól az első, a magyar-nyelvié alól pedig a második szakcsoportbeli hallgatók fölmentendők.

Vessük egybe a tervembeli óraszámot a Pedagógium tanárképzőjének óraszámával!

Tervem szerint jut a magyar és német nyelvre összesen 35 sz. óra, a Pedagógiumban 14; a természettudományokra nálam 41, ott

18 óra; a pedagógiára nálam 29, ott 10 óra. Ezek pedig nagy különbségek!

Mindamellett tervem szerint minden egyes szakcsoport heti óráinak száma a közösekkel együtt nem több 20-nál, ennél fogva marad elegendő idő a magántanulmányokra és az elméleti szaktanulmányokkal kapcsolatos ügyességek elsajátítására is. Ilyenek a laboratóriumbeli munkálatok, fizikai kísérletezések, természetrajzi gyűjtemények elkészítése, kertészeti gyakorlatok, térképelés, rajzolatok csinálása, tanszerek előállítása, pedagógiai és magyar irodalmi klasszikusok olvasása stb. Hisz mindezekre a tanításban égető szükség van, és ezek könnyű szerrel csakis jól szervezett, helyesen berendezett, kitünően felszerelt és tapintatosan vezetett szakintézetben tanulhatók meg.

Képesítés. A kik a 3-évi tanárképzői kurzust elvégezték, tanárvizsgálatra bocsáttatnak.

A vizsgáló-bizottság áll a tanárképző összes rendes tanáraiból és mindegyik szakcsoportnál egy-egy miniszteri biztosból.

Egyedül a tanítóképzői tanárképzőben nyert oklevél jogosít tanítóképzői tanárságra. Elesik tehát a jövőben az az anomália, hogy pedagógiából soha nem vizsgázottak tanítanak képzőinkben pedagógiát.

Schultz Imre.

A tanárképzés ügye a testületek előtt.

A csáktornyai képző tanári karának javaslatai.

A tanárképzés.

A csáktornyai áll. tanítóképző-intézet tanártestülete a tanítóképző tanárképzésről felmerült javaslatok táblázatos kimutatását tárgyalás alá vévén, egyhangulag elhatározta, hogy a következő javaslatokhoz járul hozzá:

A tanítóképző-intézeti tanárok képzésének javítása szerves intézkedések alapján közoktatásunknak sürgős követelménye.

A tanárképzőben az összes magyarországi, tehát az állami és felekezeti tanítóképző-intézetek számára képeztessenek és képesítsenek tanárok.

A képzés terjedjen ki: 1. az elméleti tudományos (szaktudományi és pedagógiai), 2. a gyakorlati követelményekre.

A tanítóképző tanárok tudományos képzettségének azon a fokon kell állania, mint a középiskolai tanárokénak.

A tanítóképző tanárok elméleti és gyakorlati képzését a Pedagógium adja meg.

A középiskolát végzett és érettségi vizsgálatot tett tanulók felvehetők a tanítóképző-intézeti tanárképzőbe, de kötelesek előbb az elemi iskolai nevelésből felvételi vizsgálatot tenni.

A felvételhez a Pedagógiummal kapcsolatos tanárképzőbe az elemi iskolai tanítói oklevelen kívül a polgáriskolai tanítói oklevél megszerzése

is szükséges. Es pedig azok közül, a kik az elemi és polgári iskolai tanítói oklevelet megszerezték, válogattassanak ki a legjelesebbek és ezek végezzék a tanítóképző tanári tanfolyamot.

Az 1887-ben 28,903. sz. a. kiadott miniszteri rendelettel felállított tanárképző-tanfolyam véglegesen szervezendő ezen a czimen: «*T a n í t ó k é p z ő t a n á r i t a n f o l y a m*». E szerint a polgáriskolai tanítói három évi kurzus fölé még két évi tanfolyam állítandó fel a polgáriskolai tanítóképzővel közös tanári testülettel.

A tanfolyam önképző jellege szűnjék meg s e helyett a tanfolyam hallgatói rendszeres oktatásban részesüljenek. Az egyes szaktudományok előadása és gyakorlati kezelése egyetemi szintvonalon álljon. Külön filozófiai tanszék állítandó fel, a melyen az előadásokat az összes jelöltek közösen hallgassák.

A vizsgáló-bizottság. A képesítő-vizsgálat külön e czélra szervezett országos bizottság előtt történik s annak, a ki a vizsgálatot sikeresen kiállotta, külön tanítóképző-intézeti tanári oklevél állítandó ki.

A vizsgálatra csak az bocsátható, a ki polgáriskolai tanítói oklevéllel bír.

A tanítóképző-intézeti tanári oklevél a tanítóképző tanári állásra képesít.

A zene- és rajztanárjelöltek köteleztessenek szaktárgyaikon kivül a tornászattól vagy kézügyességéből is képesítést szerezni.

A gyakorló-iskolai tanítótól magasabb kvalifikáció ne kívántassék, hanem az elemi tanítói oklevél, kiváló irodalmi és gyakorlati működés alapján alkalmaztassanak.

Alkalmazás. A tanítóképző-intézetekben csak az ezen iskolákra képesített egyének alkalmazhatók tanárokkul.

Mind az elméleti, mind a gyakorlati tárgyak tanárai először helyettes tanári czimmel, három mulva pedig rendes tanárokká neveztesse ki.

Az összes tanítóképző tanárok, tehát mind az elméleti, mind a gyakorlati tárgyak tanárainak rangja és fizetése egyenlősítendő.

A közgyűlés ideje.

A csáktornyai áll. tanítóképző-intézet tanári testületének határozatából van szerencsém a Tekintetes Elnökséget értesíteni, hogy tanári testületünk a közgyűlésnek *h u s v é t k o r v a l ó m e g t a r t á s a* mellett nyilatkozik.

Kiváló tisztelettel

Csáktornya, 1894. január 27.

Margitai Főzsef
igazgató.

A félegyházi tanítóképző tanártestületének irata.

Tekintetes Választmány! A tekintetes választmánynak a tanítóképző tanárok képzésének ügyét és a f. évi közgyűlés megtartásának

idejét illető, véleményadásra felhívó iratára a kun-félegyházi tanári testület a következőkben állapodott meg:

I. A tanítóképző-intézeti tanárok elméleti képzése és pedig úgy az általános, mint a szakképzés a tudomány-egyetemen, a gyakorlati képzés pedig egyelőre a budai pedagógiumban történjék.

II. Egyesületünk idei közgyűlésére a Sz. István napja körüli időt tartjuk a legalkalmasabbnak.

A kun-félegyházi tanítóképző tanártestületének nevében kiváló tisztelettel maradunk:

Kun-Félegyháza, 1894. febr. 5.

Falwégi Albert
kép. igazgató.

Strauch Gyula
jegyző.

A székelykeresztúri tanári testület véleménye.

A tanári kar a képzőintézeti tanárok képzése tárgyában a f. évi február hó 7-én tartott rendes havi ülésén következőkben állapodott meg:

1. *Alapelvek.* a) A tervezett tanárképző-intézet a magyarországi összes és mindkét nemű tanítóképzők számára képezze a tanárokat.

b) A mennyiben a tudományegyetem stb. is be kell hogy folyjon az erők képzésére: legyen meg az egyöntetűség a többi közoktatási intézetek s a tanítóképzők tanárainak képzése között.

2. *A képzés általános jellege és színvonala.* a) Legyen a képzés egyenlő arányban elméleti és gyakorlati.

b) Minden tanárnövendéknek legyen fő- és egy melléktárgycsoportja.

c) Bizonyos általánosan kötelező tárgyakat (neveléstan, lélektan, gondolkodástan, bölcsészet-történet), továbbá a választott főcsoport tárgyait minden tanárnövendék az arra szolgáló legmagasabb szakiskolában (tudományegyetem, zeneakadémia, rajzakadémia) hallgassa. A melléktárgyakra kielégítő szakképzést ad a polgári isk. tanító- és tanítónőképző.

d) A jövő század tanítóképző tanárát nem tudjuk képzelni a szabadkézi rajzban való megfelelő ügyesség nélkül. Ez ügyesség megszerzetéséről is a polgári isk. tanító- és tanítónőképző gondoskodjék. A rajzra, mint fő tárgyra való előkészítés a rajzakadémia teendője marad.

e) A gyakorlati kiképzés a polgári tanító- (tanítónő) képző szaktanárainak ellenőrzése alatt, az e végre berendezett elemi tanító (tanítónő) képzőben történjék.

3. *A képzés helye.* a) Az elméleti képzés átlag a tudományegyetemen (rajz-, zeneakadémián).

b) a gyakorlati képzés átlag a polgári isk. tanító- és tanítónőképzővel kapcsolatos elemi tanítóképzőkben történjék. (V. ö. a 2. b), c), d) alatt láthatókkal!).

4. *A felvétel.* Minden esetben és kivétel nélkül az elemi és polgári isk. tanítói (tanítónői) oklevél alapján történjék a főlétel. A ki tanítóképzéssel hivatásszerűen akar foglalkozni, annak magának is a népiskola levegőjében felnőttnek kell lennie, vagy arra rendelt hatóság előtt be

kell bizonyítania, hogy a kérdéses légkörhöz aklimatizálva van. Az elébb említett okmányok birtokában nem levő egyének a tanítóképzői tanárképzőbe fel nem vehetők, esetleg képzőtanári képesítő vizsgára nem bocsáthatók.

5. *A tanárképző általános szervezete.* a) A polgári isk. tanító- és tanítónőképzők a végzett harmadéves növendékek közül szemeljék ki az arravaló egyéneket és utasítsák a képzőtanári tanfolyamnak a megfelelő felsőbb intézetben leendő megkezdésére.

b) Hogy e kiszemelés, vagyis : az illető egyénnek megfigyelése már a polg. isk. tanítóképzőbe lépés kezdetétől fogva bizonyos régebbi alapon történhessék, az elemi képzők anyakönyveiben külön rovatok nyitandók és töltenők ki ilyenforma címek alatt: kedélyi minőség, rend-, hivatásszeretet, ajánló képességek, tulajdonságok.

c) A tanárképző növendékei a polgári iskolai tanító- (tanítónő-) képző ösztöndíjas növendékei maradjanak az egész tanári tanfolyam alatt.

d) A kiképeztetés a felsőbb tanulmányok megkezdésétől 3 évig tartson.

6. *Elméleti és gyakorlati képzés.* E pontnál sietünk megjegyezni, a mit különben már az előbbinél (5. pont) is tehattünk volna, hogy a képzés helyére vonatkozó kérdést már a 2. és 3. pont alatt megoldottnak tekintjük. Itt még egyszer kiemeljük, hogy :

a) A tudományegyetem nyújtson minden tanárnövendéknek egyforma alapos és mélyreható filozófiai és pedagógiai képzést.

b) Minden növendékkel ösmertesse meg a megfelelő legfelsőbb szakiskola (a választott főtárgyra vonatkozólag) a tudományos bűvárlat módszerét is.

c) A polgári isk. tanító- és tanítónőképző a növendékeknek nyújtson alkalmat a képzőintézeti tárgyak tanításában leendő fokozatos gyakorlatosság megszerzésére s a tanítóképzői ügyvezetés elsajátítására és pedig : férfiaknak a férfi- és nőtanítóképzőkben egyaránt, nőknek csak nőtanítóképzőkben.

7. *A képesítő vizsgálat.* a) Egyetlen országos bizottság szervezendő tudományegyetemi, rajz-, zeneakadémiai, polgári isk. tanító- és tanítónőképzői és a gyakorló elemi tanító- és tanítónőképzői tanárokból a képzőtanárok képesítésére.

b) A sikeres vizsgálat eredménye: tanító- és tanítónőképzői tanári oklevél.

c) Vizsgálatra csak az bocsátható, ki elemi tanítói (tanítónői, nevelőnői) és polgári isk. tanítói (tanítónői) oklevele alapján az egész tanfolyamot rendesen végezte.

d) Bármely más egyén csak azon feltétel mellett bocsátható képesítőre, ha az elemi és polgári isk. tanítói oklevelet rendesen kiállított vizsgák utján megszerezte.

e) Az okleveles tanítóképző tanár nem zárható el a középiskoláknál, valamint a felsőbb leányiskoláknál leendő alkalmazástól.

f) A gyakorló-iskolai tanítói álláshoz elégséges az elemi isk. tanítói oklevél, de szükséges a rátermettség mellett legalább 5 évi gyakorlat kimutatása. Fizetése legyen egyenlő a képzőintézeti rendes tanárokéval.

8. *Tanító- és tanítónőképzői tanári állás. I. Alkalmazás.* a) Az alkalmazás kizárólag csakis tanítóképző-intézeti tanári oklevél alapján történhetik.

b) A képesített egyén tegyen legkésőbb alkalmaztatása első 3 éve alatt tanulmányi körútat, és pedig felsőbb hatóságához fölterjesztendő írásbeli jelentés kötelezettsége mellett, Magyarország összes tanító- és tanítónőképzőinél.

c) Az igazgatói állásra való előléptetést, hasonló kötelezettség mellett külföldi tanulmányút előzze meg.

d) A rendes tanári minőségben leendő alkalmaztatás legfőlebb 3 évi helyettes-tanárkodás után történjék.

II. *Javadalmazás.* a) A helyettes-tanár a IX. fizetési osztályba sorozandó.

b) A rendes-tanár az ötödéves korpótlékok mellett a VIII. fizetési osztályba sorozandó. Fizetése emelkedhessék a VII. fizetési osztály 2-ik fokozatáig.

c) Az igazgatók javadalmazása a VIII. díjosztály 2. fokozatától kezdve a VII. díjosztály legfelső fokozatáig emelkedhessék a szokott korpótlékokon kívül.

Székely-Keresztur, 1894. febr. 9.

Borbély Sámuel
igazgató-tanár.

Ujvári Mihály
jegyző.

Különvélemény

a székely-keresztúri áll. tanítóképző tanárkarának a tanítóképző intézeti tanárképzés ügyében 1894. febr. 7-én tartott ülésében hozott határozatához.

1. Nagyjában elfogadandónak tartom a budapesti Pedagógium tanárkara által 1891. február 4-én tárgyalt és elfogadott Emlékiratot a tanítóképző intézeti tanári tanfolyam végleges rendezése tárgyában.

Az önképzés helyett az Emlékirat ellenében határozottan körülírt tantervet óhajtok, az individuális jeileg azon belül domborodjék ki.

A pedagógiai elméleti és gyakorlati képzés az annyira szükséges összhang elérése végett is ugyanazon egy intézetben történjék. A Pedagógiumban szervezendő képző-tanári tanfolyamon a bölcsészet minden ága tanítandó, mint akár az egyetemen. E tekintetben a Pedagógium a legmagasabb képzést nyujtsa és megfelelő tanszékek felállítása esetén kevés költséggel nyujthatja is.

A szaktárgyakat 3—4 félévi kurzus alatt a polg. isk. tanítói oklevelet nyert és gondosan kiszemelt tanárnövendék költség- és idő-kímélés szempontjából is kizárólag az ország legmagasabb színvonalú intézeteiben (egyetem, zeneakadémia, rajztanárképző) egészítse ki.

A tanfolyam elvégzése után a tanárnövendék egy országos bizottság előtt tegyen vizsgálatot s kapjon tanítóképzői tanári oklevelet.

A tanítóképzői és a középiskolai tanárok között teljes reciprocitás lehet, másféle tanerő azonban csak a tanítóképző tanári oklevél megszerzése esetén alkalmaztassék az ország bármily jellegű (állami, felekezeti) képzőjében.

2. Ha a tanítóképző-intézeti tanárképzés gyakorló elemi tanítóképző felállításával kizárólag az egyetemen szerveztetnék, e tanfolyamra az érettségi bizonyítvány mellett az elemi isk. tanítói oklevél alapján is történhessék a felvétel, mely esetben természetesen az összes állami és felekezeti képzőkben egységes képzésről kellene törvény útján gondoskodni. Hogy pedig az elemi tanítóképzők a jelenben bizony elég gyenge növendék-anyaga a jövőben javuljon, az elemi tanítói állást a mostaninál jövedelmezőbbé kell tenni; a tanítói oklevél értékét mindenesetre emelni szükséges.

Történjék döntés bármely irányban, csak a jelenlegi ideiglenesség szűnjék meg!

Székely-Keresztúr, 1894. febr. 9.

Ujvári Mihály
áll. kép. segédtanár.

A budai tanítónőképző-intézet javaslatai.

Alapelvek. 1. A tanítóképző-intézeti tanárok képzése a különböző intézetek tanárainak képzésével együtt szervezendő.

2. A tanítóképző-intézeti tanárképzőben az összes magyarországi (állami és nem állami) tanítóképző-intézetek számára képeztessenek tanárok.

A képzés általános jellege és színvonala. 3. A képzőintézeti tanárképző nyújtson *a)* oly magasfokú szaktudományi képzettséget, mint a középiskolai tanárképző; *b)* filozófiai alapon nyugvó pedagógiai képzettséget és *c)* gyakorlati jártasságot az elemi iskolai és tanítóképző-intézeti tanításban.

A képzés helye. 4. A szaktudományi és elméleti pedagógiai képzés az egyetemen s a tanítás gyakorlatában való kiképzés pedig egy e célra felszerelt állami elemi tanítóképző-intézetben történjék.

A felvétel. 5. A tanárképző-intézetbe felvehető *a)* okleveles elemi iskolai tanítók, *b)* a középiskolát végzett s érettséget tett tanulók.

A tanárképző szervezete. 6. A tanítóképző-intézeti tanárképző öt évfolyamú legyen. Ebből négy év a szaktudományi és az elméleti pedagógiai képzésre, az ötödik pedig a gyakorlati kiképzésre fordítandó.

7. Az egész idő alatt a jelöltek a kijelölt állami képző benlakó stipendiumos növendékei legyenek. A tanárjelöltek a tanítóképzőben a nevelői teendők végzésébe s a felügyelet gyakorlásába bevonandók.

8. A tanárjelöltek a szaktudományokat a középiskolai tanárjelöltekkel együtt hallgatják, azonban a szaktárgyak csoportosítása feleljen meg a tanítóképző-intézeti tanterv követelményeinek. A szaktárgyak csoportosítása e szerint a következő legyen:

- I. magyar nyelv-német nyelv;
- II. magyar nyelv és más hazai nyelv;
- III. magyar nyelv-történelem;
- IV. mennyiségtan-fizika-földrajz;
- V. földrajz-természettan-kémia-gazdaságtan;
- VI. zene;
- VII. rajz-szépírás-kézimunkai szakcsoportok.

A filozófia, neveléstan és segédtudományaik, valamint a testgyakorlat minden szakcsoportra kötelező.

A német és a hazai nem magyar nyelv a magyar nyelvtudományon kívül, esetleg más tárggyal is csoportosítható.

A zenei szakcsoport jelöltjei szakképzettségüket a zeneakadémiában s a rajz-tanárjelöltek pedig a rajz-tanárképzőben nyerjék; a gazdaságtani és kézimunka-oktatás pedig az illető tanítóképzőben történjék.

Képesítő vizsgálat. 10. A tanárjelöltek az ötévi kurzus elvégzése után képesítő vizsgálatra bocsáthatók.

11. A képesítő vizsgálat külön e célra kinevezett országos bizottság előtt megy végbe.

12. A vizsgálat két részből álljon, egy elméleti pedagógiai és szaktudományiból s egy gyakorlati részből, a mely alkalommal mind az elemi iskolában, mind a tanítóképzőben végezzen tanítást a jelölt. A szaktudományi vizsgálat már a 4. évfolyam végén letehető.

13. A jelöltnek a vizsgáló-bizottság a képesítő vizsgálat sikeres letévése után tanítóképző-intézeti tanári oklevelet állít ki.

14. A tanítóképző-intézeti tanári oklevél a hazai összes tanítóképző-intézetekre érvényes.

15. Azok az elemi iskolai okleveles tanítók, a kik legalább 10 évi és polgáriskolai okleveles tanítók, a kik legalább 5 évi kitűnő iskolai gyakorlatot s azon kívül kiváló pedagógiai vagy más tudományi irodalmi tevékenységet mutatnak fel, az egyetemi kurzusok hallgatása nélkül is bocsáthatók a képesítő vizsgálatra.

16. A gyakorlóiskolai tanítók szintén alávétendőek képesítő vizsgálatnak, a mely a tanítóképző tanárookra általában köteles pedagógiai és filozófiai tárgyakra, s elemi iskolai tanítási próbára terjedjen ki. E vizsgálatra csak az elemi iskolai tanítás terén kivált tanítók bocsáthatók.

A tanítóképző tanár alkalmazása. 17. Magyarország tanítóképző-intézeteiben a tanítóképzői pályán csak az alkalmazható véglegesen, a ki az országos bizottság előtt tanítóképző-intézeti tanári oklevelet nyert.

18. A középiskolákra képesített tanárok is alkalmazhatók tanítóképző-tanároknak, ha azon szaktárgyakból és tanítási gyakorlatokból, a melyek a tanítóképző-intézeti szakcsoportokra nézve kötelesek, de az ő vizsgálatán nem fordultak elő, előbb képesítő vizsgálatot állottak ki.

19. Kivánatos, sőt szükséges, hogy a képesített tanítóképző-tanár alkalmazása előtt külföldi tanulmányútra küldessék s alkalmazása után rendszeres iskolalátogatást végezzen. (Sebestyén.)

20. Az összes tanítóképző-tanárok, tehát az elméleti és gyakorlati tárgyak tanárainak rangja és fizetése — beleértve a gyakorlóiskolai tanítót is — egyenlősítendő.

21. A tanítóképző-tanár javadalma a középiskolainál nagyobb legyen.

Budapest, 1894. márczius 2-án.

Thuránszky Irén
igazgató, mint elnök.

Nagy László
a tanítói szék jegyzője.

Az eperjesi kisdedovóképző testületének javaslatai.

Tekintetes Választmány! Az eperjesi állami kisdedovónő-képző intézet tanári testületét ugyan első sorban a kisdedovó-képző intézetek tanárképzésének szervezése érdekli, de azért a tekintetes választmány felhívása alapján a tanítóképző tanárképzésre nézve is elmondja megállapodását, mert tagjai, mint volt nép-polgáriskolai tanítók és képző-intézeti tanárok több éven át e téren is szereztek némi tapasztalatot.

1. A tanítóképző-intézetek tanárképzésének ügyét sürgősen kell szervezni.

2. Tanítóképző-intézeti tanár az állami, felekezeti és községi képző-intézeteknél csak az lehet, ki a nagymélt. vall. és közokt. m. k. miniszter által kiadandó szervezeti szabályzat értelmében nyerte képesítését.

3. A kiképzés legyen gyakorlati s ezen alapon azután elméleti.

4. A tanítóképző tanár szaktudományi képzettsége lehet kisebb fokú, de több oldalú és gyakorlatibb irányú, mint a középiskolai tanaré (Mohar.)

5. A képzés helye a «Pedagógium»-mal kapcsolatban létesített tanárképző tanfolyam.

6. Az 5. pontban említett tanárképzőbe felvehetők :

a) a kik legalább jeles polgári iskolai oklevéllel bírnak ;

b) a kik az egyetemi tanárképző 4 évfolyamát jó sikerrel elvégezték s a nevelés- és módszertanból elméleti és gyakorlati felvételi vizsgálatot tettek ;

c) a kik mint okleveles tanítók legalább 3 éven át gyakorlatilag működtek s ezen idő alatt magukat kitüntették.

A felvétel alkalmával különösen megvizsgálandó, hogy a jelöltben megvannak-e ama feltételek, a melyektől egy tanítóképző tanár helyes munkálkodása függ. Van-e eléggé finom érzéke a tanító nemzeti hivatásához? Átérzi-e s van-e némi gyakorlata arra nézve, mint lehet a nemzeti nyelvvel a nemzeti szellemet a tanítóképzők növendékeinek lelkébe átültetni. Ehhez nemcsak tanulmány, hanem különös temperamentum is szükséges. Valaki lehet kitérő tanár, de azért az említett feltétel még sincs meg benne. Nekünk olyan tanárokat kell nevelnünk, kik az elméleti és gyakorlati jeles képzettség mellett első sorban a mi sajátos nemzeti viszonyainkba beleilljenek.

7. A «Pedagógium»-mal kapcsolatos tanárképzés két évre terjedjen. Az első évben főként gyakorlati tapasztalatok szerzésére fordítsanak gond ; a második évben az elméleti kiképzésre fektessék a főszűrt.

8. Képesítő vizsgálatra csak az bocsátható, ki a nagymélt. vall. és közokt. m. k. miniszter által kinevezett országos tanárképző vizsgálóbizottság előtt az elméleti és gyakorlati tárgyakból a vizsgálatot letette.

9. Képző-intézeti tanárul csak az alkalmazható, ki a képesítő vizsgálat után legalább három éven át, mint néptanító, gyakorlatilag jó eredményyel működött.

10. A tanítóképző-intézeti tanár első fizetése 1200 frt. A segéd-tanári állásokat be kell szüntetni.

11. A tanárképző-tanfolyam munkatervét a tanítóképzők országos egyesületének választmánya dolgozza ki.

Eperjesen, 1894. február 9-én.

Láng Mihály
igazgató.

Dúzs Ilona
intern. vezető rendes tanítónő.

A hódmezővásárhelyi óvóképző javaslatai.

A tanító- és óvónőképző tanárképzés ügyében a hódmezővásárhelyi áll. óvónőképző-intézet tanári kara, megköszönvén a Tanítókép. Int. Tanárok. Orsz. Egyesületének szíves felszólítását, folyó hó 8-án tartott ülésében következőleg határozott:

A közoktatásra, a tanári pályára lépőkre, a tanárookra mint egyénekre s mint a társadalom egy fontos tényezőjére határozottan káros a mai rendszer, mely polg. iskolák, középiskolák, tanítóképző-, óvónőképző-intézetek számára külön-külön nevel tanárokat. Az elméletet nem kell más kanállal ennie és mérnie egyik intézet tanárának, mint a másikénak.

Minden tanár — *férfi vagy nő*, — egyetemi képzést nyerjen s ha ezt a Paedagogiumban vagy a polg. isk. tanítóképző-intézetben meg nem szerezheti: minden tanár (tanárnő) elméleti képzése az egyetemen történjék. A tanárok tudományos képzettsége legyen egyenlő. A gyakorlati képzésnek van alkalmá és lehet feladata kit-kit saját iskolája irányával speciális céljaival, szervezetével, módszerével megismertetni. De még a gyakorlati képzés is úgy szervezendő, hogy a leendő tanárok az iskolák egy bizonyos fajtájára képeztesseken ugyan kiválólag, de gyakorlatból ismerkedjenek meg a többivel is, hogy minden nagyobb akadály nélkül alkalmazhatók legyenek s megállják helyüket bármelyikben. A gyakorlati képzés egy-egy tanító-, tanítónő-, óvónő-képzőintézetben, polgári- s középiskolában történjék. Az egyetemi tanfolyam elvégzése után, esetleg mellett, a tanítóképző tanárjelölt egy tanévet államsegélyen vidéki elemi iskolában, az óvónőképző tanárjelölt óvodában töltsön.

A tanár- és tanárnőképzőbe fölvétetik az érettségit tett, vagy tanítói oklevelet szerzett férfi, nő; okleveles óvónők csak úgy vehetők fel, ha az elemi tanítóképző-intézet 3. és 4. osztályáról magánúton sikeres vizsgálatot tettek.

Mindenesetre megvolna a közokt. miniszter azon joga, hogy az általánosan elismert, érdemes s a szaktudomány terén kivált tanítókat, tanítónőket, óvónőket kivételes esetekben tanári oklevél nélkül is alkalmazhatókká jelentse ki tanító vagy óvónőképző-intézeti tanárokkul és alkalmazza. Tanári oklevél, vagy ily kivételesen adott miniszteri bizonyítvány nélkül tanárrá ne lehessen senki egyetlen hazai iskolában sem.

Ezeket kívánva, előttünk legkevésbé fontos a hely kérdése. Képezhetik a tanárokat, tanítónőket a Paedagogiumban s a polg. isk. tanítónőképző-intézetben is, ha azok az egyetemmel egyenlőknek ismeretnek el és egy-egy iskola számára kizárólagossággal nem bírnak a tanárképzés terén. Mi csupán azt nem helyeseljük, hogy a tanárok annyiféle iskolában nyerjenek képzést, a hánytéle iskolában működhet-

nek; azt nem helyeseljük, hogy a tanárokat és iskolákat a tanárképzés egymástól elválassza, azt nem helyeseljük, hogy a tanárképzés egyoldalúsága és zárkózottsága az iskolákat továbbra is egyoldalúságba terelje s elkülönözté tegye; azt nem helyeseljük, hogy lényegtelenebb módszertani eltérések miatt a tanárok útjai egymástól elterjenek és össze soha ne futhassanak.

Mi tehát általánosságban Kármán nézetei mellé állunk. Kérjük a mélyen tisztelt Egyesületet, hogy a tanítóképző- és óvónőképző-intézeti tanárképzés ügyét egymástól semmi esetre se válassza el, s hogy határozataiban a kiváló tanítókra és óvónőkre a tanító- és óvónőképző érdekében különös figyelmet fordítson.

A polgári iskolai és óvónőképző tanárok képzésére vonatkozó nézeteink támogatására a következőket soroljuk fel:

1. A polgári fiúiskolák ma alig egyebek középiskoláknál és fölötté kívánatos is, hogy az egységes középiskolába beolvadjanak. Ha a középiskola 4—6 alsó osztályába ugyanolyan képzettségű tanárok kellenek, mint felsőbb osztályaiba: nincs oka annak, hogy a polg. isk. tanárok valamivel kisebb fokú képzésben részesüljenek csupán azért, hogy jóval kevesebb fizetésért dolgozzanak, mint a középiskolai tanárok.

2. A felsőbb leányiskolákban előszeretettel alkalmaznak középiskolai tanárokat, pedig azok az iskolák a polgári leányiskolákkal bátran egy kalap alá vehetők.

3. Lényegében sem a tananyag, sem a módszer, sem a nevelés célja és alanya nem más a polgári iskolában, mint a középiskolában.

4. Ha a polgári iskolai tanárokat és tanítónőket a középiskolai tanárokéval egyenlő elméleti képzésben részesítik: akkor nem lesz alap, a mire a tanító- és óvónőképző-intézeti tanárok képzését a középisk. tanárokétól eltérően tervezhetnék.

5. Ha leghelyesebbnek tartjuk a tanárok (tanárnők) elméleti képzésének egységesítését: az óvoda és elemi iskola benső kapcsolatánál fogva az óvónő és tanítóképző tanárok (tanárnők) képzésének egységét multhatatlanul meg kell kívánnunk.

6. Az óvó és tanítóképző tanárok elkülönített képzése esetén a gyakorlatban kevésbé bevált tanárok nyerhetők, mintha a tanárképzés egységes s az összes tanárok sorából választhatók ki az említett két intézet tanerői.

Hódmező-Vásárhely, 1894. febr. 8.

Peres Sándor
igazgató-elnök.

Pálmay Lenke
jegyző.

A Népművelők Budapesti Egyesülete pedagógiai szakosztályának javaslatai.

Tisztelt Választmány! Hivatkozva azon megtisztelő bizalomra, hogy a tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének t. választmánya már másodizben kérte fel a Népművelők Budapesti Egyesületét szakkérdések fölötti véleményadásra, a fentnevezett egyesület megbízásából a

következőkben bátorkodunk a tanítóképző-intézeti tanárok képzéséről kellő megvitatása után véleményünket összefoglalni.

Mielőtt azonban egyesületünk választmánya által is elfogadott ezen véleményünket kinyilatkoztatnánk, engedje meg a tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének mélyen tisztelt választmánya, hogy őszinte szívből eredő köszönetünknek adhassunk kifejezést azon figyelméért, hogy a jövő tanítóképzésre nézve ily fontos kérdés megoldásánál a tanítók véleményét is kikérte. Saját ügyünk előbbrevitelét, önmagunk értékének emelését látjuk ebben. Huszonöt éves multtal dicsekvő egyesületünk e hosszú idő alatt számtalan fontos pedagógiai kérdés megoldásánál működött közre: de egy kérdést sem tárgyalt nagyobb lelkesedéssel és a magasztos üggyhöz megkivántató pártatlansággal, mint éppen a tanítóképzői tanárképzés kérdését.

A pedagógiai szakosztályt a kérdés megvitatásánál következő két fő elv vezérelte:

1. hogy a tanítóképző-intézeti tanárok szaktudományukat az egyetemen nyerjék;

2. hogy az elemi iskolai tanítói oklevél jogosítson fel arra, hogy tanítóképző-intézeti tanárrá képeztetése céljából valaki az egyetemnek rendes hallgatója legyen.

A kérdés tárgyalásának folyamán több konkrét javaslat adatott be, melyek a szakosztály által már fentebb kimondott elvek figyelembe vételével készültek. Ezen javaslatok megvitatása után a pedagógiai szakosztály legutóbb tartott gyűlésén határozatképen kimondotta, hogy:

1. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a tanítói oklevél alapján az egyetemre való felvételt engedje meg;

2. hogy tanítóképző-intézeti tanárvizsgáló országos bizottságot állítson fel,

3. hogy mindazon okleveles tanítók, kik legalább 5 esztendeig gyakorlatilag működtek s a pedagógiai irodalom terén is kitűnnek, hallgathassák az egyetemen 2 évig a választott szakkurzust, de fizetésök teljes megtartásával s azután bocsáttassanak az országos vizsgáló bizottság elé;

4. hogy tanítóképző-intézeti tanár egyik hazai tanítóképzőben sem lehet, a ki erre az országos képző-intézeti tanárvizsgáló bizottság előtt képesítést nem szerzett.

A tanítónőképző-intézeti nőtanítók képzésére vonatkozólag, — mely a fenti kérdéssel szorosan összefügg — a következő határozat hozatott:

A tanítónőképző-intézetekben alkalmazandó tanítónők képzését is hasonló módon kívánja a pedagógiai szakosztály eszközöltetni, mint a férfitanítóképző-intézeti tanárok képzését.

Midőn ezeket a képzőintézeti tanárok országos egyesülete mélyen tisztelt választmányának becses tudomására hozzuk, kérjük az irántunk eddig is tanúsított jóindulatát jövőre is fentartani.

A Népnevelők Budapesti Egyesületének pedag. szakosztálya nevében

Kapi Rezső
pedag. szak. jegyzője.

Schön Fózsef
pedag. szakosztályi elnök.

Az egri községi tanítótestület javaslata.

Tekintetes Választmány! Az egri községi tantestület 1894. február hó 7-én tartott ülésén, az országos tanítóképző intézeti tanáregyesület központi tek. választmánya részéről a tanítóképzői tanárképzés reformja tárgyában véleményadás végett megküldött javaslatokra nézve, a tantestület hosszú eszmecsere után *Butellay Endre* községi tanító határozati javaslatát fogadta el.

Ezen javaslatot az indokolással együtt van szerencsénk tisztelettel megküldeni.

Kelt az egri községi tantestületnek 1894. év február hó 7-én tartott ülésében.

Szabó Vilmos
tantest. jegyző.

Fejér Béla
tantest. elnök.

A javaslatok.

1. A közoktatás egységes szervezete érdekében szükséges, hogy a különböző közoktatási intézetek tanárainak képzése együttesen oldassék meg és egységesen szerveztessék.

2. A tanárképzőben az összes magyarországi, tehát az állami és felekezeti tanítóképző-intézetek számára képeztessenek és képesíttessenek tanárok.

3. A képzés terjedjen ki: 1. az elméleti tudományos (szaktudományi és pedagógiai), és 2. a gyakorlati követelményekre.

4. A tanítóképző-tanárok tudományos képzettségének azon a fokon kell állnia, mint a középiskolai tanárokének.

5. Az elméleti és gyakorlati képzés az egyetemen történjék, és az egyetem a tanítási ügyesség megszerzése végett elemi gyakorló-iskolával kapcsolandó össze.

6. Mivel a tanítóképző-intézeti tanárképzésnek a népiskolával szoros kapcsolatban kell lennie, az egyetemen bocsátani kell azon népiskolai tanítókat, a kik kitűnő tanítói oklevél birtokában vannak, vagy jeles oklevél mellett legalább hat közép- vagy polgáriiskolai osztályt végeztek és két évi iskolai gyakorlatot mutatnak fel.

7. A tanárképzőbe való felvételre a középiskolai érettségi bizonyítvány is feljogosít, de a két évi gyakorlat — a képesítés, vagy legalább az alkalmaztatás előtt — itt is kívántassék meg.

8. A tanítóképző-intézeti és középiskolai tanárok együtt képezendők az egyetemen; de a szakok csoportosítása feleljen meg a tanítóképző-intézet tantárgybeosztásának.

9. Az elméleti tudományos kiképzést illetőleg, a filozófiai fakultás úgy alakítandó át az egyetemen, hogy az a tanítóképző-intézeti tanárok tudományos kiképzésére is alkalmas legyen. A tudományos gyakorlat az egyetemen szerzendő meg. A tanítás gyakorlása ellenben az egyetemmel kapcsolatos elemi gyakorló-iskolában és az e célra alkalmas módon felszerelt tanítóképző-intézetben történjék.

10. A képesítő vizsgálat külön e célra szervezett országos

bizottság előtt történjék s annak, a ki a vizsgálatot sikeresen kiállotta, külön tanítóképző-intézeti tanári oklevél állítandó ki.

11. A vizsgálatra bocsáthatók: a) kik a tanítóképzői tanárképző-tanfolyamot végezték; b) középiskolákra képesített tanárok, kik egy évi elemi iskolai gyakorlatot tudnak felmutatni; c) azon nép- és polgári iskolai tanítók, a kik szolgálatuk folyamán kitűnő tanítói gyakorlatot szereztek s pedagógiai vagy más szaktudományokat eredménynyel műveltek, a tanfolyam hallgatása nélkül is bocsáthatók képesítő vizsgálatra.

12. A tanítóképző-intézeti tanári oklevél a tanítóképzői tanári állás mellett, a középiskolákra is képesítsen.

13. A gyakorló iskolai tanító a filozófiából és pedagógiából egyenlő kvalifikációt kapjon a rendes tanárral.

14. A tanítóképző-intézetekben csak az ezen iskolákra képesített egyének legyenek alkalmazhatók tanároknál.

15. Az összes tanítóképző-tanárok, tehát mind az elméleti, mind a gyakorlati tárgyak tanárainak rangja és fizetése egyenlősítendő.

Indokolás.

A tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének választmánya a jelen évfolyamán tartandó közgyűlésének tárgyaúl felvette a tanítóképző tanárok képzésének ügyét is. Mielőtt azonban a maga körében tárgyalná s a közgyűlés elé vinné az ügyet, szükségesnek látta, hogy a tanári és tanítói testületek véleményével megismerkedjék. E czélból felkereste az egeri községi tantestületet is, felkérvén véleményének nyilvánítására. S az idő rövidségére való tekintettel, hogy a tárgyalást és határozathozatalt megkönnyítse, az egyesület titkára megküldte a tanítóképző-tanárok képzéséről újabban felmerült javaslatok kimutatását.

E javaslatok mind igen figyelemreméltók, s bármelyik fogadtatnék is el, a jelenlegi állapotokon bizonyára sokat javítana, annál is inkább, mert a legtöbb javaslat több lényeges pontban egyetért.

Mégis csak helyeselhetjük a választmány eljárását, midőn a felmerült javaslatokra nézve a tanári és tanítói testületek véleményét is kikérte. Lehetővé tette ez által az ügynek minden oldalról való megvilágítását, megvitatását és ezáltal a közgyűlésen való legalaposabb tárgyalását, s így a több megfelelő javaslat közül a legjobb emelhető határozattá.

Bennünket, néptanítókat, szintén közelről érdekel az ügy, mert eltekintve attól, hogy itt nyerne irányt a tanítók egész jövő működésükre nézve, mint az intézet volt növendékeit, hálaérzelmek is csatolnak hozzá. Nem lehet tehát előttünk közönyös az intézet beléletét ily közelről érdeklő újítás feletti döntés. De érdekel bennünket az ügy azért is, mert helyesen szervezve az érdemes és tehetségesebb tanítók előmenetelére is eszközül szolgálhat. Örömmel fogadtuk tehát a megkeresést, s csak köszönetünket fejezhetjük ki a választmánynak, hogy e nagyfontosságú kérdésnél, a mi szerény véleményünket is kikérte.

A bizalomnak megfelelni óhajtván, törekedtünk a kérdés tárgyalásánál a helyes utat eltalálni, s azon legjobb meggyőződésünk szerint, — nem tekintve semmi magan-, hanem egyedül közérdeket — haladni. A tanítók előmenetelét czélzó törekvésünk ugyanis nem egyesek, hanem az általános közművelődés érdeke. Törekvésünk eredménye a mellékelt, s tantestületünk által 1894. évi február hó 7-én tartott ülésben elfogadott javaslat, melyet a következőkben vélünk indokolhatni:

Közoktatási intézeteink tanárképzésének együttes megoldása, együttes szervezése ez intézetekre nem kevés előnnyel járna. Lerontaná a válaszfalat, mely egyes közoktatási intézeteink tanári karai között tényleg fennáll; megteremtené közöttük a kellő összefüggést, az összetartozás érzetét, mely tényleg hiányzik, tanáraink kvalifikációja egyöntetű, egységes lévén, egymást s egymásnak működését jobban méltányolnák, s magukat egyenlőknek tekintvén, közöttük különbséget egyedül az érdem, tehetség és szorgalom képezhetne, mely előtt meghajolna mindenki.

Állami és felekezeti képzőinket pedig az emelné egyenlő színvonalra, ha tanáraik ugyanazon tanárképzőben nyernék kiképeztetésüket és képesítésüket. Ez szüntetné meg a panaszokat, melyek az egyes képzők, — különösen a felekezetiék ellen, — itt-ott felmerültek. Ez vetne véget nem egy alaptalan feltevésnek, melynél fogva pl. sok helyen különbséget tesznek állami- és felekezeti képzők által kiállított oklevelek között, bár azok egyenlő értékűek. Megszüntetné ez a tanerők alkalmazására nézve jelenleg dívó különböző eljárásokat, melyek az ügynek éppen nem válnak előnyére. Míg egyik helyen ugyanis érdemes tanítók, különösen polgári iskolai tanítók hivatnak meg tanárokká, igen sok helyen végzett theologusok teljesítik e tisztet. Ugy egyik-, mint másik esetben, hiányozván e pályára való alapos előkészülés, jórészt az illetők buzgalmatól függ az, hogy magukat szakmájukban különösen, általában véve pedig állásukra nézve kellőképen kiképezzék, s a helyet, melyet elfoglalnak, méltóképen betöltsék.

Nem vonjuk kétségbe, hogy az intéző körök az alkalmaztatásnál — általánosságban szólva — kellő körültekintéssel, a legmegfelelőbb erőket válogatják meg, mégis, olyanokról lévén szó, kik más életpályára készültek, s azért e téren való alkalmaztatásukat különben is ideiglenesnek tekintik — akadhatnak, kik nem képesek a kellő buzgalmat kifejezni, s így nem emelkedhetnek feladatuk magaslatára.

De bármiként legyen is, az esetlegességek az ügy kimondhatatlan kárára kevésbé kerülhetők el, mintha kimondatnék az, hogy képzőintézeti tanár csak az lehet, ki arra magát alaposan képezte, s a tanárképzőben képesítést nyert.

A dolog természetéből folyik, s éppen azért általános kiváncsóság az, hogy a képzés terjedjen ki az elméleti tudományos, és a gyakorlati követelményekre. Bővebben indokolni ezt felesleges.

Nem értenek egyet a felmerült javaslatok a tanítóképző tanárok tudományos képzettségének mérvére nézve. Van, mely minden egyéb intézet tanáraiétól különböző, ismét, mely a középiskolai tanárokéval

egyenlő képzettséget kíván, míg mások, köztük a pedagógiumi javaslat is, kisebb fokú szaktudományi képzettséggel is megelégszenek.

Mi nem tartanók megengedhetőnek, hogy a képzőintézeti tanárok tudományos képzettsége kisebb fokú legyen a középiskolai tanárokénál. Megkivánhatja ezt mind a képzőintézet tekintélye, mind a tanári kar önérzete, továbbá a növendékekre való tekintet, valamint azon körülmény, hogy a középiskolai tanárokkal legalább is egyenlőknek tekintetvén, tekintélyük és szavuknak súlya közoktatási ügyekben éppen úgy meg legyen, mint amazokénak. De ezt csak úgy várhatjuk, ha tudományos képzettségük megfelelő. Különben is a tanárok magasabb kvalifikációja bármely intézetre csak előnyös lehet, feltéve természetesen, hogy az a megfelelő gyakorlattal párosul; s ha már szervezni kell, szervezzük úgy, hogy tudományos képzettségük, a kellő gyakorlatot mindig szem előtt tartva, minél magasabb színvonalon álljon, különösen akkor, ha a megvalósítás elé elháríthatatlan akadályok nem gördülnek, a mint, nézetünk szerint, nem is gördülnek.

Másrészről pedig csak így remélhetjük, hogy a tanítók ama jogos törekvése, melynek jogosultságát elvben az intézőkörökben is elismerték, valahára a gyakorlatban is érvényesüljön; t. i., hogy a tanítói oklevél legalább a tanárképzőbe való felvételnél a középiskolai érettségi bizonyítvánnyal egyenlő értékűnek tekintessék, a mi, ha figyelembe vesszük, hogy a népiskolai tanító rendes körülmények között a középiskolát végzett tanulóval egyenlő ideig tartó készütségben részesült, s pedig jövő életpályájára való tekintettel, szakszerűen, míg az utóbbi szakszerűség nélkül, általános, minden pályára egyaránt képesítő műveltséget kapott, azon véleményben vagyunk, itt bátran volna kimondható, főleg, ha tekintetbe vesszük, hogy vannak a tanítók között olyanok is, bár ezek száma az utóbbi időkben észrevehetően apadt, kik 6—7 középiskolai osztály végzése után léptek a képzőintézetbe. S hogy az oklevelek még sem becsültetnek értékük szerint, ezek a többi között talán azt is mutatják, hogy a képzőintézeteknek nincs meg a kellő tekintélyük. Emelni kell tehát a képzőintézetek színvonalát.

A képzés helyére nézve két nézetet vallanak a felmerült javaslatok. Egyik rész az egyetemet, másik a Paedagógiumot vallja célravezetőbbnek. Már a fentebb mondottakból is következik, hogy mi határozottan az egyetemet véljük a képzés legalkalmasabb helyének, mely a mellett, hogy magasabb kvalifikációt nyújthat, mely az intézet színvonalát emelné, csaknem ugyanazon idő alatt, ugyanannyi erővel és fáradtsággal volna elvégezhető, a mint az a Paedagógium mellett szóló javaslatokból is kiténik. Az egyetem azonban a tanítási ügyesség megszerzése végett elemi gyakorló-iskolával kapcsolatának össze. Mi megfelelőbbnek talánók, ha a tanárjelöltek első sorban az elemi gyakorló iskolában végeznék a gyakorlatot, mintha kizárólag az e célra felszerelt elemi tanítóképzőben tanulnák azt. A képzőintézeti tanárnak ugyanis a gyermekekkel való okos, szelíd bánásmódra kell növendékeit oktania. Azoktól pedig, kik arra oktatják növendékeiket, hogyan bánjanak a gyermekekkel, méltán elvárhatja mindenki, hogy maguk a gyermekeket s a velők való bánásmódot alaposan ismer-

jék. Ezt a gyakorlatot pedig első sorban nem az elemi tanítóképzőben, hanem az elemi gyakorlóiskolában szerezhethet meg. Mindez azonban nem zárja ki, hogy az elemi tanítóképzőben ne történjenek gyakorlati tanítások, sőt a tanárképző utolsó évfolyamában, több okból magunk is szükségesnek tartjuk. Főgondot azonban, nézetünk szerint, az elemi iskolai gyakorlatra kellene fordítani.

A tanítói oklevélnek az érettségi bizonyítvánnyal történendő egyenlősítése után a tanítóknak az egyetemre való felvétele akadályba nem ütköznék. Mind a mellett a kellő gyakorlat megszerzése céljából kívánatosnak tartanók, ha a felvétel két évi gyakorlathoz köttetnék. Attól ugyan nem kellene tartanunk, hogy ez által a tanítók túlságos nagy számmal mennének az egyetemre, mert hiszen legnagyobb részük éppen szegény anyagi körülmények miatt lépett e pályára, ösztöndíjak pedig csak a legjelesebbeknek adatnának, mégis, hogy a gyengébb elemek távoltartassanak, célszerűnek láttuk javaslatunkban a megtett feltételeket kikötni.

Kik érettségi bizonyítványokkal vétetnének fel a tanítóképzőintézeti tanárképzőbe, a gyakorlati éveket a képesítő-vizsgálat előtt is tölthetnék, míg a tanítóknak a felvétel előtt kellene eltölteniök.

A tanítóképzői és középiskolai tanárok együttes képzését azért óhajtanók, mert amint a középiskolai tanárnak megkívánók adni az alkalmat, hogy tanítóképző-intézeti tanári oklevelet is szerezhessen, a viszonyosság elvénél fogva nem zárnök el a képzőintézeti tanároktól sem a középiskolákat. Biztosítani kívánók ezáltal a jelölteket arról, hogy nincsenek egyféle intézethez kötve, s ha a tanítóképzőknél nem nyílnék számukra hely, más intézetbe is mehetnének.

Négy vagy öt évig tartson-e a tanfolyam? ez nem oly lényeges, hogy miatta a képzés magasabb színvonalából és alaposságából csak valamit is engedhetnénk.

A legkiválóbb tanítók előmenetelét kívántuk lehetővé tenni az által, hogy ilyeneket a tanfolyam végzése nélkül is vizsgálatra bocsátanók; hisz a kellő ismeretek hiányában célzott úgy sem érne, ellenkező esetben pedig az úgy nem vesztene.

Még csak egész röviden a Paedagogium mellett szóló javaslatokra akarunk néhány megjegyzést tenni. Az idevonatkozó javaslatok csaknem valamennyien hangsúlyozzák, hogy az egyes szaktudományok előadása és gyakorlati kezelése egyetemi színvonalon álljon, a pedagogiumi javaslat pedig a tananyag behatóbb feldolgozására... stbire, szükségesnek látja, hogy a jelöltek az egyetemen vagy műegyetemen egyes előadások, esetleg rövid félévi kurzusok látogatására utasíttassanak. Mi egyszerűbbnek találnók a jelöltek tudományos kiképeztetését egyenesen s egészen az egyetemre bízni.

A javaslatok között van olyan is, mely a tanítóképző-intézeti tanárnak magasabb rangfokozatot és fizetést kíván, mint a középiskolainak. Ez helyes, de hogyan kívánhatnök ezt akkor, ha kvalifikációjuk kisebb, ha a szakműveltséget illetőleg megelégszünk a mostani polgári képző által nyújtott ismerettel!

Butellai Endre
előadó.

Az új nyugdíjtörvényjavaslat és a katolikus tanítóképző-intézetek.

A »Magyar Tanítóképző« f. évi februári füzetében is közölt új nyugdíjtörvényjavaslattal tervezés alatt álló nyugdíjintézet messze terjedő kihatásainál fogva közoktatásunk történetében előkelő helyre kerül nem csak humanus intencziói miatt, hanem azért is, mert a közoktatási kormány e javaslat által 1. a tanárok közt eddig létezett elválasztó falakat elhárítván, képletesen kifejezve, a »szabad költözködést« kimondja; 2. a javaslati indokolásban beismeri, hogy nem az iskola jellege, hanem annak jósága fontos a társadalomra; következésképen nem az államosítás a jelszó, hanem a meglévő nem állami intézeteknek — ha kell — állami közbenjárással való fejlesztése az érdek.

Ezek után a törvényjavaslatot illető megjegyzéseimet két csoportra osztom, az első csak a katolikus képzőket és tanárait érinti, a másik valamennyi nem állami tanár érdekeire is vonatkozik.

I.

A) A törvényjavaslat 3-ik §-ának c) pontja szerint a nyugdíjalap egyik jövedelmi forrása a tanítóképző-intézeti növendékeknek fejenkénti és évenkénti 3 frtja is lenne. A tervezett nyugdíjalap matematikai mérlegében ezen cím alatt évi bevételül 2175 frt szerepel. Mondott tételben azonban a képzők és felsőbb leányiskolák össze vannak vonva, és — adatok hiányában — nem tudom, hogy ezen összegből mennyi esnék tisztán csak a képzőintézetekre. A tanítóképzői növendékek ezen megterhelésének más következménye nem lehet, mint az, hogy a kath. képzők növendékeinek száma (de talán más felekezetieké is) meg fog csappanni.

Tudomásom szerint a soproni kir. kath. tanítóképző tavaly egész csendben kimult; a szegedi és nagyváradai ugyancsak a növendékeknek csekély segélyezése miatt szintén agonizál; a pesti, esztergomi — nem lehetetlen — talán a nagyszombati kir. kath. tanítóképző is össze fog olvasztatni. Ha tehát tekintetbe vesszük azt is, hogy a nyugdíjazási állapotok javulásával a jövőben aránylag több tanító fogja nyugdíjazását szorgalmazni, mint a régi nyugdíjtörvény idejében, ha számba vesszük, hogy az állam 400 új népiskola felállítását tervezi; ha végül figyelmünket arra is kiterjesztjük, hogy a magyarul nem tudó tanítókat hivatalból nyugdíjazni fogják: a tanítóhiány ma-holnap nagyon érezhető lesz.

Konklúzióim valószínűségének illusztrálására felhozom a beszercebányai egyházmegyei hatóságnak a turóczmegyei közigazgatási bizottság határozatára adott (a napi sajtóban megjelent) múlt évi válaszát, melyben elismeri, hogy egyházmegyéjében a magyarul nem tudó tanítókat nyugdíjaztatni és azok helyeit magyarul tudókkal betölteni kellene. De egyszersmind kéri a közigazgatási bizottság tanácsát is, hogy valjon honnan rekviráljon hát a nyugdíjazottak helyére új tanítókat, mikor rendes körülmények közt megüresedett állásokra sem tud tanítókat kapni! Igaz, hogy nem áll módomban egyéni nézetemet statisztikai

adatokkal támogatni, de az is igaz, hogy a 300 frtos minimum, és a behozandó évi 3 frtnyi teher a szegénysorsú fiúkat a tanítói pályára nem igen fogja csalogatni.

Ha tehát a törvényjavaslati »indokolás« azon részét, hol az állam a nem állami tanárok nyugdíjgyeinek rendezése által az iskolafentartók segélyezését véli ily alakban is effektuálni és ez által saját kulturális kiadásai rohamos növekedéseinek elejét venni, az általam jelzett szimptomákkal szembe állítom, bizvást mondhatom, hogy az állam a tanítóképző növendékek után a nyugdíjalap javára beszédni vélt évi 2175 frtnyi összeget a jövőben sokkal dragábban fogja megfizetni, mert a beállandó tanítóhiányon csak a képzők fokozottab segélyezése által lesz segíthető. Sürögősen szükségesnek vélem tehát, hogy a magas közoktatási kormány egyesületünk mélyen tisztelt választmánya által a tanítóképzői növendékek után kivetendő 3 frtnyi díjak elejtésére felkéressék. A 400 millió forintos állami háztartás, különösen az »Arany-miniszter« idejében 2175 forintot elbír, és ez által a beállandó tanító-hiány kellemtelen és sokkal költségesebb következményei elől kitér.

B) Rendkívül fontosak a javaslat 4. §-ának intézkedései. Ezen § a már létező tanintézetek fentartóinak a nyugdíjintézetbe való belépését tetszésükre bizza. A jövőben keletkező iskolák fentartóira azonban a belépés kötelező avagy kénytelenek alkalmazottaik ellátásáról legalább oly mértékben és olyan feltételek mellett gondoskodni, mint azt a tervezett nyugdíjalap teszi.

A javaslat »indokolás«-ában ezen §-ra vonatkozólag szószerint a következőket találok: »A törvényjavaslat 4. §-a a már fennálló tanintézeteknek önkéntes belépést biztosít. Minthogy az iskolák fentartásának költségei napról-napra és pedig nagy mértékben emelkednek, méltányosnak találtam, hogy a fennálló intézetek sorsát a belépési kényszerrel ne nehezítsem meg. De különben is az itt felsorolt intézeteknek más jellemők van, mint az általános kötelezést szem előtt tartó népoktatási intézeteknek.

A törvényjavaslatba nincs felvéve, mert magától értetődik, hogy azon már is fennálló tanintézeteknél, melyek az alkotandó nyugdíjintézetbe nem lépnek be, a fentartókra nézve a tanáraik nyugdíjazására vonatkozó eddigi kötelezettségek érvényben maradnak; például egy részökre ezentúl is kötelező marad a Ratio Educationis utolsó §-a, mely a tanárok nyugdíjazásáról és hozzátartozóik ellátásáról szól, más részükre pedig kötelezők maradnak felekezetük eddigi rendelkezései, vagy önmaguk alkotta szabályzataik, s ezek értelmében tartoznak majd tanáraik nyugdíjazásáról s ezek hátramaradottjainak ellátásáról gondoskodni.

Nézzük tehát most, mennyiben vonatkoznak az idézett miniszteri kijelentés a katolikus képzők tanáraitra. A Ratio Educationis 290-ik §-a a katolikus iskolák tanáraitra vonatkozik csak; mert a protestánsok autonómiáját biztosító Lipót-féle törvény szerint az iskolaügy a nyert önrendelkezés körébe való. A katolikus képzőknél jelenleg kétféle tanár van, olyan, kit a miniszterium a tanulmányi alap terhére nevez ki, ennek a nyugdíj tehát a nevezett alaptól kijár, és olyan, kit az iskola-

fenntartó nevez ki. A mennyiben a képzők az általános iskolakötelezettség tárgyai sohasem voltak, ezeknek tanárai ellátásáról sem intézkedtek az 1875, 1885 és 1891-ben hozott törvények; minthogy pedig a Ratio-Educationis 290-ik §-ának intézkedései más törvényekkel nem pótolhatók és így hatályon kívül sem helyeztetek: a kath. képzőintézeti tanárok nevezett § mondotta joggal ma is bírnak és fenntartóiktól nyugdíjat követelhetnek. Kijár nekik a nyugdíj még akkor is, ha az 1875-iki XXXII. törvénycikknek már most hatályon kívül helyezett 38-ik §-ával éltek volna és a 400 frtnyi összeget biztosították volna, mert a Tóth-féle »Törvények és rendeletek tára« ismert kiadványnak 264—265. lapján közölt 1845-iki helytartó tanácsi iskolaszabályzat szerint »Kedvezőbb és ellátás iránti szerződés szabad és érvényes; ellenben ama szabályoknak (t. i. teljes fizetés nyugdíképen) megszorítása még önkényes lemondás mellett is tilos«. Es elvégre az a 400 frtos nyugdíjbiztosítás a vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztérium 203/1893. számú rendeleti magyarázata szerint csak kétoldalú szerződés, tehát egészen magánjellegű ügy.

Már most mi lesz a valószínűség szerint a kath. tanítóképzők fenntartóinak eljárása? Hogy a majdan kiszolgáltatandó nyugdíjajknak nyomasztó terheit magukról elhárítsák, be fognak önként lépni az új nyugdíjintézetbe. Természetes dolog, hogy a már szolgálatban levő tanárok — a szerzett jogok szerint — sem a törzsfizetésük, sem annak növekedése utáni harmadrésznek, sem az évi járuléknak fizetésére optim felfogásom szerint nem volnának szoríthatók. A mennyiben a törvény-magyarázata a vallás- és közoktatási kormány az illetékes és döntő forum, a katolikus tanítóképző tanárok jól felfogott érdekében szükségesnek tartom, hogy egyesületünk igen tisztelt választmánya, ha a szőnyegen forgó nyugdíjkérdésben a miniszter úrnál deputációban járna, először tisztázná azon kérdést, vajjon az egyházmegyék által végleges, rendes minőségben kinevezett tanárookra is vonatkozik-e a Ratio-Educationis utolsó §-a, és ezek után azon intézkedésnek törvénybeiktatását, vagy legalább a törvényhez csatolandó utasításba való felvételését kérelmezze, hogy: a már szolgálatban levő kath. tanítóképző-intézeti tanárok fizetései után egy és mindenkorra lerovandó valamint évi járulékok a fenntartók által fizetendők.

II.

A törvényjavaslat 3. §-ának 9-ik bekezdése szerint »Az ezen nyugdíj- és gyámintézetbe történt befizetések visszatérítésének semmiféle körülmények között sincsen helye.«

Ezen félreérthetetlen kijelentés a tanároknak felekezeti iskolából államiba és fordítva való átlépését nagyon meg fogja akasztani. Tudomásom van arról, hogy azon polgáriskolai tanárok, kik szolgálatuk közben középiskolához vagy felsőbb leányiskolához helyeztetek át, illetve neveztetek ki, természetesen valamennyien az országos tanítói nyugdíjalapnak voltak kötelezett tagjai; új kineveztetésük után, bár éveiket az ismeretes arány szerint beszámították, nem a volt és a jelen-

legi fizetés közötti különbségnek $\frac{1}{3}$ -át fizették le a majdan élvezendő magasabb nyugdíjra, hanem 300 frton felüli fizetésüknek $\frac{1}{3}$ -át, úgy hogy eddigi, az országos tanítói nyugdíjalap javára lerótt összegeket egyáltalában nem vették tekintetbe. Pedig a méltányosság, a matematikai igazság mellettök szól; mert a szolgálati évek száma dolgában a tributumot betudták, az általuk befizetett összegeknek tanítói nyugdíjalap részéről az állam pénztárába való átutalását logikai következménynek feltételeznők. De tiltja ezt a §. A felekezeti tanár tehát, ha az állami szolgálatba átlépne, a tiszti díjat újra fizeti csak úgy, mint a hogyan az állami iskolától a felekezetihez átment tanár a nyugdíjilletéket újra fizetni fogja. Ha tehát az esetleg mobilizált tanár a dupla nyugdíjtételeket, a költözködési költségeket, a rangsoros rendszerből kifolyó rangidősségi hátrányokat, valamint az ötödéves pótlékokban való megrövidülést számba veszi, kétszeresen is meg fogja az átlépésnyújtotta látszólagos előnyöket gondolni.

Azért szükségesnek fogja mindenki találni, hogy a már teljesített nyugdíjbefizetéseknek átutalása törvényileg kimondassék. Ez a törvényjavaslat intentióival nem ellenkezik és elvégre igazságos eljárás.

A mint a mult is igazolja, a tanítóképző tanárok országos egyesületének választmánya a nem állami tanítóképző tanárok ügyeit mindig különös figyelemmel gondozta és érdekeivel magát azonosította. Meg vagyok győződve, hogy a jobb kor kezdetét jelző nyugdíjtörvényjavaslat fogvatkozásaira, a miniszter úrak figyelmét szintén fel fogja hívni és hiszem, hogy az általam is jelzett pontok közmegnyugtatósra rendeztetni fognak, mi által a tanítóképző-tanárok országos egyesülete választmányának munkával szerzett érdemkoszorúja ismét gyarapodni fog egy hervadhatatlan levéllel.

Herchl János.

Gyakorlati kiképzés és gyakorló-iskola.

A czímben fölvevett tárgyról a «Magyar Tanítóképző» derék közlönyünk előző füzeteiben már több avatott szerzőnek, a deczemberi füzetben hasonlóképp Belle László t. ügytársam értekezését odaadó érdeklődéssel olvastam.

Valóban idején és helyén való is, hogy a tanítóképzés ezen kiemelkedő részének helyes, életrevaló fejlesztéséről most a tanterv revíziója előtt minél többen cseréljünk eszmét.

Csekélységemnek maga az ügy iránt való közvetlen érdekeltség mellett különösen Belle t. szaktársam egy újabb eszméje adja kezembe a tollat, hogy ez alkalomból mind az egész gyakorlati ágra, mint csupán eme új gondolatra vonatkozólag nyilvánítsam tapasztalás adta nézeteimet. Teszem ezt annál nagyobb készséggel, mert a t. értekező cikke végén az ügy iránt viseltető elfogulatlan jóakarattal kéri erre nézve mások véleményét.

Értekezésem folyamán, ragaszkodva a címhez, a gyakorlati képzésről és a gyakorló-iskoláról külön-külön óhajtók szólni.

I. Gyakorlati kiképzés.

A fentebb említettem cikkekben kifejezett nézeteket is figyelembe vévén, arról győződtem meg, hogy ma már mindnyájunk előtt tisztán áll, hogy képzőintézeteink a jelen körülményeik között az elméleti tanulmányok mellett a gyakorlati képzést illetőleg akár a nevelői, akár a tanítói hivatáshoz megkívántató gyakorlati készség megszerzésére növendékeiknek elég helyes módot és alkalmat nem nyújthatnak.

Csak ismétlésekbe bocsátkozom talán, midőn a t. olvasó elé állítom a jelen gyakorlati vezetésnek képét, mégis szembe kell ezt állítanom a szükségesnek mutatkozó újításokkal, már csak az okadatolás egyszerűsítése szempontjából is.

A tanári karok azon t. tagjai, kik a II-od éves növendékekkel foglalkoznak, általán, de a módszertan tanárai, kik e növendékek gyenge voltát e tekintetben még inkább ismerik, lelki szemeikkel különösen belátnak abba a hat osztályú osztatlan gyakorló-iskolába, a hová ezeket küldik; sőt előre látják azt is, hogy ezek ott mennyi dolgot s mozzanatot nem vesznek észre úgy a nevelői, mint a tanítói eljárásból. — Magam is el szoktam olvasni e növendékeknek a gyakorló-iskolában tett jegyzeteit, de legalább 5—6-nak jegyzeteit kell összehasonlítanom, hogy mindaz előttem álljon, ami ezen látogatott fél órák alatt történt; mert az egyik ezt, a másik azt jegyezi, míg egyiknek ez, másiknak az kerüli el figyelmét. Jegyzeteiben az egészet visszaadni egyik sem képes, mert a komplikált egész részleteiben nem bírja még fölismerni s hogy mi mely célból történik, mi volt fontosabb a sok között, mily tervszerűség vonult át a fölvetten ezen vagy azon foglalkozáson s az alkalomadta intézkedés tapintatos volta, vagy ennek ellenkezője min alapulhat, ezt az ő képzettségük fokán s a figyelemnek ily sok oldalról való megkívánása mellett tőlük okszerűen követelni sem lehet.

Egészen más eredményű lehetne e látogatás, ha ez, az első időkben osztott iskola egy osztályában történnék s a növendéknek több idő alatt kevesebbre kellene figyelmét kiterjesztenie.

A növendék az osztott iskolában mennyivel inkább vehetné szemügyre a tanítónak nevelő erejét, tapintatát a különböző korbeli és különböző lelkületű gyermekekhez való alkalmazkodásában, szóval a nevelői készségét; mennyivel könnyebben tekinthetné át az alkalmazott fegyelmézést, a tanmenetet, tanalakot, általában egy tervszerű módszeres tanítás részleteit s egészét; mennyivel inkább válhatnék képessé az észleletek összegyűjtésére s ezeknek a tanult elmélettel való összehasonlítására!

Csak ilyen osztott iskolában történendő huzamosabb megfigyelés s látogatások után lenne tanácsos fokozatosau mindig több és több osztályból összeállított iskolának megfigyelése, az osztatlan hatosztályú iskolába pedig a növendékek csak akkor lennének bocsátandók, ha

eddiggi látogatásaikról vezetett jegyzeteikből erre való képességük meglátszik.

De nézzük a próbatanítások mostani fokozatosság nélkül való, czélszerűtlen alkalmazását!

Harmadévfolyambeli növendékeink első félórai próbatanítása minden túlzás nélkül hasonlít ahhoz az esethez, mikor egy gyakorlatlan úszó váratlanul egy nagy folyam hullámai közé kerül, honnét valahogy mégis a partra vergődvén, azt sem tudja, mi minden történt vele.

Úgy hiszem, kik ennek közvetlen szemléltői vagyunk, mindnyájan tudjuk, hogy vannak növendékeink között jeles, közepes és gyenge tehetségű s szorgalmú ifjak, kik a vett utasítás figyelemben tartásával kidolgozván a tanításra kijelölt anyagot a gyakorlóiskolai tanító és módszertan tanár áttekintése s tanácsai után jól, közepesen s gyengén elkészülnek a tanításra, de legszebb törekvésük mellett is, egy halmaz gond és aggodalom látszik nyomni lelköket, mert hát sok az, amit tőlök e kezdő fokon követelünk.

Tekintsünk csak végig egy növendék próbatanításán: az idő rövidsége mellett csendet, rendet, figyelmet hoz létre, kioszt egy sor csendes foglalkozást; megkezdeti a munkát az osztályokkal, a tanításhoz bevezető ismétlést alkalmaz, közben megtekinti a csendes foglalkozásokat, kifejti, tárgyalja, megérteti az új anyagot, kellőképp begyakorolja, összefoglalja azt, átnézi a csendes foglalkozást. Ez már magában annyi, hogy első kísérletnél már teljes lélekjelenlétre van szüksége a növendéknek, hogy minden részleten keresztül essék. Ha meggondoljuk, hogy ily hatosztályú iskolában mennyi eshetőség zavarja meg a tanítót, hányszor zökkenti ki e növendéket megállapított gondolatmenetéből a figyelmetlen gyermek gondolkodást nélkülöző felelete és nyugtalansága; ha a tanítást csak pillanatra kell is megszakítania, ennek végén, ha ugyan képes volt mégis mindennek megfelelni, érzi, hogy keresztül esett ezen az erős dolgon, de részletes eljárásáról számot adni alig volna képes s inkább csak bizonyos elégedetlenség érzetének hatása alatt áll. Azt hiszem; a gyenge tehetségű és készütségű ifjúnak első próbáját fölösleges is lenne bővebben ecsetelnem, hiszen ez elvesztette lélekjelenlétét akkor, mikor a hullámok közé került s munkája a vergődéshez hasonlít.

Ezek föltüntetése után be kell látnunk, hogy tévesztett dolog növendékeinkkel a tanítás megfigyelését osztatlan iskolában kezdetni.

Éppen úgy nem lehet az osztatlan iskola alkalmas növendékeinknek első próbatanítására sem. Önhibáján kívül is 1—2 rosszul sikerült próbatanítás csökkenti, megingatja az önbizalmat, elkedvetleníti s fölületességre szoktathatja.

Föltétlenül módot kell keresnünk arra, hogy itt is az egyszerűről vezessük a növendéket az összetettre; vagyis miként a tanítás megfigyelésének, úgy a próbatanításnak is okszerűen csak osztott iskolában kell kezdődnie s fokozatosan vihető csak a növendékek mindig több és több osztályból kombinált iskolába. — Az osztatlan iskolabeli próba pedig maradjon a IV. éves növendékeké, kik már több szempontból bizonyos gyakorlatra tehettek szert.

Ha intéző köreink a haladás elvének hódolói, a képzőintézetek

tantervének változtatásánál ezen kérdés megoldása elől ki nem térhetnek; hanem kellőképpen megvilágítván a magas kormány előtt a gyakorlati képzést bénító okokat, ezek elhárítására sürgősen kérjék, szorgalmazzák minden gyakorló-iskola mellé még a második tantermet, hogy növendékeink készségéhez képest az osztatlan iskolából bármikor különféle beosztású és osztott iskolát is alakíthassunk.

Ha a szükséges tantermek rendelkezésünkre bocsáttatnak, tegyük meg, a mi ügybuzgalmunkon s életrealóságunkon fordul meg, hogy addig is, míg a tanerő-szaporítás kérdését a tapasztalat kellő világításba helyezi, a felhozott javaslatok indokolt voltát, igazságát bebizonyítsuk, s növendékeinknek a gyakorlati ügyesség elsajátítására több módot és alkalmat nyujtsunk.

Ennyit ohajtottam ez alkalomból magáról a gyakorlati képzés helyesbítéséről elmondani. Most már lehetőleg röviden vázolom Belle László urnak deczemberben megjelent javaslatával szemben nézeteimet a gyakorló-iskola szervezetére vonatkozólag.

II. A gyakorló-iskola szervezete.

Céljához képest a gyakorló-iskola, véleményem szerint, jelenleg igen helyesen szerves összefüggésben áll azon tanítóképzővel, a melyet szolgál, a mennyiben elhelyezés, fölszerelés, fölvétel, tantervkészítés s igazgatás dolgában alkalmazkodik hozzá.

Legyen ez az iskola akár osztatlan hat osztályú, akár több osztályra bontható osztott, a fenti szempontokból az összefüggésnek megvalósulni nem szabad; mert az intézet és gyakorló-iskola szoros viszonya mellett az igazgató, illetőleg a módszertan tanára és a gyakorló-iskolai tanító összehangzó működése képes a fölhasználatás okozta hátrányokat jórésztben eloszlatni, s így a gyakorló-iskola lehet jó iskola. De ha meglazítjuk e viszonyt, az iskolát illető felelősség nem lévén közvetlen, nehezebb lesz ezt határozott irányban vezetni. Ebből ingadozás, szét húzó intézkedések keletkezhetnek, minek eredményeképp vajmi könnyen egy bizalmat nem érdemlő, gyenge vagy rossz iskola képe tűnik majd elő, hol növendékeinknek sem lesz mit tapasztalni, s hová a legközelebb szülő sem küldi majd gyermekét.

Tisztelt ügytársam, Belle úr, más nézetem van, különben alig hihetném, hogy csupán az 5., 6. osztályok főtartása, illetve biztosítása céljából kiszolgáltatóná a mostani gyakorló-iskolát egy újabb, bonyolultabb helyzetnek. Ugyanis Belle úr szerint az állam nem tartana a tanítóképző mellett külön tanulókkal önálló gyakorló-iskolát, hanem állítana az intézet székhelyén egy osztott 6 osztályú állami népiskolát, melyből a gyakorlati kiképzés céljaira időnkint vagyis esetről-esetre a tanítóképző üres gyakorló termébe átvezetné a tanulókat egy-egy, illetve több osztályból is egyszerre.

Úgy gondolom, hogy jól megértettem t. kartársam új eszméjét. Sajnálattal kell azonban kijelentennem, hogy helyeselni nem tudom; miért is szabadjon ellentétes felfogásomat szintén nyilvánosan mások ítélete alá bocsátanom.

A gyakorló-iskoláink jelenlegi szervezete mellett is látjuk, hogy a kizárólag ide fölvetett s állandó behatásunk alatt álló tanulókkal — az intézet növendékeinek különféleképpen sikerülő próbatanításai következtében — milyen fáradságos s egész erőnket igénylő munkát kell végeznünk ahhoz, hogy ez a gyakorló-iskola eredményes, határozott irányú, keresett, vagy is igazi mintaiskola legyen, melyben az intézet növendékeinek csakugyan legyen mit látniok és tanulniok. Még kevésbbé lehetne ezt elérni a t. ügytársam terve szerint, midőn a képző gyakorló-iskolájának nem lenne saját tanuló serege, hanem időnkint az állami népiskolából, annak egyes osztályaiból vennők kölcsön a tanulók egy részét a magunk minta-tanításához, máskor a növendék próbatanításához. Legyen bár a gyakorló iskola tanterve tekintettel a képzőintézetre, s legyen az a gyakorló-isk. tanító igazgatója annak az elemi iskolának: mennyiben képzelhető ott összhangzó eredményes eljárás a gyermekek nevelésére, fegyelmzésére és tanítására nézve, ahol egy és ugyanazon osztálynak sokszor egy része a növendék próba-tanításához a gyakorlóban, a másik része szokott tanítójával rendes helyén két különböző s képzettségileg egymástól messze álló egyén behatása alatt áll.

Alig gondolható más, mint hogy az osztálytanító munkájának eredménye a legtöbbször messze fölötte fog állni a növendék próbája sikerének. Ki és mikor fogja ezt a hibát jóvátenni?

Figyelembe veendő, hogy az ilyen tanítónak nem külön kötelme és hivatása a tanítóképzés szolgálata, a mennyiben nem kinevezett és fizetett gyakorló-isk. tanító. Nem képzelem tehát, hogy ez tanítványait vagy azok egy részét, a kikért mégis csak ő a felelős, szívesen engedné át hol a gyakorló-iskolai tanító mintatanításához, hol a növendék próbatanításához s a mellett megnyugodjék abban, hogy az történt velök, a mit a gyakorló-isk. tanító jónak látott, vagy a mit éppen a körülmények hoztak magukkal.

Kénytelen vagyok ismételtelen kérdezni azt a próbálgatásból származható gyenge eredményt ki fogná olyankor a gyermekekre nézve kijavítani; talán az a tanító, a ki ott sem volt s erről tudomást sem szerezhett, avagy elégedjék meg az iskola olyan tanítással, a milyent éppen kapott?

Azt hiszem, ilyen iskolából nagyhamar menekülni fogna a tanuló is, de a tanító is.

«Minden kezdet nehéz.» Ne zárkozzunk el az igazság elől! Akármint követünk is el növendékeinknek gyakorlati kiképzése érdekében, ezek munkáján mindig meg fog látszani a kezdő ember; de látnunk kell hibáit nemcsak a leendő tanító érdekében, hanem a gyakorló-iskola tanulóinak szempontjából is. Kell, hogy módunkban legyen a kezdő ember gyengeségével okozott csorbát kisimítani.

Talán a mostani szervezet mellett is sok jó akarat és fáradozás kell ehhez, de nem lehetetlen. De a mikor a gyakorló-iskola nem lesz a képzőhöz szorososan fűzött s csak kölcsönvett gyermekeket használhat föl; a mikor az osztályok tanítói mindegyike egyúttal nem a gyakorló-iskola tanítója is: az ellenőrzés hiánya miatt nem lesz ez módunkban a tanuló gyermekeknek megmérhetetlen kárára. Nem dicsekvésből

teszem, midőn a mostani szervezet érdekében felhozom, hogy városunknak felekezeti népiskolái mind osztottak, osztatlan gyakorlóiskolánk annak ellenére — tekintve a fölvételnél folyton növekvő fölös jelentkezést — keresett iskolának mondható. Ez azért van, mert biztos irányban, egységes szellemben nevelhető s tanítható benne a gyermek egész iskolázása évein s ennek jótékony hatása és beismerése mellett mindig kerül tanuló az 5-ik 6-ik osztályba is.

Ami pedig a gyakorló-iskolai tanító érdekét illeti, most az intézeti igazgató helyes tapintata és a saját odaadó munkásságának harmóniája mellett iskolájának képe, nehéz föladata és felelőssége mellett is örömmel töltheti el. De a Belle t. kartársam tervéből nem ez fog folyni, mert a gyakorlóiskolai tanító érezvén az igazgatótanítói felelősség súlyát, majdan a széthuzó s diszharmonikus működés eredménye miatt osztozhatnak a szülők és az osztálytanítók zúgolódásiban.

A gyakorló-iskolai tanítónak az állami népiskolánál szánt igazgatói szerep reám nem hat csábítólag és nem látok benne különös biztosítékot arra, hogy főképen ez tegye lehetővé a közremunkálásnak ily nagy szétszórásából eredhető nehézségek elosztatását.

Eppen 20 éve annak, hogy egy államilag segélyezett községi osztott iskolának igazgatótanítói állásától váltam meg; a testület mind a 4 tagja az újabb kor tanítója volt, készültség, buzgalom, hivatásszeretet egyaránt áthatotta lelkünket; értekeztünk, tanácskoztunk az egységes tervekről s munkálkodásról. Mégis ha visszagondolok működésünkre, most is élenken látom nevelői, tanítói munkánk eredményének különbségeit. A váltakozó rendszer alkalmazása évről-évre magából kifolyólag megvilágította, hogy egy ugyanazon osztályban mely tanító mily sikert ért el s az osztályról osztályra vezetett tanulóival a helyes nevelés terén mily színvonalra jutott.

A nemes verseny tagadhatatlanul ösztönözte akaratumkat, fokozta erőinket, de egyénisége, lelki ereje nem egyforma ám a tanítóknak sem. Amivel az egyik elég könnyen megbirkózik, a másiknak már terhes, s a teher alatt elcsügged és megtörik.

Az egységes eredmények a tanítás terén az egységes szellemben való működéstől függnek; de attól is sok függ ám, melyik tanító bírja a gyermek lelkét olykép fölmelegíteni, fölolvasztani, hogy abba azt a képzetet nyomhassa, melyet éppen akar. Az a gyermeki lélek olyan medium, hogy míg az egyik sokat, mindent elér, a másik alig boldogul vele; míg ennél az eredmény könnyen meg van, amannál félig is nehezen.

Ezen szempontokból sem fogja majdan a képes és lelkiismeretes tanító szívesen engedni, hogy amit ő osztályában épít, más azt a gyakorló-iskolában elrontsa. Különösen, ha ez csupán a gyakorlóiskolai tanító mint igazgató érdekeit látszik szolgálni.

A tanítók ily helyzete és hangulata mellett képzelhető-e majd az egységes szellem és törekvés?

Ha összegezem az eddig fölhozottakat, nem tudok ezen újabb eszme kedvéért megválni a gyakorlóiskola mostani szervezetétől s azon óhajomat kell kifejeznem, hogy maradjon ez csak szerves összefüggés-

ben a képzőintézettel; legyen ez csupán a gyakorlóiskolai tanító vezetése, behatása és felelőssége alatt. Adassék neki a mostani mellé mielőbb még egy, ha kell, több tanterem a szélesebb alagra fektethetés szempontjából s mint már fentebb említém addig is, míg a tanerő-szaporítás szüksége beigazoltatik, módunkban lesz kísérletképpen követni a soproni ág. ev. derék tanítóképző példáját, mely szerint a IV. éves növendékeinket, — kiket az újabb tanterv értelmében úgy is sokszorosan több gyakorlatban kívánunk részesíteni, — vezetésünk mellett a gyakorlóiskola osztályainak ellátásához használjuk föl állandó segédkezésünkre.

Ha iskolánk életre való lesz s egyes osztályai keresettek, úgy, ha a városban egyáltalán van ily tanköteles, lesz az 5-ik 6-ik osztályra is jelentkező.

A jó ügy érdekében vettem fel a tollat, ennek érdekében teszem azt le, hogy avatottabb kézbe kerüljön!

Léva, 1894. február hó 5-én.

Svarba Fózsef
gyakorlóiskolai tanító.

Elmélkedések a gyakorlóiskolai tanítók sorsáról.

A minapában elgondolkoztam a gyakorlóiskolai tanítók multján, számba vettem jelenüket s igyekeztem lelki szemeimmel jövőjükbe is bepillantani s elmélkedéseim végén arra a megállapodásra jutottam, hogy bizony ezeknek multjokban kevés volt az öröm, jelenük nyomorúságos, jövőjükben pedig nincs remény. Elgondolkoztam rajta, hogy a tanítóképzőkben működő személyek mindegyike, még az iskolaszolgák is részesültek már fizetésemelésben, csak egyedül mi, gyakorlóisk. tanítók nem, a kik pedig egyébként annyira el vagyunk látva teendőkkel, hogy habár élni alig bírunk, a meghalásra még sincs időnk.

Különben úgy szokott az lenni az életben, hogy, a ki a legterhebb munkát végzi, az részesül a legkevesebb elismerésben s annak a munkáját díjazzák a legsilányabbúl.

De ki is kívánhatná, hogy a »favágó« annyi tiszteletben és javaldalmazásban részesüljön, mint, teszem fel, a képzőintézeti igazgató?

Azonban nehogy zokon vehesse eme kifejezésemet valamelyik képzőintézeti igazgató, sietek kijelenteni, hogy én nekik nagy tisztelőjük voltam mindig és vagyok ma is, mert sorsom két oly igazgatóval hozott össze, kiket Isten csak jó kedvében teremthetett, mivel akár képzettségöket, akár arravalóságukat, akár szívök nemességét vegyem is tekintetbe, úgy találom, hogy hozzájok fogható igazgatót csak keveset lehetne találni széles e hazában.

Ezek egyike, mint tanfelügyelő, halálos ágyán feküve mondta tollba az utolsó hivatalos üggydarabot, majd befelé fordult és szépen, csendesesen, mint azok szokták, kiknek lelkiismerete tiszta, kiknek lelkét nem nyomja a kötelességmulasztás, kilehelte munkás lelkét és a legnemesebb szívek egyike megszűnt dobogni örökre. Hejh, pedig hogy

tudott az dobogni, úgy az önfeláldozásig szeretett családjáért, mint érettünk, kiket jó szerencsénk útjába vezetett, s az ügyért, melyen, mint úttörő, a kezdet nehézségeivel is megküzdött s melyet véglegel-letéig, szíve utolsó dobbanásáig szolgált!

A másik igazgató is sok vonásban hasonlít az előbbihez, kit a végzet csak rövid napokkal ezelőtt majdnem hasonló sorban részesített, de hozzá mégis irlalmasabb volt. Ennek ágyánál is megjelent a halál angyala, de a hú feleségnek s az árvasághoz oly közelálló gyermekeknek kétségbeesett zokogása elriasztotta a halált a beteg ágyától.

Mindkét férfit a kis körben kifejtett csendes és zajtalan működés s az élénk kötelességérzet jellemzi legjobban.

Merengéseim közben afféle gondolatok is támadtak lelkemben, mennyire lenézett és értéktelen személyek lehetünk mi, gyakorlóiskolai tanítók a sorsunkat intéző ama körök szemében, melyek még az iskola-szolgákban is fedeztek fel valami arravalót, a mit jutalmazni érdemes, csak bennünk nem.

Sohasem voltam irigy, sőt végtelen öröm fogott el, valahányszor csak láttam ismerősim és jó barátaim boldogulását, szerencsáját. Ilyen érzelmek keltek bennem akkor is, midőn a tanítóképzők rendes tanárai, majd később, midőn a szaktanárok fizetését felemelték, mindamelllett a következő gondolatokat mégsem tudtam lelkemben elnyomni: okosabbak lettek-e 23 év óta a tanárok? Drágultak-e 23 év alatt a megélhetési viszonyok? Én mind a két kérdésre nyugodt lélekkel és tiszta meggyőződéssel felelhetem: igen; még pedig sokkal. Ugyde, ha ez áll a tanároknak, akkor állnia kell a gyakorlóiskolai tanítóknak is, mert az ő fejük felett sem surranhattak el az események észrevétlenül, rájuk is kellett az újabb vívmányokból valaminek ragadnia, nekik is kellett valamelyest tökéletesedniök, és mindezeknek ki veszi leginkább hasznát, ha nem az az intézet, melyben szerzett ismereteiket és tapasztalataikat érvényesítik, ha nem az az ügy, melyet a tanárokkal közösen szolgálnak; azután meg ők is emberek s nekik is épp úgy van szükségük táplál-kozásra és ruházkozásra, mint másoknak.

És mi mégis mellőztetünk, sőt közülünk azok, kik 7—8 család-taggal bírnak, ki vannak téve a nélkülözésnek, a nyomornak. És ha ezek közül a szerencsétlenek közül egyesek kérnek, könyörögnek, kéré-vényük a következő hátrattal küldetik vissza: »Folyamodó kérelmét Ő Nagyméltósága nem látja teljesíthetőnek«.

Mily szívetfacsaró érzés foghatja el egy-egy ily elutasító válasz után e szerencsétleneket s mily megtört lélekkel léphetnek ezek a hat-osztályú gyakorlóiskolába?!

De ki törödnék az ilyen csekélységekkel?

A fő dolog, hogy a munka jól menjen, az pedig megy jól, mert az intézet érdeke s a gyakorlóiskolai tanító évtizedeken át szerzett jó híre és a becsület úgy kívánják.

Mire való is volna tehát a gyakorlóiskolai tanítók sorsának javí-tása, midőn a nélkül is olyan jól megy minden, akár éhezik a gya-korlóiskolai tanító és családja, akár nem.

Ma mindazok, kik a mi nyomorunkon segíthetnének, nagyon elvannak foglalva a polgári házasságra, az egységes házassági jogra s a zsidók receptiójára vonatkozó törvények megalkotásával s a millennium nemzetünkhöz méltó megünneplésének előkészítésével s így a mi sorunk elintézése újra leesorúl a napi rendről.

Én elismerem, hogy az általam imént elsorolt dolgok jóval fontosabbak a gyakorlóiskolai tanítók nyomorának enyhítésénél, de mégis ezeket áldozatul hozni amazoknak, az én szerény véleményem szerint, mégsem szabad s azért én arra volnék bátor egész tisztelettel kérni azokat a jó urakat, kik ama polémikus leveleket írták Peres és társai ellen, melyekről közlönyünk az 1890. évi február havi füzetének 36. lapján tesz említést a t. Szerkesztő úr, győzzék meg magukat róla, hogy a mi ügyünk méltányos és így igazságos és így indítsanak mozgalmat sorsunk jobbra fordítására és ne engedjék, hogy a gyakorlóiskolai tanítók továbbra is megfakult és megkopott ruhában, bánatos és kiéhezett arcczal ténferegjenek a tanári karok tagjai között.

r. r.

Csak egyesületünknek sokszor kifejezett álláspontja értelmében véliünk cselekedni, midőn t. kartársunk felszólalását teljesen jogosnak nyilvánítjuk s újra ajánljuk a közoktatási kormány figyelmébe a gyakorlóiskolai tanítók anyagi helyzetének javítását. Ma már elmondhatjuk, hogy az összes tanítóképző intézeti tanárok véleménye az, hogy a gyakorlati kiképzés vezetője, a gyakorló iskolai tanító, az elméleti tárgyak tanáiraival egyenlő fizetésben részesítendő. Közoktatási kormányunk tehát a közvéleménnyel és a tanítók gyakorlati kiképzésének érdekeivel helyezné magát ellentétbe, ha a legközelebbi költségvetésben meg nem kezdené a gyakorlóiskolai tanítók fizetésének javítását és fokozatos kiegészítését a rendes tanári fizetésig.

Szerk.

NÉPOKTATÁS.

Felhívás a tanítók és tanárok országos egyesületeihez.¹⁾

Az 1896-ban Magyarország ezeréves fennállásának örömeire tartandó nagy nemzeti ünnepet az országnak számos testülete, a melyek társadalmunkban számot tevő helyet töltenek be, nagyobb szabású kongresszusok, országos gyűlések által fogja megülni. Kívánatos, hogy

1) Közöljük a Tanítók Orsz. Bizottságának igazgató tanácsa által elfogadott ezen felhívást, a melyet Nagy László igazgató tanácsi tag szerkesztett. Melegen üdvözljük az Országos Bizottságot, hogy ebben az országos érdekű ügyben a kezdeményező lépést megtette.

Szerk.

akkor, a mikor hazánkban a társadalom minden rétege s csoportja megmozdul és mindent elkövet az ezredévi ünnepeken való méltó megjelenésük érdekében, Magyarország tanítói s tanári testületei és egyesületei se maradjanak el onnan; hanem országos gyűlések tartása által emeljék az ünnepek sikerét, s tegyenek bizonyosságot a maguk érzelmeiről és nemzeti törekvéseiről.

De mi lenne a legalkalmasabb s legméltóbb módja a tanítói és tanári testületek s egyesületek által az országos kiállítás idején tartandó gyűléseknek?

A Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága az 1893. évi Szt.-István-napi nagygyűlésén foglalkozván e tárggyal, elhatározta, hogy a honfoglalás nagy ténye emlékezetének megünneplésére s a népoktatás országos ügyeinek megvitatására 1896-ban **egyetemes tanítógyűlést** fog egybehívni Budapesten, de kimondotta nagy lelkesedéssel azt is, hogy ugyanekkor Magyarország összes tanári és tanítói testületeinek és egyesületeinek küldöttei gyűljenek össze a fővárosba s **egyetemes tanítói és tanári közgyűlést** tartsanak. Kimondotta, hogy ilyen gyűlés tartását nemcsak méltónak tartaná a nagy nemzeti ünnephez s a közoktatás munkásainak országos fontosságú hivatásához, hanem közoktatásunk egyetemesebb és gyorsabb fejlődése érdekében valóban szükségesnek is.

E gyűléstől lehetne várni azt, hogy a közoktatás összes munkásainak a nemzeti ünneplések alkalmával nagyszabású s egységes értelemmel való megnyilatkozása fokozná az országban a tiszteletet, elismerést és bizalmat azon testület iránt, a melynek kezébe a nemzet legdrágább kincse, a gyermekek s ifjak nevelése van letéve, s a melyre az ország legfontosabb érdeke, a nemzeti művelődésnek előbbre vitele van bízva.

E gyűlés eredménye lehetne közoktatási társadalmi viszonyaink javulása. Ki ne látná, a ki komolyan gondolkozik viszonyainkról, s nem az egyes osztályok testületi érdekeit, hanem a közoktatás egészének javát tartja szemé előtt, közoktatási társadalmunk jelenlegi széttagoltságának, az erők centrifugális törekvéseinek káros hatását? Ki ne óhajtana szíve mélyében, ha tud lelkesedni a közjóért, annak szükségét, hogy a különböző iskolanemek és fokozatok tanítói és tanárai között meglazult kapocs helyreállíttassék s e hazában a közoktatás összes munkásait az egységes kartársi érzület hassa át? Mennyi bajt, felreértést szüntetne meg a most egymástól elválasztott, de közös aiaapon s közös érdekért munkálkodó felek találkozása, érintkezése s közös tanácskozása!

Alkalmat adna az egyetemes tanítói és tanári gyűlés arra is, hogy az iskoláknak azon ügyeit, a melyek a közoktatást általánosan érdeklik, s a melyeknek megoldása az összes érdekeltek együttes tanácskozását teszi szükségessé, az országos érdekek szem előtt tartásával közösen megvitatnók, s felőlük legalább általános határozatokat hoznánk. Vagy közoktatási szervezetünknek egységesebb és észszerűbb felépítése, az iskolák egymáshoz való viszonyának megállapítása, a különböző iskolákba való átmenet megkönnyítése, oktatási rendszerünk álta-

lános hibáinak megjelölése és javítása, a tanító- és tanárképzés reformja, az iskolák államosítási ügye s ezzel kapcsolatban a tanítók és tanárok közös érdekei vajjon nem az egész közoktatást érdeklik-e? Vajjon nem követelik-e ezen ügyek a közös tanácskozást és megállapodást? Valóban messze időkre kiterjedő hatással volna közoktatásunk egyenletes és egységes fejlődésére az egyetemes közoktatási gyűlés, a melynek határozatait, mint az egész tanítói és tanárvilág közvéleményének nyilvánulását, úgy fent, mint lent bizonyára tiszteletben tartanák, s hatások alól magát senki ki nem vonhatná!

Gyülekezzünk tehát kartársak, Magyarország tanítói és tanárai, a honfoglalás szent emlékére tartandó nagy nemzeti ünnepen! Üljük meg az ünnepet a nagy történelmi tényhez és magunkhoz is méltóan, a kiket hazánk ujonnan való meghódítóinak tartanak! Mutassuk magunkat méltóknak elődeinkhez, azon tanárokhoz, tanítókhöz és kisdednevelőkhöz, a kiket az imádott haza érdekei 1848-ban egy tanácsterembe hoztak össze, s dicső egyetértésben megtartották az emlékezetes «első magyar tanítói és tanári egyetemes gyűlést.» Mutassuk meg, hogy nagy alkalmak minket is tudnak nagy tettekre hevíteni s mi is tudjuk a saját érdekeinknél jobban szeretni a hazát!

Ezek azon okok, a melyek a Magyarországi Tanítók Országos Bizottságát arra indították, hogy ezt a szöveget intézze Magyarország összes országos tanítói és tanári egyesületeihez és a tanítói és tanári egyetemes gyűlés keresztülviteli módzatainak megvitatása végett közös tanácskozásra kérje őket.

Az értekezlet f. é. májushó 14-én, pünkösd hétfőjén, d. e. 10 órakor a budapesti Lipót-utczai városháza tanácstermében fog megtartani.

Kérjük az országos tanítói és tanári egyesületeket, testületeket, szíveskedjenek ez értekezleten magokat 4—5 taggal képviseltetni.

E felhívásra a válaszok az értekezletre küldendő tagok neveinek megjelölésével a Tanítók Országos Bizottságának elnökségéhez (*Lakits Vendel*, Budapest, *Érsek-utczai elemi iskola*) intézendők.

Tisztelettel megjegyezzük még azt, hogy a Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága a további teendők megállapítását, általában az ügy vezetését és szervezését az értekezletre, illetőleg az abból kiküldendő szervező bizottságra óhajtja bízni; de a munkában s az ügynek támogatásában továbbra is hazafias készséggel fog részt venni.

Abban a reményben, hogy az egyetértés szelleme, a melynek hiánya annyi bajt okozott hazánknak, de a melynek létrejötte nagy időkbén nagy tetteknek volt már szülője, fogja áthatni Magyarország tanítóinak s tanárainak minden egyesét, maradtunk hazafias üdvözlettel Budapestén, 1894. márczius 2-án.

a Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága nevében:

Szabó Bugáth László
titkár.

Lakits Vendel
elnök.

ISMERTETÉSEK.

Románia közoktatása.

(Folytatás.)

IV.

Tan- és óratervek.

D) *A falusi tanítóképzőkben.*¹⁾

I. Hittan.

I. osztály. Hetenkint 2 órán.

Az I. harmadévben az ó—, a II. és III-ban az új szövetség.

II. osztály. Hetenkint 1 órán. Hitágazatok.

III. osztály. Hetenkint 1 órán. Minden órán a vasárnapi evangéliumok olvastatnak fel s magyaráztatnak meg s azok alapján erkölcsi igazságok fejtegettetnek. Részletesebben tárgyalatnak ezen evangéliumok azon részei, melyek a népiskolai tantervbe is fel vannak véve.

IV. osztály. Hetenkint 1 órán. Az I. és II. harmadévben evangéliumok s apostolok leveleinek olvasása és magyarázata, a III.-ban az egyház története.

2. Román nyelv.

I. osztály. Hetenkint 4 órán.

a) Olvasás írás és emlézés.

A folyékony olvasás szabályai, szó- és beszédbeli hangsúly, mesék, elbeszélések, legendák és történeti-hagyományok olvasása prózában és versben. Az olvasottak megmagyaráztatnak s azután elmondatnak a növendékek által. Írás mondatolás után. Alaki és széptani szempontból válogatott prózai és verses írásműveknek átalakítása, a kellő olvasás és megmagyarázás után. Verses írásműveknek átírása prózába, kezdetben versenként később szakaszonként s végül szabadabb átírása egész költeményeknek. A növendékekkel tett kirándulások leírása. Prózai és kötött írásműveknek betanulása, a tartalom szerint esetleg szerepekre osztva. Ezeket az erkölcsi és nemzeti érzés fejlesztése szempontjából kell megválasztatani. Az olvasókönyv hosszabb prózai vagy kötött írásművei szabad előadás tárgyaiul szolgálnak.

b) Nyelv- és helyesírás tan.

A szótanból: a beszéd részei, a szabályos alakok.

A szókötéstanból: a fogalom, gondolat, ítélet, egyszerű, összetett és körmondat. Rövid, egyszerű és szabatos meghatározások. Egyszerű, hiányos, bővített, összevont s összetett mondatok. Szóegyeztetés. Az alany és állítmány csoportjai, jelzők, kiegészítők, határozók.

¹⁾ A tananyag, az új népoktatási törvény alapján harmadévekre van előírva.

Helyesírásban. Általános szabályok közöltetnek írás és olvasás közben, a melyek a beszédrészek tárgyalása, különösen a név- és igeragozás alkalmával részletezendők.

II. osztály. Hetenkint 4 órán.

a) Olvasás és fogalmazási gyakorlatok.

Bolinteanu történeti legendáinak és Alexandri hős- és népies költeményeinek olvasása. Írás mondatolás után. Versek prózába írása s olvasott darabok összevonása. Leírások és elbeszélések fogalmazása adott tervek szerint. Kimutatása minta-olvasmányokban a fő- és másodrendű eszméknek. Gyakorlás a nyelvi- és nyelvtani hibák kikutatásában gyengébb írásművek olvasása és növendékek fogalmazványainak javítása közben. Az előadás gyakorlása a fentebb említett írók egyik-másik kijelölt művének betanulása által történik.

b) Nyelv- és helyesírásban.

Szó t a n: ismétlés, a beszédrészek folytatása, szabálytalan alakok, a segédigék sajátos használata a beszédben jelenleg és a régi könyvekben.

Szó kö t é s t a n: a mellé- és alárendelt mondatok, az alárendeltek összevonása. Az egyszerű mondatok összetettekké alakítása, a körmondat ismertebb szerzők műveiből szedett példákkal.

Helyesírásban: az íratpontozás és ciril betűk ismertetése.

III. osztály. Hetenkint 3 órán.

a) Olvasás és fogalmazási gyakorlatok.

Alexandri »népies költeményei«, Donici »meséi«, N. Balcescu »Mihály Vitéz története«; B. P. Hasdeu »a kegyetlen János Vajda« és népköltemények olvasása. Régi történetírók művei kivonatainak olvasása cirilbetűkkel. Az olvasott írók rövid életrajzai. Nehezebb fogalmazványok, különösen a levelezés gyakorlása, írálytani szabályok olvasás közben s fogalmazványok feladása alkalmával közölve. Gyakorlat a fogyatékos fogalmazványok megítélésében, különös tekintettel a fogalom- és gondolatkapcsok hiányára, értelmetlenségekre és téves ítéletekre. Különbféle irodalmi termékek szabatos meghatározása az olvasottak alapján.

b) Nyelvtan.

Részletes szóköztan: a főnév, melléknév, fokozás, a névmások alkalmazása, a névelő, ige, idők és módok, a tagozás a román nyelvben, az előljárók, kötő- és indulatszavak használata; íratpontozás, hasonló értelmű és hasonlalku szavak, szóösszetétel és szószarmaztatás.

Helyesírásban: a román akadémia által megállapított helyesírási szabályok. Rögtönzött nyelvtani gyakorlatok, sok elemzés, különösen közmondásoké; összetett mondatok képzése feladott fogalmakról. Mondatolás utáni írás a helyesírás és íratpontozás gyakorlására.

IV. osztály. Hetenkint 3 órán.

a) Olvasás és írálygyakorlatok.

Alexandrescu költeményei és meséinek, Alexandri »Pastelle« (rajzok), Odobescu »Dómnia Chiajna« (Chiajna urnó), C. Negruzzi »Lapusneanu« című költeményeinek és népköltemények olvasása.

Olvasása egész éven át Urechia, Neculcea, Miron Costin, Spatarulu Milescu krónikások valamelyikének. Rövid életrajzi adatai az olvasott

íróknak. Olvasás közben ismertetendők meg a különféle irodalmi termékek. Az olvasás az iskolában és odahaza történik; ez utóbbi esetben az olvasottakból kivonatokat készíttetnek. Az olvasmányok tartalom tekintetében elemeztetnek, s irodalmi érték tekintetében megítéltetnek. Elbeszélések és levelek fogalmazása. Régi szövegek átírása s írás mondatolás után ciril betűkkel. Olvasott válogatott darabok elmondása. Szabad előadási kísérletek ismert és az olvasottakkal összefüggésben lévő tárgyakról.

b) Nyelvtan.

Az egész évfolyamon tanultaknak ismétlése és gyakorlása, olvasmánydaraboknak elemzése értelemileg, mondat- és szótanilag.

c) Nyelv- és irodalomtörténet.

Az I. harmadévben: a románnyelv eredete, tájszólásai, ezek rövid jellemzése; különféle vidékeken szokásos szójárások és beszédsajátságok gyűjtése.

A II. és III. harmadévben: irodalomtörténet. Minden idő és helybeli nevezetesebb román írók rövid életrajzi adatai, nevezetesebb műveik rövid ismertetésével. Különösen: Vacarescu, Eliade, Asachi, Negruzzi, Costache és Balcescu mint prózaírók; Alexandri, Alexandrescu és Balentinianu mint költők; Panu Antal mint népies írónak befolyása az olvasási kedv terjedésére Romániában; Donici, Hasdeu, Ghica János, Síncái, Maioru Péter és Muresianu. A népirodalom ismertetése.

V. osztályban. Felolvasások és értekezések. Alexandriából «Despot Voda», C. Negruzzi-ból «Sobieski si plaiessii» (határőrök), «Scrisori» (iratok); Eminescu «Poesii» (költemények); Eliade-ból «La Schiller» (Schillernél) és fordítások Lamartinból; egy krónikás tárgyalása.

3. Francia nyelv.

Megjegyzendő, hogy a falusi tanítóképzőkben vagy a francia vagy a német nyelvet kötelezőleg tanítják, az «Asilulu Elena Domnia» tanítónőképzőben azonban mindkettőt.

I. osztály. Heti 3 órán.

a) Olvasás- és beszédgyakorlatok. Módszeres olvasási gyakorlatok magyarázatokkal; a kiejtés és hangsúlyozás gyakorlása; fordítás és szavak tanulása. Betanulása néhány megmagyarázott prózadarabnak. Beszédgyakorlatok könnyű mondatokkal.

b) Írásgyakorlatok. Betanult szavaknak és rövid mondatoknak írása mondatolás után.

c) Nyelvtan. A szótan elemei, a megmagyarázott olvasmánydarabokban előforduló szavak elemzése párhuzamosan az odavágó nyelvtani szabályok betanulásával.

II. osztály. Hetenkint 3 órán.

a) Olvasási és beszédgyakorlatok. Válogatott prózai és költeménydaraboknak olvasása szemelvénykönyvből. La Fontaine «Fables»-jának fordítása. Betanulása megmagyarázott daraboknak a kiejtés és a hangsúlyozás gyakorlására. Beszédgyakorlatok könnyű mondatokkal s a szokásos társalgás.

b) Írásgyakorlatok. Leírása emlékezetből betanult daraboknak, hallás utáni leírás. Helyesírási gyakorlatok: mondatolt szavak és egyszerű mondatok leírása.

c) Nyelvtan. A szótani elemek ismeretének kiegészítése. Szavak elemzése, mint az I. osztályban.

III. osztály. Hetenkint 3 órán.

a) Olvasási és beszédgyakorlatok. Fénélon »Telemaque«; Buffon »L'histoire des animaux«-ból válogatott darabok; La Fontaine: »Fables«. Emlézés. Szokásos társalgás.

b) Írásgyakorlatok. Könnyű fogalmazások az olvasottak nyomán és rögtönözve. Helyesírási gyakorlatok mondatolt szavak s betanult egyszerű mondatok leírásával.

c) Nyelvtan. A szókötés főbb szabályai, szögyeztetés, kiegészítések; a segédigék, az idők, módok s főleg ígénévek használata. Gyakorlatok a szóösszetételben és szószármaztatásban; elő- és utóragok, hasonértelmű szavak.

IV. osztály. Hetenkint 2 órán.

a) Olvasás- és beszédgyakorlatok. Corneille: »Le Cid«; Voltaire: »Charles XII«; Fénélon: »Traité de l'éducation des filles«. Kivonatok készítése olvasott darabokból a tanárral és otthon. Elemző kísérletek irodalmilag. Emlézesek.

b) Írásbeli gyakorlatok. Mint a III. osztályban s feladott darabokból kivonatok.

c) Nyelvtan: Ismétlése a szótani és szókötéstani szabályoknak szóbeli elemzéssel s írásbeli gyakorlatokkal.

d) A francia irodalom története nagyon röviden; a tanár rövid életrajzi adatokat ad az olvasott írókról.

V. osztály. Hetenkint 2 órán.

Olvasás. Corneille: »Horace«; Racine: »Athalie«; Boileau: »Satires«; Montesquieu: »Grandeur et decadence des Romains«; Taine: »la Terreur«, »Notes sur l'Angleterre«; Michelet: »Jeanne d'Arc«; Victor Hugo: »l' Art d'être grandpère«, »Odés et Balades«. Nevelés-oktatástani és iskolai lapok olvasása. Szó- és írásbeli-kivonatok olvasott darabokból.

4. Német nyelv.

I. osztály. Hetenkint 3 órán.

Teljes megértés s helyes kiejtés végett lefordított prózai daraboknak betanulása, a betanult darabokban előforduló szavakkal könnyű mondatok szerkesztetnek és beszédgyakorlatok tartatnak. Folytonos fordítások románból-nemetre és viszont az olvasó- és gyakorló könyvből. Írás mondatolás után, a helyesírás főbb szabályai. Számolási gyakorlatok német nyelven. A nyelvtan a rendhagyó ígékig. A nyelvtani szabályok csak alkalmilag s az illető gyakorlatok átdolgozása alkalmával állapíttatnak meg.

II. osztály. Hetenkint 3 órán.

Emlézés, fordítás, olvasás- és írásgyakorlatok mint az I. osztályban. Egyre bővebb társalgás az olvasottakról.

Nyelvtan: A szótan befejezése; kéthetenként szóteni elemzés írásban.

III. osztály. Hetenkint 3 órán.

Olvasás szemelvénykönyvből. Egész daraboknak fordítása románból németre és viszont. Grimm »Kinder- und Hausmärchen«. Könnyű költemények betanulása. Írás mondatolás után. Nyelvtan: a szótan ismétlése, a szókötéstan főbb szabályai.

IV. osztály. Hetenkint 2 órán.

Olvasás és fordítás: Grimm: »Kinder- und Hausmärchen«; Lessing: »Minne von Barnhelm«; Göthe és Schiller költeményei. Emlézés: mesék Lessing, Göthe és Schiller költeményeiből. Költemények átvevése prózába, először szóbelileg, azután írásban. Társalgás, fordítások, írás, mondatolás után. A három előbbi osztályban tanult nyelvtani szabályok ismétlése.

V. osztály. Hetenkint 2 órán.

Olvasás és fordítás a Schiller: »Wilhelm Tell«-jéből. Nevelés oktatástani művek s iskolai folyóiratok olvasása s kivonatok készítése.

5. Neveléstani tárgyak.

IV. osztály. Hetenkint 6 órán.

Az I. harmadévben. Lélektan és általános neveléstan.

A II. harmadévben. A család és iskola mint nevelő intézmények. A nevelő tulajdonságai. A család és iskola közötti viszony. Az önevelés. Általános oktatástani. A tanítók és tanítézetek. A népiskola szervezete. A tanító szükséges tulajdonságai.

A III. harmadévben. Részletes módszertan. A népiskola tantervébe felvett tárgyak tanítási módszere különös tekintettel a bevett tankönyvekre, a használt főbb taneszközökre s megjelent jobb vezérkönyvekre. Minden tárgynál kiemelendő a tanítás célja, a tananyag a módszertani elvek; az elvek szemléltetésére egy néhány mintalecke adandó. Egy-egy leczkét minden alaki fokozaton keresztül kell vinni.

Tanítói gyakorlatok. A IV. osztály növendékei egész éven át hetenkint 2 órát a gyakorlóiskolában töltenek, ahol a gyakorlóiskolára vonatkozó szabályzat értelmében foglalkoznak.

Az V. osztály. Hetenkint 1 órán.

A nevelés története. Az I. harmadévben. Bevezetés, korszakok, művelődési rendszerek. Az ősrégi népeknél található nevelési rendszerek áttekintése. A nevelés a görögöknél: Pythagoras, Socrates, Plato, Aristoteles neveléstani szempontból. A nevelés és oktatás a rómaiaknál: Quintilian. A nevelés a kereszténység behatása alatt a kereszténység kezdetén. Az első keresztényiskolák. Zárdai iskolák.

A II. harmadévben. A városi és vándoriskolák. Humanismus; Erasmus, Luther mint pedagógus. A jezsuiták neveléstani rendszere. A kis iskolák Port-Royalban. I. Baptist de la Isle keresztényiskolái. Fénelon, Rollin Karoly, Montaigne és Fr. Bacon, Ratke Wolfgang, J. A. Comenius, John Locke, Francke Ágost és a pietisztikus iskola. J. J. Rousseau, Basedow és a filantropikus iskola. Pestalozzi. Ismétlés

A III. harmadévben. Bell és Lancaster, az angol nevelés, amerikai iskola. Nevelőintézetek a németeknél (Fröbel), a népiskola és tantárgyainak reformja Németországban, Svéd- és Norvégiában, Herbarth és iskolája. Diesterweg. Jacotot, Pêre, Girard. A népiskola Franciaországban. A közoktatás jelenlegi állapota Belgiumban és Schweitzban. Az új népoktatási törvény és intézkedései Romániában.

Tanítási gyakorlatok. Hetenkint 12 órán át a gyakorlóiskolára vonatkozó szabályzat értelmében, mely most van munkában; addig a régi módon vezetettek a tanítási gyakorlatok.

6. Történelem.

Az I. osztályban. Hetenkint 2 órán.

A keleti népek és a görögök története.

Az I. harmadévben. A történelem fontossága, a különféle népfajok s ősnépek. A chinaiak, Egyiptom, India, perzsák.

A II. harmadban. Föníciaiak, chaldeusok, zsidók, görögök, görögök vallása.

A III. harmadban. Spárta, Athen, nevezetesebb férfiak és intézmények, kül- és belháboruk, Macedonia, Görögország elfoglalása a rómaiak által.

A II. osztályban. Hetenkint 2 órán.

A rómaiak és a középkor története.

Az I. harmadévben. Itália és őslakói. A királyok kora, Servius Tullius reformjai. A rómaiak vallása. A királyok bukása. Arisztokratikus köztársaság. A patriciusok és plebejusok közötti harcok és kimenetelök. A köztársasági kormányrendszer. A rómaiak hódításai. A rabszolgák és felkeléseik. Spartacus.

A II. harmadban a köztársaság bukása és ennek okai. A császárság. Új politikai szervezet. Augustus és a 12 császár. Traján. Erkölcsök, városi és tartományi szervezet; művészet, tudomány és római jogtudomány a császárok alatt. A keresztény vallás és egyház. A németek és barbarok betörései.

A III. harmadban. A keleti császárság, Justinianus és Dacia ez időben. Az arabok, frankok, Dacia a barbarok idejében. A magyarok, az Árpádház, a hűbérség, a lengyelek, a kereszties háboruk és következményeik, a németek nevezetesebb uralkodó családjai, a román-bolgár királyság; Anglia, a községek és a polgárság; az olasz köztársaságok. Ismétlés.

A III. osztályban. Hetenkint 2 órán.

Az új- és jelenkor története.

Az I. harmadban. Találmányok, Spanyolország, az ujjászületés kora, a lengyelek a Jagellók alatt, a magyarok választott királyok alatt, összeköttetéseik a havas-alföldiekkel; az oroszok a Rurik család alatt; a törökök; a reformáció és terjedése; IV. Henrick, XIII. Lajos, Richelieu, a harmincz éves háború, westphaliai béke. Mihály vitéz, Lupu Vasilie. Basarab Mátyás. Angol forradalom.

A II. harmadban. XIV. Lajos uralkodása, Oroszország Nagy

Péter alatt, XII, Károly, Frigyes Vilmos, Nagy Frigyes, Mária Terézia, a 7 éves háború, II. József és ujításai, a Hora és Closca-féle jobbagy-telkelés, amerikai függetlenségi harcz.

A III. harmadban. A nagy francia forradalom, I. Napoleon háború, s a szt. szövetség; etéria (Tudor Vladimirescu), harcz Görögország függetlenségeért; a 48-iki forradalom s következményei; III. Napoleon, a krími háború, harczok az olasz egységért; osztrák-porosz-, német-francia, orosz-török-román háborúk. Románia függetlensége. Ismétlés.

A IV. osztályban. Hetenkint 2 órán.

A románok története. Az I. harmadban. A régi Dacia földrajza s legrégebb lakói, Darius, Fülöp és Sándor expedíciói. A geták királysága. A dákok és hatalmuk Boerebista alatt. Decebal és harczai a rómaiakkal. Dacia meghódolása. A népvándorlás. Az első román államok. A két román állam története Vlád-Trepes és Nagy-Rádu-ig.

A II. harmadévben. Ezekről egész Basarab Mátyásig.

A III. harmadban. Ettől Románia királysággá alakulásáig.

Az V. osztályban. Hetenkint 1 órán.

Összegezése a románok történetének. Állam-szervezet. Rövid története a magyarországi és balkánfélszigeti románoknak. Részletes tanulmányok nevezetesebb uralkodók felett felolvasás mellett a krónikásokból. Alkotmánytan.

7. Mennyiségtan.

I. osztály. Hetenkint 3 órán.

Az I. harmadban. Számtan: a mennyiség és szám fogalma, arab és ciril számjegyek ismerete és írása, a négy alpművelet egész számokkal és az azokra vonatkozó igazságok. Számok oszthatása.

A II. harmadban. Számtan: Törzs-, viszonylagos törzs- és származott számok; közös osztó és közös többes; tizedes és közönséges törtek, műveletek ezekkel. Hatványozás

A III. harmadban. Síkmértan: általános fogalmak vonalak, szögek, három-, négy- és sokszögek tulajdonságai, könnyebb feladványok.

II. osztály. Hetenkint 2 órán.

Az I. harmadban. Számtan: az oszthatóság ismertető jelei, törzstényezőkre bontás, a törzs- és származott számokra vonatkozó számtani igazság, a törtek átalakítása.

A II. harmadban. a) Számtan. Métermérték és megnevezett számokkal való műveletek. A régi és új mértékek átváltoztatása. Második és harmadik gyök vonása egészekből és törtekből. b) Mértan. A kör, a kör kerülete, húrok, érintők és metszők tulajdonságai, arányos vonalak, három- és sokszögek hasonlósága.

A III. harmadban. a) Számtan: Viszonyok, arányok; aránylatok, szám- és mértani középarányosok, egyszerű s összetett hármasszabály, kamatszámítás, arányos osztás, társaságszabály, kivetési és vegyítési számolás. b) Mértan. Vonalok és idomok arányos osztása;

hasonló idomok kerületei és területeik közötti arány, kerületek és területek meghatározása.

III. osztály. Hetenkint 3 órán.

Az I. harmadban. *a)* *Betűszám*tan. Ellentett mennyiségek, egyneműek összevonása, a négy alpművelet, négyzetre és köbre emelés. *b)* *Mértan*. Egyenesek és síkok fekvése egymásra nézve a térben. *Projectió*.

A II. harmadban. *a)* *Betűszám*tan. Tényezőkre bontás, legkisebb közös többes és legnagyobb közös osztó kikeresése, törtek tulajdonságai és műveletek törtekkel. A viszonylékok tulajdonságai és műveletek viszonylékokkal. *b)* *Mértan*: Testszögek s tulajdonságaik, síklapokkal határolt testek felületei és térforgatainak meghatározása.

A III. harmadban. *a)* *Betűszám*tan. Első fokú egyenletek egy és több ismeretlennel. *b)* *Mértan*. Görbe területekkel határolt testek felületei és térforgatainak meghatározása; a gyakorlati életben előforduló köbtartalom számítások.

IV. osztály. Hetenkint 2 órán.

Az I. harmadban. *Cosmografia*. Csillagok, természetük, nagyságuk, alakjuk, távolságuk a nap s földtől. A Kepler-féle törvények és az általános nehézkesedés. A tudomány legujabb eredményei mennyiségtani bizonyítások nélkül s egyedül a *Cosmographicus* eszközöket használva. *A naprendszer*. *Földünk*.

A II. harmadban. *a)* *Cosmografia*: A föld mozgásai, nappalok és éjjelek, egyenlőtlenségek, az évszakok egyenlőtlenségei. *A naptár*. *b)* *Topographia*. Meghatározása és felosztása. *Síkmérés*. A síkok felvétele s átvitele ugyanazon vagy arányos nagyságban különféle segédeszközök használata mellett. *c)* *Gyakorlati földmérés*, térképrajzolás.

A III. harmadban. *a)* *Cosmografia*. A hold, mozgásai, éjjelei és nappalai-, változásai, nagysága és távolsága a földtől, a hold és napfogyatkozások, apály és dagály. *b)* *Helyrajzolás*: az egyszerű, összetett és általános vízszintelés; elfogadott jegyek és módok a téren előforduló esetlegességek jelölésére. *Gyakorlat a szabadban*.

V. osztály. Hetenkint 1 órán.

Különös tananyag nincs kijelölve a tantervben. Valószínűleg ismétli a négy első osztályban tanultakat.

8. Természetrájk.

I. osztály. Hetenkint 2 órán.

Az I. harmadban: a kutya, a farkas; ló, ökör; sún, denevér; majom, bálna, kenguru.

A II. harmadban, a tyuk, kácsa, lud, hattyú; bagoly, sas, sólyom; harkály, strucz; kigyó, gyík; teknősbéka, krokodil; a ponty.

A III. harmadban. *A növénytan*: a paszuly, cseresznyefa, sárgarépa, gyapot, burgonya; tölgyfa; búza, árpa, zab; hagyma; fenyő.

Megjegyzés: Csak az osztály, rend és család jellemzésére felvett állat vagy növény tulajdonságait tanulják meg a növények rész-

letesen, a többi odatartozó egyedeknek csak elütő vagy feltűnő tulajdonságaik említettnek meg.

II. osztály. Hetenkint 2 órán.

Az I. harmadban. Állattan: a csiga, rák, hangya, pók, földigiliszta; koral, hydra, ázalagok.

A II. harmadban. Növénytan: a páfrányok és zuzmók, szervezetük és életfolyamuk.

A III. harmadban: békanyál, moszatok, penészgombák, gombák, mikróbák, jellemzésük és felosztásuk.

III. osztály. Hetenkint 1 órán.

Az I. harmadban. A föld alakja, méretei és kerge. Nevezetesebb kőzetek, üledékesek és eruptivok; a földfelület átalakítását munkáló erők ismertetése.

A II. harmadban. A föld átalakításán működő belső erők, állatok és növények.

A III. harmadban. A föld fejlődésének korszakai.

9. Gazdaságtan.

III. osztály. Hetenkint 1 órán.

Az I. harmadban. A földnemek ismerete és javítása; erdei fák tenyésztése gazdasági célból; erdők gondozása és használása; a kereskedelmi erdőszet elemei.

A II. harmadban. A gyümölcsfák ismerete, gondozása, nemesítése; a gyümölcsök szedése és megtartási módja. Ipartermékek nyerése a gyümölcsökből.

A III. harmadban. Gabonatermelés, a vetések betegségei és azok gyógyítási módja; kertészet; iparnövények tenyésztése.

IV. osztály. Hetenkint 1 órán.

Az I. harmadban. Mezei gazdaság alapítása. Tejelő állatok megválasztása, tejkezelés. Vonóállatok megválasztása, gondozása és táplálása. Állatok korának felismerése.

A II. harmadban. Gulyakba, csordákba, nyájakba, ménesekbe való állatok megválasztása, gondozásuk és táplálkozásuk; hízók megválasztása és tartása. Állatbetegségek és gyógyításuk. Házi szárnyasok tenyésztése. Méhtenyésztés és méhkezelés.

Megjegyzés: A gazdasági leczkék lehető gyakorlatiak. A növendék a tanultakat az intézet kertjében és felszerelésében gyakorolni köteles.

10. Természet- és vegytan.

II. osztály. Hetenkint 2 órán.

A I. harmadban: erőtan, nehézkedés, folyadékok és légnemű testek egyensúlya.

A II. harmadban: a hő és hatásai, villamosság, delejesség, erőátvitel.

A III. harmadban: a testek összetétele, vegyérték, vagy össze-

tétel, vegybontás; éleny, köneny, légeny, clor, brom, jód, foszfor, kén, arzén és vegyületeik, a levegő összetétele és tulajdonságai.

III. osztály. Hetenkint 2 órán.

Az I. harmadban: hangtan, fénytán, meteorologia.

A II. harmadban: a szén és vegyei, nevezetesebb fémek, szénhidrogének, világítógáz, mocsárgáz s kőolaj.

A III. harmadban: szénhidrátok, alkohol, glycerin, aether, fenol, cukrok, erjedés, szerves savak, zsírok, olajok, szerves aljak s protein vegyületek.

Megjegyzés: Az eszközök és készülékek közül csak a fontosabbakat kell megmagyarázni részletesen. A betanulás kerülendő; e helyett az ítélőképesség fejlesztendő, a vegytanban a gyakorlati életbe vágó dolgokra fektetendő a főszűly.

II. Földrajz.

I. osztály. Hetenkint 2 órán.

A föld leírása, az azon képzett vonalok, egyes pontjainak meghatározása, szárazföld és víz; régi és új világrészek; tengerek, folyók, képződése; levegő, emberfajok, az emberek felosztása vallásuk szerint; a növények eloszlása a földgömbön; nevezetesebb tengeri- és szárazföldi utak; Ázsia.

II. osztály. Hetenkint 2 órán. Afrika, Amerika, Ausztrália, Európa.

III. osztály. Hetenkint 2 órán. Románia, Oroszország, Ausztria-Magyarország, Balkánfélsziget.

12. Egészségtan és népies gyógyászat.

V. osztály. Hetenkint 2 órán.

a) Egészségtan. Az I. harmadban. A légkör és változásai, a föld és vizek.

A II. harmadban. A lakás, ruházat, táplálkozás, mozgás. Az egészség tekintettel a korra és foglalkozásra.

A III. harmadban. A ház, falu, város egészségi viszonyai; főtekinetet fordítatik a falusi ember egészségi körülményeire s azon szokásokra, hibákra, és bűnökre, melyek ellen harczolni kell: gondatlanság és tisztatlanság; restség, mely nyomorba juttat, iszákosság. A gyermekek táplálása és gondozása.

Megjegyzés A táplálkozásnál elősoroltatnak a különösen tápláló, könnyen megszerezhető és készíthető nem bőjtős, de főleg bőjtős ételek; hasonlóan részletesen fejtegetendő a jó íható vizek felismerése és előállítás, nemkülönben más egészséges italoké.

b) Népies gyógyászat. Az I. harmadban: a sebészet elemei, kötözés és himlóoltás. Gyógyszerek készítése oly szerekből, melyek könnyen megszerezhetők.

A II. harmadban. Leírása a nevezetesebb emberi és állati betegségeknek, különösen a ragadó soknak. A halál jelei.

A III. harmadban. Orvos hiányában adható első segély, különösen

szerencsétlenségek, hirtelen beállott veszedelmes és ragadós betegségek-nél. A massage és vizgyógyomd.

13. Rajz és szépírás.

a) Szépírás.

I. osztály. A toll tartása s vezetése szép- és egészségtani szempontból. A folyóírás jellemzése, az ahhoz szükséges vonalok, a folyóírás betűinek szabályos alakjai, a betűk összekötése, arabszámok, írásminták után.

II. osztály. Írás mondatolás után. Szabatos írása krétával a fekete táblán folyóbetűknek és arabszámoknak egész 10 centiméternyi nagyságig. Gyors és olvasható írás.

III. osztály. Minta és mondatolás utáni írás különböző nagyságokban. Gyors és olvasható írás.

IV. osztály. Mint a többi osztályban.

Megjegyzés. A folyóírás betűi *allók* legyenek.

b) Rajz.

I. osztály. Ékitményrajz szabadkézzel minták után.

II. osztály. Ékitményrajz (különösen építészeti) szabadkézzel gipszminták után. Építészeti rajz egyszerű szerkezetű minták után.

III. osztály. Dekorativ-ékitmény rajzolás szabadkézzel gipszminták után s különböző stílu építészeti rajzminták után.

IV. osztály. Az emberi alak elemi rajzolása gipszminták után. A vonaltávlát elemei (párhuzamosan ezen osztály mértani anyagával).

V. osztály. Ékitmény és emberi alakrajzok gipszminták után Fogalmak és gyakorlatok a különböző (görög, római, bizanci) építészeti stílusokról. Tájképek minták után.

VI. osztály. Árnyékolt és színezett rajzok az építészet különböző kiválmái szerint; rajzolás gipszminták után. Épület- és géprajzok. Tájképek.

VII. osztály. Emberi alakok rajzolása domború minták után. Állatrajzok nyomott- és gipszminták után. Tájképek.

Megjegyzés. Az I. osztály 3, II. osztály 2, III. osztály 3 és IV. osztály 2 rajz és szépírás-óráit a két tárgy között a tanár osztja fel legjobb belátása szerint. A rajznál, tekintettel a tehetségre és előhaladottságra a tanár több csoportra osztja növendékeit.

14. Ének.

I. osztály. Hetenkint 2 órán.

Zeneelmélet. Hangtálalás a nagy és kis hanglépcsőkön. Gyakorlatok másod, harmad, negyed és ötöd hangközökben. 20 iskolai ének betanulása.

II. osztály. Hetenkint 2 órán.

Ismétlés s hangtálalás mint az első osztályban; gyakorlatok a hatod, heted, és nyolczad hangközökben; 20 iskolai ének.

III. osztály. Hetenkint 2 órán.

A kis és nagy hanglépcsők hangoztatása; fokozatos éneklése a különféle hanglépcsőknek; 20 iskolai ének.

IV. osztály. Hetenkint 2 órán.

A III. osztály anyagának ismétlése s 20 iskolai ének.

Az öt osztály együtt hetenkint 1 órán több szólamú énekeket gyakorol.

Megjegyzés. Minden osztályban tanulják az egyházi énekeket.

15. a) Torna és tornajátékok.

I—IV. osztályok. Hetenkint 2—2 órán, az V.-ben 1 órán. Fokozatosan a következők taníttatnak: tornázás a padokban, a szabadban vagy a tornateremben; rendgyakorlatok, menetek, futás, ugrás, hosszú pózna, játékok. Tánczolás, másodrendű tánczgyakorlatok, ferde létra, merőleges rúd, ugrómércze, játékok. Korlát, hajlott létra, botvívás, játékok.

b) Katonai gyakorlatok.

A rendes órákon kívül a növendékek erre alkalmas egyén vezete mellett, ki az intézetben a rendet és fegyelmet is fentartja, katonai gyakorlatokat tartanak, mely célra a növendékek katonailag vannak csoportosítva s szervezve. Ezen gyakorlatok vásár- és ünnepnapokon is tarthatók, sőt nyáron gyakorlat céljából sátrak alatt is tartáznak a növendékek.

16. Kézimunka.

a) Tanítóképzőkben.

A kézimunka áll: fonásból, bádogos és könnyebb fémmunkákból és faragászatból. Az osztályok szerinti munkatervét a szaktanár készíti el s megerősítés végett a tanfelügyelőnek terjeszti be.

b) Tanítónőképzőkben.

A kelengyekészítéshez és fentartáshoz szükséges varrómunkák, foltozás, nemzeti himzés; férfi, nő és gyermekingek készítése; ruhaszabás és varrás kézzel és varrógéppel. Mértékvétel fehérnemű és más ruhákhoz. Szabásminták rajzolása és átalakítása. A fehérneműeknél leghasználatosabb szabási minták. Felsőruhák szabása és varrása. Divat szerinti felső és alsóruhák, derekak és köpények készítése.

A falusi tanítóképzők óraterve.

Folyó szám	Tárgyak	I.	II.	III.	IV.	V.	Megjegyzések.
1	Vallás	2	1	1	1	—	A tanítónő- képzőkben mind- kettő.
2	Román nyelv	4	4	3	3	I	
3	Francia nyelv	} egy a kettő közül	3	3	2	2	
4	Német nyelv						
5	Neveléstan	—	—	—	6	I	
6	Tanítási gyakorlatok	—	—	—	2	12	
7	Történelem	2	2	2	2	I	
8	Mennyiségtan	3	3	3	2	I	
9	Növény-, állat-, ásvány-, föld- és gazdaságtan	2	2	2	1	—	
10	Természet- és vegytan	—	2	2	—	—	
11	Egészségtan és népies gyógyászat	—	—	—	—	2	
12	Földrajz	2	2	2	—	—	Az egy óra az összhangzatos ének gyakorlá- sára fordítatik.
13	Szépíráás, rajz	3	2	3	2	—	
14	Ének	2	2	2	2	I	
15	Torna	2	2	2	2	I	
16	Katonai gyakorlatok	2	2	2	2	I	
17	Kézimunka	2	2	2	2	I	
	Összesen	29	29	29	29	24	

(Folytatjuk.)

Triff Gábor.

IRODALOM.

V á l a s z.

A «Magyar Tanítóképző» mult évi deczemberi füzetében Eperjessy István úr figyelmére méltatván «Tanítói könyvtár» cz. műveket azt oly módon bírálja, hogy észrevételek nélkül nem hagyhatom.

Eperjessy úr mindenekelőtt kategorice kijelenti, hogy a «Tanítói könyvtár», megírásával fölösleges munkát végeztem, hogy «erre

a könyvre éppen semmi szükség nincs.» Tehát a létjogát vonja kétségbe. Nézzünk szemébe ezen lesújtó állításnak!

Ha E. úrnak sikerült volna bebizonyítania, hogy én művemmel csakis már taposott ösvényen járdogálok, tehát semmi újat nem hozok vagy ha újat mondok, az nem jó: akkor megadnám magamat szó nélkül. De határozottan állíthatom, ez neki nem sikerült, nem sikerülhetett. Mert lám, sem az általa fölhozott Kiss-Péterffy-, sem a Schmidt Boldizsár-féle mű nem olyan, hogy «Tanítói könyvtár»-amat fölöslegessé tehetnék, hisz mind a három mű lényegesen elütő feladattal, tartalommal, beosztással bír. És bár ezen szembeszökő eltérések már a II-ik füzetben is nyilvánvalókká váltak, jelen «Válasz»-ommal mégis várokoztam, míg most már 4 füzetet bocsáthatok az olvasóközönség, a magyarországi tanítóság ítélőszéke elé és míg a jelzett eltérések mindinkább jobban testet öltöttek. De ne hogy E. úr azt gondolja, hogy művem 3. és 4. füzetének tartalma az ő kritikájának behatása alatt öltött testet, vagy cserélt subát: hamar sietek tudtára adni, hogy ezen két füzet kézírata már július hó óta feküdt kiadómnál, kihez azóta az 5. füzet is eljuttattam.

Megmagyarázom E. úrnak, mi «Tanítói könyvtár»-am feladata, mert soraiból látom, nincs tisztában vele. Én 6 füzetre terjedő művemben az egész népiskolai módszertant juttatom tanítóink kezébe, még pedig elméletét úgy, mint gyakorlatát. Teljes methodika kíván ez lenni, mely összesen mintegy 400 oldalra fog rúgni és ekkép meglevő tanítástanaink bármelyikét jóval túlhaladja az anyag terjedelmességénél fogva. Tessék csak megvizsgálni, a Dittes-, Gyertyánffy-, Emericzy-, Kehr-Környei-, Bárány-féle leghasználtabb művekben mennyire rúg az összes tantárgyak módszerének tárgyalása! (Mennyey terjedelmesebben tárgyalta ugyan, de műve már elavult, Molnár László csupán tanítónőképzőket tart szeme előtt könyveiben, Erdődi nem ad összefüggő módszertant.) Művem egészen korszerű, a módszeres kérdések vitás pontjait is felöleli, az idevágó teljes szakirodalom figyelembevételével, mégis egészen önálló állósággal készült. Ugyanezt a fonnebb említett szerzők műveinek egyikéről sem lehet jó lélekkel állítani, ami nem is csoda, hiszen nem újak ezek, és jobbara nem is eredetiek! E. úr tehát Emericzy, Dittes-Gyertyánffy, Kehr-Környei, Mennyey, Molnár L. tanítástani műveivel vethette volna inkább egybe a «Tanítói könyvtár»-t; Kiss-Péterffy hasonló című műve csak töredékeket nyújt a módszertanból, csupán egyes praktikus darabokat (szívesen elismerem: mesteri kidolgozással), minden általános és elméleti fejtegetések híjával. Csekélysegem nevével is találkozunk benne. Schmidt könyve pedig csupán a tanítás gyakorlatával foglalkozik, azt egész terjedelmében ölelvén föl. Rövid elméleti fejtegetései csupán bevezető szerepet játszanak. Az első csupa mintalecke, az utóbbi egészen anélkül való, én ilyeneket is adok.

Kérdezze meg csak E. úr akár Kiss-Péterffy akár Schmidt urakat művök feladatáról, biztosítom, hogy nem mondják azt az enyémmel azonosnak. Hogy volna akkor tehát az enyém az övék mellett fölösleges?!

Avagy talán művem kidolgozása a botránykő, melyen E. úr megütközött? Lássuk!

Mindenekelőtt hibáztatja E. úr a népiskolai tantárgyak általam eszközölt csoportosítását, helyesebben elnevezését. Helyteleníti az »értelmelemmel-olvasás« szót és mivel azt a felsőbb fokon hozom föl, ebből azt sűti árva fejemre, hogy hát én az alsó fokon értelem nélkül olvastatok. Pedig az ország minden gyakorlati tanítója jól tudja, hogy bizony a népiskola alsó fokán csupán gépiesen olvastathatunk, hogy ott a készséggel való olvasás elsajátítása a főfeladat. Minazonáltal gondot kívánok én fordítani az értelmezésre is, mint azt E. úr az írvaolvasást tárgyaló 3. füzetben többhelyütt észreveheti; így pl. a 16. lapon, hol azt mondom, hogy »a fali olvasótáblák és az ABC-könyv gyakorlatainak átolvasásakor a gyermekek előtt értetlen szokat röviden és elemileg meg kell magyaráznunk« lejjebb 19 soron át példákat adok erre; a 17. lapon az ABC-könyv berendezéséről szólva, ezeket olvassuk: »értelmelemmel összetételeket teljesen kerülünk«; a 22. lapon meg ezek állanak: »egyes szók jelentése iránt kérdést teszek«. Hasonlót találunk a 26. lapon. De a 6. lapon ezen figyelmeztetést is szükségesnek tartottam: »okvetlenül szükséges a kívánt taneredmény elérése czéljából, hogy az időt hosszas magyarázgatással el ne fecséröljük«. Megjegyzem még, hogy az alsófokon én írvaolvasást emlegetek mindenütt, mely az értelemmel való olvasás legtermészetes és szükségképeni előpótlója. Kár volt tehát nagy semmiért ekkora hűhót csapni!

Azt olvassa továbbá E. úr fejemre, hogy én csak 4 osztályt különböztetek meg az osztatlan népiskolában, mégis elismerem, hogy emellett csak igen kevés idő jut osztályonként az egyes tantárgyakra. Itt E. úr olyat tulajdonít nekem, ami nincs munkámban. Azt olvassuk ugyanis a »Tanítói könyvtár« I. füzetének 9. lapján, hogy ha »csak 4 osztályt állítunk föl, akkor nem dolgozhatjuk föl mind a 6 osztályra a tantervben előirt tananyagot; ha pedig 6 osztályt veszünk föl alapul, akkor igen kevés idő jut osztályonként az egyes tantárgyakra«. Tehát épenséggel nem azt mondom, mit E. úr velem mondat. De szánom-bánom bűnöm, melyet elkövettem, midőn azt mondtam, hogy szerencsénkre van nekünk katolikusoknak jó kibúvónk. Mert nem kibúvó bizony az, hanem praktikus működésünk egyik legszebb, legüdvösb kihatású eredménye. Csupán az általam használt kifejezés nem találó, semmi egyéb. Mert a dolog maga, melyet I. füzetemben a 10. lapon világosan előadok, nagyon is helyes, nagyon is átment a gyakorlati életbe legalább katolikus népiskoláinkban. Lehet, hogy E. úr nincsen tisztában az ott előadottakkal; de biztosítom, praktikus tanítóink, kik a Szent-István-Társulat által kiadott és ezen elven nyugvó olvasókönyveket használják, jól ismerik horderejét. Hosszabb fejtegetésekbe ehelyütt nem bocsátkozhatom, bár úgy látszik, szükséges volna.

Teljesen osztom E. úr nézetét, hogy az iskolakötelezettség tartamát nálunk is meg kellene hosszabbítani; de ezen én nem változtathatok. Hanem igenis lendíthetek gyöngye erőmhöz képest az ügyön azért, hogy tantervvel lehetővé teszem, hogy legalább 6 éven át mindig új anyagra tanítsák az osztatlaniskolai növendéket.

Nem áll az, hogy én a kiszabott tananyag terjedelmét oly túlságosnak itélem; ellenkezőleg azt olvassuk a 10. lapon, hogy »ekkép elvégezhetjük az osztatlan népiskolában is a 6 osztály tananyagát, anélkül, hogy az időt negyedórákra kellene fölosztani vagy a gyermekeket túlterhelni.«

Az osztatlaniskolai tanítóra nézve elegendőnek tartok heti 25—26 órát, tehát redukálандónak tartom a miniszteriális 30-on felül emelkedő óraszámot. Teszem ezt azért, mert szerintem 25—26 h. óránál »többet nem taníthatunk a pedagógia és humanismus elveinek mély megértése nélkül« (1. füzet 11. l.); hiszen a tanító is ember, teszem hozzá ma!

Megró E. úr azért is, hogy különbséget tesz az osztott és osztatlan népiskola tanczélja közt. Pedig bizony nem úgy van, hogy — mint E. úr mondja — csupán a czélok elérésére szolgáló utak mások az osztott és osztatlan népiskolában, különböző a kiképzés mérve, foka és csupán a végczélra nézve egyezik meg mindkétmű iskola. Tessék csak minden szónak megadni a maga valódi jelentőségét! Más én előttem a végczél, mely minden népiskolában ugyanaz (t. i. valláserkölcsös, hazafias, értelmes, munkás honpolgárok nevelése) és más a tanczél, mely lehet terjedtebb és szűkebb a földolgozott tananyag terjedelméhez képest.

No, de most mit olvasok E. úr birálatában! Tiszta homlokkal, az igazságnak mindenben megfelelőleg állíthatom, hogy immár több mint egynegyed századra terjedő irodalmi tevékenységem és számos irodalmi harczaim közepette ez a legelső eset, melyben felületességgel vádoltatom. E. úr azt fogja rám (mert ez pusztá ráfogás!), hogy tantervem részletes kidolgozásában felületes vagyok, hogy az anyag havi kijelölésében csupa összefüggésnélküli adathalmazt talál a szives olvasó. Igaz, hogy ezt sem mivel sem bizonyítja, de azért keményen állítja. Ha E. úr csak egyetlenegy összefüggésnélküli paszust képes kimutatni (de nem ráfogással, hanem észokokkal és szakszerűséggel), akkor arra kötelezem magamat, hogy előleges beleegyezése nélkül ezután soha, de soha többé nem írok szakkönyvet. Mert lám, tudja meg kedves uram, nálam a könyvek nem megrendelésre, vásári módon készülnek, hanem hosszas tanulmányok, tapasztalatok és az idevágó számbavehető összes irodalmi termékek beható ismerete alapján. Így pl. a «Tanítói könyvtár» bármely füzetének kéziratát embryonális állapotban is képes vagyok fölmutatni, ki tudom mutatni, mely előtanulmányok, megjelent régebbi műveim és cikkeim alapján készült a «Tanítói könyvtár»; E. úr pedig vagy akárki más is semmiféle plagiummal nem vádolhat. Nevezett művem minden tananyag-részlete sokszorosán meg van rágva, jó helyre illesztve és összefüggésbe hozva az előző anyagrészetekkel. Lehet, hogy E. úr nem ismeri fel eme tulajdonságokat tantervemben; de erről aztán nem én tehetek, csupán ő. Mert lám, máskép ítélnék művemről mások. Így a «Mohács és Vidéke» 1893. aug. 6. számában azt mondja róla Dr. —ly: «Nem kizárólagos szakkönyvről van szó. Intelligens szülők, nevelők, testvérek, rokonok és gyermekbarátok ép oly jól használhatják, mint a tanítók és óvók.» A «Néptanoda» 1894. 6. számában azt olvassuk a «Tanítói

könyvtárról», hogy «szerző nagy ügyességgel és finom tapintattal állítá össze az osztatlan népiskola mozaik képét», majd meg ezeket: «mivel ezen munkának minden tanító kitűnően veheti hasznát, kartársaimnak egész őszinteséggel melegen ajánlom». A «Népisk. Tanügy» mult évi 31. számában egyik bírálóm azt mondja, hogy munkám «igen jó szolgálatot tevő kalauz, melyet minden tanítónak s a tanügy iránt érdeklődőnek nem tudok eléggé ajánlani». Vagy ezen bírálók mind vakok volnának, hogy könyvem hibáit nem láthatnák?

A 46. lapon félremagyarázza E. úr egyik kifejezésemet, mely a vallásoktatásra vonatkozik. Aki füzetemet elejétől végig elolvasta, annak szellemét fölfogni képes és megyés püspököm általi ajánlatásáról is tudomással bír: az nem tulajdoníthat ott kiejtett ebbeli szavaimnak «akkor a tanítóra nézve ezen óra nem terhes», más értelmet, mint azt, amelyet kifejezni szándékoztam, azt t. i., hogy akkor a tanító tüdeje meg van kimélve.

Hát még mekkora E. úr fölháborodása, hogy a magyar nyelvet «hazainak» nevezem. Kár a lelki nyugalmat annyira elveszteni! Nem mást ért ám — bevallom nem a legszerencsésebben választott — kifejezésem senki sem, mint amit vele mondani akartam, tudniillik «magyar» nyelvet. Megigérem különben, hogy az új kiadásnál ezen lapsust kiigazítom.

Borzasztó az, amivel E. úr engemet a magyar nyelvnek német-tan nyelvű iskolákban való tanítása miatt sujt. Roppant tehernek mondom én azt. Hát talán gyermekjáték? Olvassa el valaki mind azt, amit 62—68. lapokon mondok a magyar nyelvnek német-tan nyelvű népiskolákban való tanításáról, és akkor belátja, hogy én a nehézségeket ismerem is, tőlem telhetőleg elhárítani is törekszem. Hazafiságomat pedig senkitől sem engedem kétségbe vonni, mert 27 évi működésem az ellenkezőről tesz tanuságot.

A «Tanítói könyvtár» 2. füzetében E. úr nagy kegyesen «már némi haladást» észlel; akár csak egy diák feladványára írta volna! No lám, szép is, ha az ember 27 évi vesződé után némi haladást mutat! Csak azt az egyet nem értem, honnét van hát mégis az, hogy a késői és csekély haladás mellett műveim túlnyomó része több, egyesek 6—8 kiadást is érhettek?

E. úr, hogy a némi haladás észleléstől valahogyan el ne szédüljek, csakhamar kijelenti, hogy bizony a beszéd- és értelemgyakorlatokat tárgyaló 2. füzetemben is vannak «hatalmas tévedések». Különösen a beszéd- és értelemgyakorlatok feladatának általam való meghatározása és elnevezése nem nyerte meg magas tetszését; bár — ha nagyon homályos fejtegetései nem csálnak — egy malomban őrlünk. Mert lám mit is mondok én? Csekélységem a b. és é. gyakorlatok alakilag képző erejének kellő méltatása mellett azokat alsófokú reáltanításnak tekintí és mivel anyagukat a szülőföld köréből veszik, szülőföldismének véli legtalálóbban nevezhetni. E. úr kiemeli, hogy a b. és é. gy. tartalmilag is fontosak (amit én épenséggel nem tagadok), megis nem az anyagból választja elnevezését, hanem az alaki képzés irányából. Nagyon erőltetett dolog ez, önmagával ellen-

mondó és olyan, hogy első pillanatra észrevenni szándékát, mely nem egyéb, mint az, hogy minden áron helyteleníteni valót találjon művemben. Szilárd meggyőződés, hogy bárki olvassa is a «Tanítói könyvtár» 2. füzetének 3—5. lapját és E. úr ide vonatkozó fejtegetéseit, a vélemény nem az ő előnyére hajlik. Nem is lehet zürzavaros előadásából különben tisztán kivenni, voltaképen mit is gáncsol.

Rosszalja továbbá bíralóm, hogy a b. és é. gy. magyar irodalmával kurtán végzek. Pedig lám, föl van ott említve minden nevesebb szerző. (Ha nem, miért nem sorolta föl E. úr a hiányokat?) Nekünk magyaroknak, hiába szépítjük a dolgot, még igen szegény az irodalmunk e téren, eredetiséggel, önállósággal meg éppen nem dicsekedhetünk. Mindamellet nem elégedtem meg a szerzők műveinek pusztá föl- említésével, hanem mindegyiket röviden jellegeztem is, bár néha (nem az én hibám!) egyszerűen azon forrás megjelölésével, mely után a szerző indult. Többet művem kimért arányai mellett jogosan nem lehet kívánni.

Hamis a zúzaja bíralónak, midőn a b. és é. gy. anyagának a concentricus körök szerint való elrendezéséről mondott szavaimat idézi. Én ugyanis a II. füzet 15. lapján a b. és é. gy. tanmenetéről értekezvén, a concentricus körök és az egyenes vonal szerint való haladás előnyös és hátrányos tulajdonait egyformán emelvén ki, az utóbbi menet követését ajánlom, annál is inkább, mivel leczkerendjeim szerint (l. 45. és 53. l.) a II. évfolyammal figyeltetvén az I-sőnek tanítására, a b. és é. gy. körében így is támad concentricus tanmenet. E. úr pedig úgy tünteti fel a dolgot, mintha én — bár a concentricus menet hátrányait kimutatom — még is annak alapján rendeztem volna el a b. és é. gy. anyagát; valójában azonban éppen az ellenkezőt cselekszem.

Hogy mennyire nem hatolt bele bíralóm művem tartalmába és mennyire nem értette meg azt, fényes példa erre azon passzusa, melyben azt mondja, hogy én 8 éves gyermekeknek szánom a II. füzet 22. lapján levő eme feladványt: «Készítsd el hasonlólag az ügyes, barátságos, türelmes, tudványó, hú, továbbá a rendetlen, hazug és torkos gyermek jellemzését!»

Uram, édes uram, nem a gyermekeknek szánom biz' én e feladványt, hanem a fiatal tanítóknak, a tanítójelölteknek, általában azoknak, kik tanításukban a «Tanítói könyvtár» után indulnak. Művem több helyen hoz ily módszertani feladványokat (így a III. füzet 9., 13., 23. lapján), melyeket én nagyon helyénvalóknak találok módszertani könyvekben, ha mindjárt más szerzőknél nem lelünk is ilyeneket. A módszertan éppen úgy praktikus tudomány is egyszersmind, mint a nyelv- és számtan, ezekhez pedig ki nélkülözhetné a feladványokat? A vallás erkölcsi tulajdonságok szemléltető kifejtésére adott anyagot (II. füzet 21., 22. l.) E. úr meséknek mondja; no pedig ezek ugyancsak nem mesék, hanem az illető elvont fogalmak tartalmát alkotó jellemzések. Hogy teljesen hasznavehetetlenek-e, megmondják praktikus tanítóink, kik az ország széltiben sikeresen alkalmaznak ily jellemzéseket, megmondják ama szerzők, kik (pedig beh sokan vannak!) ABC

könyveikbe is vettek föl hasonló anyagot. Ha E. úr kívánja, tuczatszámra nevezek ily szerzőket.

Sehogy se barátkozik meg bírálóm azzal, hogy a b. és é. gy. fonalán az ok és okozat, eszköz és cél fogalmával ismeretemet meg a tanulókat. Valószínűleg soha se látta még E. úr Krause és Wurst »Denkübungen« cz. műveit és nehezen olvasta el a »Tanítói K.« II. füzetének 44., 45. oldalát, hol ezek gyakorlati kivételét bemutattam; mert különben bizonyára nem ellenezné ezen elemileg kezelt logikai (tehát a formális képzésre szolgáló) anyagrészeleteket.

Befejezésül azt mondja még szigorú kritikusom, hogy művemben egy nagyobb szabású alapgondolat sincs és hogy nyelvezete erős kifogas alá esik.

A mi a nagyobb szabású alapgondolatot illeti, erre kettőt jegyzek meg. A ki tölgyfaerdőben keres fenyőrigófészket, az olyat ott természetesen találni nem fog. Praktikus czélok szolgálatában álló művemben hosszú elméleti fejtegetések, csupa reformeszmék nem volnának helyükön, kerültem is azokat; ha E. úr ilyeneket akar az én művemben olvasni, vegye »Reálokztatás módszertana«, »A tanítóképzései oktatás reformja és methodikája«, »Az osztatlan népiskola egy fontos problémája« czimű műveimet kezébe, ezekben majd fog találni. Második észrevételem az, hogy van bizony a »Tanítói K.«-ban elég eredeti nézet is kifejtve és alkalmazva, hogy csak egyet említsék, a tananyagnak váltakozva 2 évi turnusra való beosztása; de ezt E. úr talán nem tudta vagy nem akarta észrevenni.

Nyelvezet tekintetében lehetnek kívánni valók művemben, (hisz anyanyelvem a német!), de hogy durva hibáktól, főbenjáró botlásoktól ment, legfényesebb bizonyítéka annak az, hogy E. úr állításának művemből szedett példák illusztrálásával végkép adós maradt. És bár mekkora legyen is a különbség az én művem és másokéi közt, az az egy körülmény még is csak mond valamit, hogy művem rövid egy év alatt akkora pártfogást volt képes kivívni magának, melynél fogva kiadóm eddig már 4 füzetet bocsátott az olvasó közönség rendelkezésére.

Ha oly fölösleges és gyarló volna, mint E. úr soraiból következtetni lehetne, bizonyára nem részesülne a mai szűkmarkú világban ekkora pártfogásban. Tanítóinknak manap van már oly értelmes és önálló ítélete, hogy megtudják különböztetni a selejtes munkát a hasznostól, az üzleti spekulációra számítottat az önzetlen czélok szolgálatában állótól.

Béke velünk!

Schultz Imre.

Beiträge und Vorschläge zur Reorganisation der Lehrerbildung. Ch. Müllener. E munkát egy berni tanító írta és főczélja Bern kanton tanítóképzésére javaslatokat tenni. Azonban a kis könyv nemcsak helyi érdekű, mert a tanítóképzést általános pedagógiai szempontokból tekinti. Szerző egyszersmind tájékoztatni kívánja az olvasót a tanítóképzői irodalom terén, azért minden egyes kérdésre nézve terjedelmes,

de jól megválasztott citátumokat közöl úgy, hogy számos jeles szakférfi nézeteivel ismerkedünk meg. A könyvecske tehát már e szempontból is figyelmet érdemel.

Nagy bajnak tartja, hogy a tanítóképzőnek két feladatot kell megoldani, általános műveltséget és szakképzettséget nyújtania. A bajon úgy akar segíteni, hogy a szeminariumot két egymással szerves összefüggésben levő részre akarja osztani. Az alsó vagy proseminariumban tanulják a műveltség elemeiből azt, a mi a tanítónak szükséges; ez intézetben internátus legyen.

A tulajdonképeni szeminarium a szakképzést nyújtsa. A helyi körülmények tekintetbe vételével ajánlja, hogy a proseminarium megmaradhat eddigi helyén Münchenbuchsee-ban, a szeminarium pedig Bernbe helyeztessék. Andreae-vel ellentétben, nem tartja fontosnak a növendékek tudományos kiképzését és szól arról, kell-e idegen nyelvet tanítani. Ellenben erősen hangsúlyozza az alaposabb és helyesebb pedagógiai képzés szükségét. Erélyesen kikel a Bernben divó praxis ellen, hogy nincs gyakorló iskolája, hanem a község egyik tanítója végzi mellesleg a gyakorló iskolai tanító dolgait. Azt kívánja, hogy a képző-intézet mellett 3 osztályra osztott gyakorló-iskola legyen és részletesen leírja, miképp kell berendezni a tanítási gyakorlatokat.

E munkából sem tanulhatunk tehát sok újat, de olvasásra annyiban érdemes, mert arra a meggyőződésre jutunk, hogy komoly pedagógusok mindenütt ugyanazon módon kívánják a tanítóképzés reformját, mint egyesületünk. A képzőintézetek számára készült új tanterv egy lépéssel közelebb visz célunk felé, de tanítóképzésünk bajain csak úgy fogunk alaposan segíthetni, ha a tanfolyamot egy vagy két évvel meghosszabbítjuk, mert csak így szerezhetnek növendékeink kellő műveltséggel együtt kellő ügyességet a tanításban.

Málnai M.

Prüfungsaufgaben. gestellt von oesterreichischen Prüfungs-Commissionen bei den schriftlichen Lehrbefähigungsprüfungen für Volksschulen, Bürgerschulen und französische Sprache. *Heinold Emil.* Bécs. 1894. Pichler's Witwe & Sohn. Ára 1 frt. A mint a címből is látszik, e könyv azon tételeket tartalmazza, melyeket az ausztriai tanítóképző intézetekben, az elemi és polgári iskolai, továbbá franczia nyelvi képesítő vizsgálaton írásbeli kidolgozás végett adtak. A tételek a vizsgálat fokozata és a tantárgyak szerint vannak rendezve. Bennünket e gyűjtemény annyiban érdekel, hogy némi összehasonlításra nyújt alkalmat a hazai és az ausztriai képesítő vizsgálatok követelményeire nézve. A kik a könyvet figyelmükre méltatják, úgy hiszem, velem együtt azt fogják találni, hogy az összehasonlítás az elemi tanítói képesítő vizsgálatot illetőleg általában hátrányunkra, a polgári iskolai tanítói képesítő vizsgálatot tekintve, előnyünkre válik.

Szuppán Vilmos.

EGYESÜLETI ÉLET.

Jókai Mór levele.

Jókai Mór egyesületünknek üdvözlő iratát a következő levélben köszönte meg, a melyet Péterfy Sándorhoz, egyesületünk elnökéhez, intézett:

«Nagyságos Uram! Hódolatteljes örömmel fogadtam azon hazafiúi kitüntetést, melyben engemet a tisztelt egyesület részesített. Irodalmi munkásságom legszebb jutalmát találok e megtiszteltetésben s életemnek hátralevő napjait arra szentelem, hogy ezt megérdemeljem. Kérem Nagyságodat, kegyeskedjék hálám kifejezését az egyesület tisztelt tagjaival tudatni s hazafiúi jóindulatában engemet továbbra is megtartani. Legmélyebb tisztelettel maradok: Budapestén, 1894. január hó 20-án, híven tisztelő honfitársa *Jókai Mór.*»

Értesítések.

Üdvözet. A tanítóképző-tanárok minden két évben összegyűlnek a tanítóképzés és az ezzel szorosán kapcsolatos népoktatási teendők megvitatására. Minden alkalommal meleg kartársi érzületet, a közügyek iránti komoly érdeklődést hoztak magokkal a tanácskozási helyre.

Ugy lesz az, reméljük, most is.

Alig pár nap választ el bennünket a közgyűlés megnyitától. Közel hát az idő, midőn újra találkozhatnak, kezet szoríthatnak s szívük melegével üdvözölhetik egymást a fővárosi s vidéki kartársak.

Köszöntjük s örömmel fogadjuk a közel s messze vidékről ideseregülő kartársakat! Legyen közgyűlésünk a közös munka s a kartársi együttérzés ünnepe!

Egy közös érzelem hasson át mindnyájunkat, tanítóképzőket és tanítókat egyaránt, a forró óhaj s a komoly törekvés népoktatásunk felvirágzásán munkálni! Úgy legyen!

Értesítés a márczius 5-diki választmányi ülésről. Az idő rövidsége miatt jegyzőkönyvet a márczius 5-dikén tartott választmányi ülésről nem közölhetünk. Mindazáltal, hogy némiképp tájékoztassuk t. tagtársainkat a lefolyt ülés fontos határozatairól, az alább következő rövid értesítést közöljük.

A választmány folytatta tanácskozását az *internátusokról*. Nagy László előterjesztései alapján kimondották, 1. hogy az internátusok vezetésére a tanító- és tanítónőképző intézeteknél külön állás szerveztessek; 2. az internátus vezetője kiválóan képzett, pedagógiai tapasztalattal és tapintattal bíró tanár legyen; 3. az internátus vezetője a tanári testületnek rendes tagja legyen. de egyes szaktárgyak ellátásával ne bizassék meg oly mértékben, mint az oktató rendes tanárok; 4. az

internátus vezetője a belakás szellemi és anyagi ügyeiben önállóan intézkedik, de felelős az igazgatónak; 5. az igazgatót az internátus vezetésében csak a felügyelet joga illeti meg. Az *externátusokról* a következő tételket fogadták el: 1. internátus minden tanítóképzőben állítandó ugyan, de mivel abban nem kötelesek lakni a növendékek s tényleg ma még vannak csupán externátusra berendezett intézeteink, azért a künlakás is szabályozandó; 2. a ki a belakást vezeti, ugyanaz vezesse a künlakást is; 3. az államsegélyben részesült növendékek elhelyezéséről az intézet (az internátus vezetője) gondoskodik; 4. a növendékek oly művelt családoknál helyezendők el, a melyek kellő biztosítékot nyújtanak azok helyes irányú nevelésére; 5. az externátus vezetője a nem segélyezett künlakó növendékekre is kiterjeszti felügyeletét; 6. mind az internátus, mind az externátus vezetéséről a tanári testület részletes szabályzatot dolgozzon ki, a melynek végrehajtásáról a miniszteri jóváhagyás után a benn- és künlakások vezetője gondoskodik. A tanító- és tanítónőképző-intézeti benn- és künlakások tárgyalásának befejezése után foglalkoztak a *tanítóképző-intézeti tanárképzés* ügyével. Ennek első előadója dr. Kovács János, pedagógiumi tanár, a mellett foglal állást, hogy a tanítóképző-tanárok képzése a polgáriszkolai tanítóképzővel kapcsolatban szerveztessék. Abból a tételből indult ki, hogy az elemi tanítóképző által nyújtott általános képzettség színvonala nem magasabb, mint a hatosztályú polgári iskoláé és alacsonyabb, mint a középiskola nyolcz osztályáé. Ezért a polgáriszkolai képzőben nyújtott szakképzettség — a mostani kiválasztási rendszer alkalmazása mellett — elegendő a tanítóképző-intézeti tanári szék betöltésére. A polgári képzőben nyert szaktudományi képzettséget a szeminariumi önképzés által óhajtja mélyíteni. A középiskolai tanárképző nem alkalmas hely a tanítóképző-tanárok képzésére, mert az inkább szaktudósokat, mint tanítókat nevel, s a szaktárgyak csoportosítása is szűkebb körű, mintsem hogy a tanítóképző-intézeti oktatás kívánalmainak megfelelő legyen. Ezzel szemben dr. Málnai Mihály, a másik előadó, azt javasolta, hogy a tanítóképző-tanárok képzése az egyetemen eszközendő. A közoktatás egysége érdekében a tanítóképző-tanárok képzése nem szakítandó el a többi iskolanemek tanárainak képzésétől. Csak az egyetem adhatja meg a tanítóképző-tanárnak szükséges magas szaktudományi képzettséget. Tanítóink ma már bírnak oly általános műveltséggel, hogy képesek az egyetemi doktrinák elfogadására. — A kétféle javaslatot márczius 12-én d. u. fél 6 órakor tárgyalták az Andrássy-úti intézetben. — Ez ülésen jelentette be Nagy Laszló titkár, hogy a közgyűlés (márczius 19-én és 20-án) az Akadémia kis üléstermében lesz.

A találkozó. A vasárnap az értekezletre felránduló t. tagtársakat értesítjük, hogy a találkozó vasárnap este fél 8 órakor, az előértekezlet után, a kerepesi-úton lévő **Metropol szállodában** lesz. A viszontlátásra!

Jegyzőkönyv

a választmánynak 1894. febr. 19-én tartott üléséről.

Jelen vannak: *Péterfi Sándor* elnök, *Komáromy Lajos*, *Nagy László*, *György Aladár*, dr. *Málnai Mihály*, *Léderer Ábrahám*, *Sztankó Béla*, utóbbi jegyző.

69. Elnök jelenti, hogy a januári ülésen hozott 62. sz. választmányi határozat értelmében egyesületünk részéről egy küldöttség tisztelt gr. Csáky Albin vall.- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnál, megköszönvén azt, hogy Miniszter úr ő nagyméltósága egyesületünknek a felekezeti tanítóképző-intézeti tanárok nyugdíja érdekében benyújtott kérvényét, a nem állami tanárok nyugdíját szabályozó törvényjavaslat készítésénél figyelembe venni kegyes volt; ugyanez alkalommal egyesületünk állami segélyének felemelése s a külföldi nevezetesebb tanítóképzők épületterveinek ismertetése czéljából 150 frt rendkívüli segélynek kegyes engedélyezése tárgyában is kérvény adatott be. Miniszter úr igen kegyesen fogadta a tisztelgő küldöttséget s biztosítván a tanárokat további jóindulatáról, kifejezte azt is, hogy behatóan meg fogja fontolni a kérvény mellett felhozott okokat s egyszersmind igen elismerőleg volt kegyes nyilatkozni egyesületünk munkálkodásáról. A küldöttség tisztelt Szathmáry György min. tanácsos úrnál, s üdvözölte Mártonffy Márton kir. tanácsos, s tanfelügyelő urat, mint a ki a tanítóképzők ügyeinek vezetésével bízott meg. — A választmány a legnagyobb örömmel veszi tudomásul az elnök jelentését, köszönetet szavaz az elnökségnek tevékeny buzgólkodásáért. Hálás tisztelettel és a legnagyobb elismeréssel emlékezett meg ez alkalommal a választmány Szuppán Vilmos tanítóképzői-igazgatónak azon kiváló érdemeiről, melyeket, mint a közoktatásügyi Miniszteriumba beosztott tisztviselő, a tanítóképzés ügyében kifejtett jótékony hatású munkálkodásával szerzett. Köszönetét fejezi ki azért, hogy egyesületi ügyeink iránt is mindig a legnagyobb érdeklődést tanúsította s közbenjárásával mindig kész volt azokat előmozdítani. A választmány melegen óhajtja, hogy jeles tagtársunk új helyzetében is tartsa meg érdeklődését úgy a tanítóképzés, mint egyesületünk ügyei iránt.

70. Elnök jelenti, hogy Jókai Mór koszorús költőnk egyesületi tiszteleti taggá történt megválasztását meleg hangú levélben köszönte meg s a tisztelgő küldöttség tagjainak sajátkezű aláírásával ellátott arczképekkel kedveskedett. Öröndetes tudomásul szolgál; a köszönő levél a lapban közzététetni határoztatik.

71. Az állami tanítóképzők tanárai között ujabban eszközölt előléptetések telett (L. a Magyar Tanítóképző II. f. 165—166. lapjain) a választmány legőszintébb örömét fejezi ki.

72. Nagy László titkar a következő belépési nyilatkozatokról tesz jelentést: Mártonffy Márton kir. tanácsos, tanfelügyelő s az ipariskolák orsz. felügyelője s Pethes János áll. tanítóképző-tanár (Csurgó). — A választmány a jelentkezőket örömmel igtatja rendes tagjai sorába.

73. Nagy László titkár a következőket jelenti:

A választmány felhívására eddig a következő tanári testületek küldtek be munkálatokat: a csurgói, dévai, csáktornyai, az iglói, a sárospataikai, znióvárjai, a kunfélegyházi, székelly-keresztúri állami tanítóképző-intézetek, a kolozsvári állami tanítónőképző-intézet, az Orsz. Izr. Tanítóképző-Intézet, az eperjesi és hódmezővásárhelyi kisdévodóképző-intézetek tanári testületei; a tanítótestületek közül a Budapesti Tanítótestület, az Aradi Tanítóegyesület, az egri községi iskolák tanítótestülete (bő indokolással); a Népnevelők Budapesti Egyesülete, s a budai áll. tanítóképző-intézet tanári testülete előtt pedig folyamatban van a tárgyalás. Targyalta tehát a tanárképzés ügyét 13 tanító-, illetve tanítónőképző-intézet tanári testülete és 4 tanítóegyesület.

A közgyűlés helyére és idejére vonatkozólag a következő vélemények érkeztek be a dévai, znióvaraljai, csáktornyai és hódmezővásárhelyi képzők tanári testületei a választmány ajánlata szerint husvétkor kívánják tartatni a közgyűlést, az iglói, kolozsvári, kunfélegyházi képzők testületei pedig a nagy szünetben, a sárospataki képző tanárkara s az aradi tanítóegyesület Debreczenben kívánja tartatni az országos tanszerkiállítás alkalmával. A közgyűlés tárgyaiul elfogadják a választmány által kitűzött két tételt, a tanítónövendékek nevelésének ügyét a képzőn belül és kívül s a tanítóképző-intézeti tanárok képzését; ezen kívül a dévai tanári testület a multkori közgyűlés határozata értelmében a tanítóképző-intézetek felügyeletét, a znióvárjai tanári testület pedig a képzők elhelyezését kívánja a tételek közé felvetetni. Továbbá az elnökség felkérte dr. Walter Gyula primási titkár urat, hogy a közgyűlésen Májer István tiszteletbeli tagról emlékbeszédet mondjon; dr. Walter úr a felszólításnak készséggel engedett és ígérte, hogy, ha csak lehet, személyesen fogja a felolvasást megtartani.

74. Komáromy Lajos pénztáros a következő kilépésekről tesz jelentést: Uy Bálint, Trajtler Karoly, Schreiner Mór, Kapitány János. A választmány — az alapszabályok idevonatkozó rendelkezéseinek figyelembe vételével a kilépéseket tudomásul veszi; a legutóbb említettét az 1892. és 1893. évi tagdíj befizetésének föltétele mellett.

75. A közgyűlés ideje, helye és tárgysorozata ügyében beható tanácskozás után a választmány a következőket határozza. A rendes közgyűlés ez évben, a husvét szünet-napok alatt, Budapesten fog megtartatni a következő renddel: márczius hó 18-án d. u. előértekezlet a VI. ker. állami tanítónőképző helyiségeiben; 19-én és 20-án délelőtt rendes közgyűlés a m. tud. Akadémia tanácskozó termében. Ehez képest a VI. ker. áll. tanítónőképző-igazgatósága s a m. tud. Akadémia elnöksége föl lesznek kerendők a helyiségek szíves átengedése iránt. A közgyűlés tárgyai lesznek: *Emlékbeszéd* Mayer István elhunyt tiszteleti tag telett. *Az internatusok ügye. A tanítóképző-intézeti tanárképzés. Tisztviselők választása.* A beérkezett javaslatokat illetőleg pedig azt határozta a választmány, hogy az esetben, ha ez

általánosabban kívántatni fog, a nagy szüenidő alatt Debreczenben rendezendő tanszerkiállítás alkalmával rendkívüli közgyűlés tartassék Debreczenben.

Ezen közgyűlés tárgyaúl lehetne tenni a tanítóképző-intézetek elhelyezésére (Znióvárálja) s a magyar nyelv tanítására vonatkozó tételt (Krausz S.) — A felügyeletet (Déva) s ezzel kapcsolatban az 1868. évi XXXVIII. tcziknek a tanítóképzőket illető revizióját a válatmány a jövő évi munkarendjébe kívánja felvételni.

A választmány kebelében felmerült azon javaslatot illetőleg, hogy a közgyűlésen a lélektan tanítása köréből is vétessék fel egy tétel, a választmány úgy vélekedett, hogy ilyen tételek tárgyalása akkor lesz helyén, ha az egyesületünk által inicziált tantervrevizió ténynyé valandott.

76. Az idő előrehaladtával az internatusok ügyében megindult vita érdemleges és behatóbb folytatása a legközelebbi ülésre halasztatott; ez úttal rövid eszmecsere indult meg azon módozatok felett, melyek a tanítóképzők s különösen az internatusok építésénél kívánatosaknak látszanak (l. 67. sz. vál. határozat, d) pont.); ezen eszmecszerében az a vélemény fejeződött ki, hogy a tanítóképzők pavillonszerűleg építendők, az iskolahelyiségek mindenesetre elválasztandók az internatusi helyiségektől, s hogy a növendékek kisebb (6—8-as) csoportokban volnának elhelyezendők külön nappali és hálószobával; valamint feltétlenül kívánatosnak látszik, hogy az intézetek megfelelő nagyságú telken helyeztessenek el s kerttel, játszótérrel legyenek ellátva.

77. Elnök a köv. választmányi ülés tárgyaúl a tanítóképző-intézeti tanárképzés ügyét is kitüzi, melynek előleges tanulmányozására s a kérdés előadására Dr. Kovács János és Dr. Malnai Mihály tagtársak kéretnek fel.

Budapest. 1894. február 19.

Péterfy Sándor
elnök.

Sztankó Béla
titkár.

Bányai Arpad.

1857. aug. 17. — 1894. decz. 24.

«... Szabadits meg Uram a haláltól... nem!.. az élettől, hogy ne érezzem már tovább a kínok és szenvedések leggyötrőbb fájdal-mát... hisz lelkem a sok szenvedés már elfásítá s kiszenedett... A szív és lélek, mely életemnek jogos ambiciójával hivatva volt szebb jövőt kérni, immár elalélt, nem gondolkozik s nem reményel többé... Kegyelmes Istenem! Hisz lélek nélkül nyomorult porhüvelyem sem élhet... add át rendeltetésének, a halálnak, mely egyedüli vigasztalója...»

Bányai Arpad kedves kartársunk, a te szenvedésed sugallta gyakori kérdéssel fordulunk szellemedhez: apáid bűneiért kelle lakolnod, avagy mit vétetél a sors ellen, hogy oly gyeheenni kínokat szenvedtél? Mert a te szenvedésed emberi gyarló véges gondolkozásunk szerint oly nagy vala, hogy a fájdalom hatása alatt első pillanatra kétségbe esünk s

már-már megrendül hitünk a gondviselésben . . . de nem, épen a te halálod ad sajkó szívünknek legerősebb panaceát, legenyhítőbb balzsamot; szent vallásunk tanításaként vesztéséged fölött az isteni akaratban való megnyugvas egyuttal vigasztalás nekünk, mert már mi kívántuk neked azt, amitől mi még «borzadunk és félünk» — a megváltó halált.

De hát mire való ez a végtelen feljajdulás egy halál miatt, kérdi az olvasó, hiszen mindnyájan meghalunk s hogy Bányai Árpád halála ily korán és mégis oly sok szenvedés árán következett be: így vala megírva a sors könyvében. Nem első és nem utolsó eset, mert előttünk csak a mult bizonyos, a jövő, mely magában hordja jó és balsorsunkat, Isten kezében van. Így gondolkodik, a ki őt nem ismerte, fájdalmainak nem volt tanuja; de nem úgy, a ki szivszaggató szenvedéseinek közepette nem látta a felgyógyulásába vetett reményeinek sugarát, a ki nem csodálhatta benne azt a lelki erőt, az egészséges idealizmust, az önzetlen antik jellemet és végül azt a minden nagyobb kitérés nélküli megnyugvást, a mely csak nagy jellemek sajátja.

Bizony sajátja tragikumuma a sorsnak, hogy szegény kiszendvedett kartársunk életének, mondhatni csak az örökös szenvedés jutott osztályrészül. Mert aki épen olyan pályára készül, melyre csakis saját egyéni hajlamai, de anyagi javakra való vérmes reménység nem csábíthatja; a ki gyermek- és ifju életében küzd, fárad s nélkülözések között lassankint összegyűjti azt a szellemi tőkét, melylyel hivatásában ervényt szerevln egyéniségének, magának tisztességes helyzetet biztosít a társadalomban s így hasznos poigára lett hazájának és végül ezek mellett szerény igényekkel biztosította megélhetését: az az ember, midőn már célját elérte, s élete örömeinek legszebb zálogát szerető hű nevében megtalálta, boldogságát csak rövid ideig éldelheti. Midőn 1887-ben Ő Felsége jelenlétében Erdélyben megtartott nagy katonai hadgyakorlatokra őt, mint szabadságolt állományú honvéd-hadnagyot a m. kir. 9-ik honvédszár-ezredhez berendelték, 35 napi folytonos lovaglás közben egy alkalommal lováról oly végzetesen esett le, hogy egyszerre csigolyagyuladást kapott s ez a különben erős természetű gyönyörű testű férfit gyógyíthatatlan beteggé tevő.

Ez bizony megrázó tragikum, melylyel szerettei és kartársai körében örökre gyógyíthatatlan sebet vágott, melyet talán az idő majdan behegeszthet — feledni azonban soha sem lehet . . .

Algyógyon 1857. aug. 7-én született, hol atyja Bányai Lajos jómódu birtokos, még most is él. Szülei egyetlen gyermeküket a leggondosabb nevelésben reszesítvén, előbb a szászvárosi gimnáziumban, később Nagy-Enyeden s Kolosvárt taníttatták. A VII. VIII. középiskolai osztályt a kolozsvári ev. ref. gymnaziumban végezte, ahol 1876-ban érettségi vizsgát tett. A következő évben Budapestre jött s az egyetemen a bölcsészeti fakultást hallgatván, 1880 ban a történelmi szakból középiskolai tanári vizsgát tett.

Minjárt vizsgálata után a szászvárosi ev. ref. kuntanoda 1880-ban megvalasztja segédtanárának, hol 4 évig mint a történelem s földrajz tanára működik. 1884-ben a minisztérium a bánffy-hunyadi akkor felső-népiskolához rendes tanítónak nevezi ki s onnan 1887. szept. havában

a kolozsvári áll. tanítónőképző-intézet rendes tanárának léptetik elő. Végül 1892. aug. 26-án kelt magas rendelettel azon megokolással, hogy a kolozsvári nőképzőben a 3-ik rendes tanári állás megszüntetendő, a csaktonyai áll. tanítóképzőhöz hasonló minőségben áthelyzték.

Szegény Bányai kartársunkra áthelyztetése villámcsapásként hatott, mert noha a Kolozsvárt töltött utolsó isk. évében folyvást tanított, áthelyztetését mégis betegségének tulajdonította. Mikor hozzánk megérkezett, másnap kocsi az intézetbe jött, részt vett egy őt üdvözölő tanári gyűlésen; de már akkor a hosszú ut fáradalmi miatt teljesen ki lévén merülve, alig várta a lefekvést — hogy többé ne lássa intézetünket.

Mi tehát Bányai kartársunkat sem mint tanárt, sem mint társadalmi embert nem ismerhettük s e tekintetben a kolozsvári kartársak lennének illetékesek véleményt mondani róla. Annyit azonban mi is mondhatunk, hogy széleskörű kiterjedt olvasottsága, subtilis műveltsége s férfias lekötelező modora miatt bármely intézet és társadalom büszkesége lehetett volna; mert a míg rendkívüli erős természete s mondhatni vas-ereje veszélyes betegségének ellent tudott állni, vendégeket szívesen látott és a mily magas társadalmi műveltséget tanúsított a nőkkel való társalgásban, époly határozott tudast mutatott iskolai, politikai s más társadalmi kérdésekben.

Mi biztosan reméltük felgyógyulását. Azonban reménységünk csak husvétig tartott, amikor egyszerre makacs lázt kapott. Ettől kezdve szellemi rugékonyságát elveszíté, testi ereje mindinkább fogyott és halála előtt három hó óta minden nap ugyszólvan haldokolt.

Egyetlen őriző anyyala, szerető hitvese, önfeláldozó készséggel ápolta s az álmatlanság és borzasztó lelki fájdalom hatása alatt már-már végkimerültnek látszott, de a rajongó szeretet minden nap új erőt öntött lelkébe s utóbbi időben igazgatónk áldozatkész nejjével fölálva ápolták — mignem decz. 24-én d. u. fél 6 órakor a halál hives szelölője megérintvén sokat szenvedett arcát, neje karjai között rettenetes kínjaival ellentétben alig észrevetlenül örökre elnémult . . .

Kedves barátunk! Üdvözítőnk születése napján, Istenünk dicsőségét hirdető karácsonyestén bekövetkezett halálod még keservesebbé tevé itt hagyott őriző anyyalodnak az elválást. Inádkozzék érette engesztelődésért szellemed s lebegjen fölötte a vigasztalódas Anyyala!

Neked pedig örök álmod legyen oly csendes, mint amily szenvedés volt földi életed.

Csáktornya, 1893. december 30.

Beér Ferencz.

VEGYESEK.

Kinevezések. Ő felsége a király a vallás- és közoktatási miniszter előterjesztésére *Sebesztha Károly* temesmegyei, *Kozma Ferencz* kolozsmegyei tanfelügyelőt, *Mártonffy Márton* országos ipariskolai felügyelőt királyi tanácsosokká nevezte ki. Mindhárman jeles tagjai a tanfelügyelői karnak; rászolgáltak a kitüntetésre. A vallás- és közoktatási miniszter *Thuránszky Irént*, a

budai állami tanítónőképző intézet igazgatóját, jelen állásában véglegesen meg-
erősítette.

Képzőintézeti hírek. *A kolozsvári állami tanítónőképző-intézet* 25 éves jubileuma érdekében megindított mozgalomról már hoztunk egy ízben tudósítást. Most a volt tanítványok nevében, a kik e mozgalmat vezetik, Elek Gyula rendező bizottsági elnök és S ó l y o m J á n o s jegyző, újra a következő felhívást hocsátották közre:

«Az 1896. évben lesz huszonöt éve, hogy a kolozsvári állami tanítónőképző-intézet megkezdte áldásos működését. Az életbe már sokan léptünk ki falai közül. Mi úgy érezzük, hogy nekünk, az intézet volt növendékeinek, tisztelettel és hálás emlékezéssel kell részt vennünk fennállása 25 éves fordulója megünneplésében. Szeretettel kell felkeresnünk azokat, a kik ott mindnyájunkat tanítottak s még ma is, az első negyed század végén, ezen intézetnél működnek.»

«A kolozsvári állami tanítónőképző ez örömnünnepének előkészítésére vállalkozunk mi, az intézetnek a kolozsvári iskolákban működő s más közhivatalokban ugyanitt szolgáló, volt tanítványai. Megkönnyíteni óhajtuk vidéken lakó pályatársainknak az ünnepélyen való részvételt.»

«Egy egyszerű, barátságos jellegű találkozás lebeg szemünk előtt. Áldozatot hozni bármilyen kis jótékonycélú alapítványhoz mi, tanítók, alig vagyunk képesek. De hozhatunk-e mi szebb és lélekemelőbb áldozatot annak, ha mindnyájan összejöve, őszinte szívvel szorítunk kezét az alkalommal azokkal a tanárainkkal, a kik bennünket a magyar népoktatásügy munkálására tudással és lelkesedéssel becsatották el.»

«Tisztelettel kérjük az intézetnek végzett s itt képesítést nyert összes növendékeit, tudassák velünk mielőbb lakhelyüket, hogy érintkezésbe lépve mindenükkel, a még hátralevő idő alatt megbeszélhessük összejövetelünk idejét s örömnünnepünk módozatait. Az erre vonatkozó szíves javaslatokat már ez alkalommal is köszönettel fogjuk venni. Kérésünket még egyszer szíves figyelembe ajánljuk.»

«A kolozsvári állami tanítónőképző-intézet 25 éves jubileumát előkészítő központi bizottság megbízásából. Kolozsvárt, 1894. január hó 1-én.»

Szívünkben üdvözljük e nemes érzésre valló mozgalmat.

A budai (vizivárosi) állami tanítónőképző-intézet a f. évben november 18-án tölti be 25 éves fennállásának korát. Az intézet tanári testülete elhatározta, hogy e napot annyival inkább meg fogja ülni, mert ekkorra várható az átalakítandó és kibővítendő épület felépítése és teljes berendezése. Az intézet 25 évi történetét ez időre T h u r á n s z k y Irén igazgató fogja megírni.

A főlegyházi tanítónőképző-intézet ifjúságát a derék tanári testület június 22-én nagyobb kirándulásra viszi a Magas Tátrába. E kirándulás már magában véve is dicséretre méltó dolog lesz tanulságos voltánál fogva; de növelni fogja a kirándulás értékét az, hogy tervezik a losonczy, znióváraljai és iglói képzők útba ejtését és meglátogatását. Valóban hasznosabbat alig mivelhetünk, mintha a leendő tanítóba ilyen tényekkel beoltjuk a kartársi érzületet.

A bajai tanítónőképző-intézetet ez iskolai évben, mint bennünket értesítenek, ez évben Fereny József, a közoktatási tanács titkára látogatja meg.

A zombori gör. kel. tanítónőképző-intézet (vegyes), a mint a Magyar Hirlapot értesítik, új épületet kap. Ugyanis Brankovits György, patriárka, már régebben tervezte, hogy Zomborban a tanítónőképző részére új, díszes épületet emeltet a saját költségén. E végből megvette a bajai-úttal szemben levő Nikolits-féle sarokházat, melynek helyére tervezi az épületet. A multkoriban azzal a kéréssel fordult a szerb hitközséghez, hogy vajjon ez hová kívánja az új épületet, a mostani épület helyére-e, vagy a Nikolits-féle előkelő fekvésű telekre? Együttal elküldötte mindkét telekre vonatkozólag az emelendő épület

terveit is. A hitközség a volt Nikolits-féle telket választotta. Mi azon kívánságunkat fejezzük ki, hogy jó volna ez alkalommal talán a tanító- és tanítónő-képző külön választásáról gondoskodni.

Az esztergomi róm. kath. tanítóképző-intézet új épületének építését, a mint örömmel értesülünk, már megkezdték. Az új épület egyike lesz a legdíszesebb tanítóképzőinknek.

A znióváraljai állami tanítóképző-intézet tanárkara azon alkalomból, hogy Csáky Albin gr. az állami tanítóképzők jobb territorialis elhelyezésének eszméjével foglalkozik, terjedelmes és behatóan indokolt Emlékirattal fordult a közoktatási kormányhoz a znióváraljai állami tanítóképzőnek valamely nagyobb községbe történendő mielőbbi áthelyeztetése érdekében. Az érdekes emlékiratnak tartalma dióhéjba szorítva a következő:

Rövid bevezetés után azt a kérdést veti fel, hogy mi tesz egy községet képző befogadására alkalmassá? A felelet erre a következő: tanítóképző befogadására csakis a művelődés mennél több tényezőjével rendelkező, a képző ez idő szerinti előiskoláival bíró, a magyar hazafias középosztály által nagyobb számmal lakott, szóval: szellemileg és anyagilag valamely vidéken vezérszerepre hivatott városok alkalmassak. Az Emlékirat Znióváralja tényleges viszonyait méri hozzá ezen követelményhez és úgy találja, hogy ezen 1200 lakossal bíró tótajkó kisközség kicsinységénél, földhöz ragadt szegénységénél fogva nem képes egy ily intézetnek, a növendékeknek és tanároknak napi anyagi szükségleteit fedezni, és miután ezek mellett még minden forgalomtól is távol esik és minden közlekedési eszköz hiján van: az intézetnek itt történt elhelyezése úgy az intézetet fentartó államnak, mint a növendékeknek és tanároknak érzékeny anyagi kárát okozza. Az anyagi kárnál azonban sokkal jelentékenyebb az a szellemi és erkölcsi kár, a melyet ez a szerencsétlen elhelyezés közvetlenül a tanítóképzésnek, közvetve pedig a népnevelésnek okoz. Teljesen hiányoznak Znióváralján azok a művelődési és társadalmi tényezők, a melyek az oktatásnak és nevelésnek általában, a jó tanítóképzésnek pedig különösen nélkülözhetetlen feltételei. Korunk előrehaladt műveltségére itt kevés alkotás figyelmeztet, nincs itt az a magyarosan művelt társadalom, a melynek támogatása nélkül a tót nemzetiségi agitátorok által körülvelt tanárkar hazafiságra való nevelése, munkájának eredményei nagyon is problematikusak; ezekhez járul a tanári kar kebelében előforduló — az oktatásra és nevelésre tudvalevőleg nem épen előnyös — gyakori személyváltozások: úgy hogy a znióváraljai állami tanítóképzőnek áthelyeztetése oktatási és nevelési szempontokból már égetően szükséges. Znióváralja viszonyaiból a benne elhelyezett intézetre tehát semmiféle előny, azonban mennél több kár hármlik; a ki azonban azt hinné, hogy a községnek van haszna az intézetből, szintén csalódik. Anyagi haszna azért nincs, mert a község bevitelre van szorulva, az internátussal és köztartással ellátott intézet azonban a beviteli czikkeket jelentékenyen drágítja. Anyagi előnyt Znióváraljára egyedül a képzővel kapcsolatos faipariskola hoz, a mely azonban szintén a képzővel való kapcsolata miatt nem bír teljesen érvényesülni. Szellemi előnyt a községre ismét nem maga a képző, hanem csakis annak gyakorlóiskolája hozhat, mert ahhoz a polgárságnak a ténylegesnél nagyobb fokú műveltségére volna szükség, hogy a képző őket az ő szellemi munkálkodásának, tevékenységének körébe belevonhatná. A képzőben és tanáraiban rejlő erő ezen okok miatt a magyar állameszmére nézve parlagon hever, parlagon akkor, a mikor ez az erő a Felvidék akárhány városkájában haszonnal érvényesülhetne! Mint-hogy tehát a képzőnek a helyi művelődésre kifejthető hatá-

sát elemi iskola is elvégezhetné, a képzőben rejlő erőt a Felvidék egyik alkalmas városkájában — pl. *Zsolnán* — kellene értékesíteni. Az elsorolt bajokat csak fokozza a képző épületének teljesen czélszerűtlen és alkalmatlan volta. A ki ezeket a komor, szűk, alacsony, sötét, nedves, szóval egyetlen pedagógiai és higiéniai követelménynek meg nem felelő helyiségeket egyszer látta, az méltán csodálkozhatik azon, hogy a benne működők nem veszítik el lelkesedésüket és munkakedvüket. Ezek a helyiségek alkalmasak lehetnének talán ipariskolai helyiségeknek, de semmi esetre pedagógiai szakiskolai, azaz tanítóképzői helyiségeknek.

Mi csak dicsérhetjük a tanári testület buzgalmát, a melylyel a képző áthelyezéséért fáradozik. Az a tanári testület ezzel csak bizonyítja, hogy feladatának magaslatán áll. A znióváraljai képző valósággal áldozata annak a szerencsétlen ideának, a mely az állami képzők felállításakor irányadó volt a miniszteriumban, hogy ezeknek kis városokban és falvakon kell elhelyezve lenniök, mert hisz falusi tanítókat képeznek. A znióváraljai tanítóképző áthelyezését tanítóképzésünk egyik sürgős teendőjének tartjuk. Különböen egyesületünk mozgalmat szándékozik indítani a tanítóképzők elhelyezésének revíziója érdekében, a mennyiben ezt a kérdést a közelebb tartandó egyik közgyűlésen tárgyalatni óhajtja.

A tankönyvbírálat és engedélyezés ügye a közoktatási tanács előtt. A vallás- és közoktatási miniszter az 1893. nov. 12-én 48,961. sz. a. kelt rendeletével felhívta az Orsz. Közoktatási Tanácsot véleményt mondani arról, «1. hogy a tanügy érdekében szükséges-e továbbra is fentartani a rendszeres tankönyvbírálatot általában minden iskolára nézve; avagy 2. nem volna-e esetleg a tankönyvbírálat csupán a népoktatási intézetekre szorítandó, a középiskolákra nézve pedig megszüntethető, a melyeknek tankönyvei minden tekintetben magasabb színvonalon állanak; s 3. ha a tanács arra a meggyőződésre jutna, hogy a rendszeres tankönyvbírálat minden irányban, vagy legalább a középiskolákra nézve mellőzhető: mily intézkedések volnának teendők a végből, hogy a szabad verseny a tanügy érdekeit ne kockáztassa s a szülők a gyakori könyvváltoztatással meg ne terheltessenek.»

Az ügynek tanulmányozására a Tanács elnöksége bizottságot küldött ki; (elnök: Hóman Ottó, tagjai: Hófer Károly, dr. Verédy Károly, dr. Kármán Mór, dr. Finácsy Ernő, dr. Szuppán Vilmos, Sebestyén Gyula — a bizottság előadója).

A bizottság tárgyalván ez ügyet, kimondotta, hogy a *tankönyvbírálat és engedélyezés a mostani érvényességében továbbra is fentartandó*. A bizottság ezen véleményének főmotívuma azon haladás, a mely főleg (de nem egészen) a bírálatok és engedélyezés körül eddig követett eljárás miatt a tankönyv-irodalom terén feltűnően mutatkozik. A középiskolai tankönyveknél nagyobb a haladás, a népiskolaiaknál kisebb, de azért az mindegyiköknél jelentékeny. Ezen eredmény kivívásában az oroszlanrész a Tanácsot illeti.

De azért még most is vannak a tankönyveknek részletes fogyatkozásai, a melyek a jelenlegi bírálati rendszernek nem elvetését, hanem szigorítását teszik szükségessé. Ma még nem érkezett el a szabad verseny ideje! A kiadók szabad versenye nem nyújt garanciát, mert az a saját érdekek és nem az iskola ideális érdekeinek kielégítését keresi. Az irodalmi kritika sem nyújt kellő biztosítékot, mert nekünk objektív s a külföldi nemzetekével összemérhető irodalmi kritikánk nincs. Azonkívül az irodalmi kritika csak ítélt és tájékoztat, de nem végrehajtó hatalom. A harmadik biztosíték: a középiskolák és a magasabbfokú népoktatási intézetek tanári testületeinek szak-

képzettsége és morális integritása sem állja ki egészen a kritikát; mert ha ezek iránt nagy elismeréssel van is a bizottság, mégsem tekintheti kizártnak a visszaéléseket. E visszaélések ellenőrzésére, káros hatásaik orvoslására alig lenne módjuk a magasabb tanügyi hatóságoknak. A tanári testület által elfogadott és használt tankönyvek utólagos bírálatát a főigazgatók, tanfelügyelők vagy maga a kormány végezné. De hol van itt az óhajtott szabadság, vagy képes volna-e az eljárás az iskolát a lappangó visszaélésektől megóvni?

A bizottság második alapelvként kimondotta, hogy a közoktatási kormánytól gyakorolt engedélyezés szakbírálat alapján történjék, a melynek egyaránt ki kell terjeszkednie a tankönyv tárgyi, methodikai, nyelvi és technikai tulajdonságaira. A bírálatot külön e célra szervezett *bizottság* vagy az e feladattal megbízott állandó testület teljesítse. A bírálásnak két módja áll egymással szemben. Az egyik mód szerint a közoktatási kormány a hozzá engedélyezés végett fölterjesztett tankönyveket egyes szakférfiak között osztaná ki megbírálás végett, s ezen bírálatok alapján döntene a kormány. Ezen «bürokratikus» eljárás hiányai szembeötlők: a bírálás összességében az egység, következetesség és teljes részrehajlatlanság nem volna megvalósítható. A bírálás másik módja a kollégiális, testületi vagy bizottsági úton történik. Ez jobb, mert egy helyesen összeállított bizottság egyesítheti magában azt a tudományos szakképzettséget, pedagógiai tapintatot és általános műveltséget, a mely hivatva van rá, hogy tankönyvirodalmunkat és vele az iskolai tanítás szellemét irányozza s midőn ezt teszi, egyszersmind tradíciót teremtsen, a minek közoktatásunk annyira híjával van. Az Orsz. Közoktatási Tanácsnál azonban nem hagyandó meg továbbra is a tankönyvbírálat. A tankönyvbírálat teher a közoktatási Tanácsra, nem enged neki elég időt a szervezési munkálatokra s azonkívül alaptalan gyanúsításoknak teszi ki.

A tankönyvbírálat bizottság hatáskörének, szervezésének körvonalozásáról a Tanács bizottsága azt javasolja, hogy ennek tagjait a közoktatási kormány nevezné ki. A bizottság csak tíz tagból álljon, a kik közül 4 esnék a középiskolákra és 3—3 a népoktatási intézetekre és szakiskolákra. A bizottság a maga körében teljes autonómiát élvezne s függetlenül töltené be tisztét. A bizottság maga nem bírál, hanem vezet és ítél. A bírálók vagy állandók lennének, a kiket a közoktatási kormány nevezne ki, vagy maga a bizottság jelölne ki esetről-esetre bírálókat. A bizottság ezen bírálóknak adná ki a beérkezett könyveket bírálatra. A szakbírálatok beérkezése után a bizottság e szakbírálatokat szétosztaná tagjai között, a kik mint szakelőadók nem egyenként, hanem csoportosítva együttesen terjesztenék elő javaslataikat. Ha a bírálatok reprobálást javaslanak, a szerző magavédelmét is meghallgatná a bizottság. A bizottság minden tankönyvre vonatkozólag hozott határozatát a szükséges megokolással együtt terjesztené fel a közoktatási kormányhoz.

Ez kivonatosan a bizottság előterjesztése.

A tanács már tárgyalta a bizottság javaslatait. A tárgyalás eredménye az lett, hogy a középiskolai szakosztály 7 javazattal 6 ellenében, a népiskolai II szavazattal 2 ellenében kimondotta a bírálat fentartását. A népiskolai szakosztály ezenfelül azt is ajánlja, hogy a tankönyvek bírálatát ezentúl is a tanács eszközölje, de kívánatosnak tartja az eljárás olyatén módosítását, hogy a bírálatok nyilvánosságra hozassanak; a könyv elvetése esetén a bírálatok a határozat meghozatalát megelőzőleg a szerzővel közöltessenek, hogy azokra megtehesse észrevételeit.

A tanítóképző-intézetek tanterv-revizíója. Az országos közoktatási tanács mennyiségtan-természettudományi osztálya utolsó ülésében a tanítóképzők

tantervének még függőben maradt részeit tárgyalta. A földrajzra nézve elfogadta a Berecz Antal tanács tag által ajánlott módosításokat. A természettudományi és rajzi tanterv a bizottság javaslata szerint elfogadhatott. Az ülést megelőzőleg az elnökség Szuppán Vilmos előadó előterjesztéseit tárgyalta a középkereskedelmi iskolák és kereskedelmi akadémiák 1892/3-ik tanévi érettségi vizsgálatairól. Így szól a hirlapi tudósítás. Úgy értesültünk, hogy Berecz Antal úr, mint földrajzi szakértő, a maga részéről elvetette a tanítóképző-intézeti tanárokból összeállított tantervkészítő albizottság munkálatait s a beosztás elveinek szem előtt tartásával ugyan, de mégis egészen új tervet készített. S a tanács ezt elfogadta. Mi meg tudjuk becsülni a jó munka értékét s örömmel fogadjuk a jónál jobbat. De hogy a Berecz úr terve csakugyan jobb annál, a melyet a tanítóképző tanárokból alkotott albizottság elfogadott, azon kételkedünk mindaddig, a míg azt szakértő tanítóképző tanárok olyanok nem ítélik. Leghelyesebb lett volna különben a Berecz úr munkálatait a bizottságnak kiadni s csak azután tárgyalatni a tanácscsal.

Országos tanszerkiállítás Debreczenben. Augusztus 18-tól szeptember 2-ig országos tanszerkiállítást fognak rendezni Debreczenben. Még visszatérünk e nagy fontosságú ügy ismertetésére. Addig is felhívjuk rá a tanítóképző intézetek s népiskolák testületeinek figyelmét. A debreczeni kiállítás célja lesz előkészíteni az utat a nagy nemzeti milleniumi kiállításhoz. A kiállítás általános jellegű lesz; fel fogja ölelni az összes általános szakiskolákat, be fogja mutatni azoknak jelenét és múltját is. Reméljük, hogy tanítóképző intézeteink méltóképen fognak képviselteni az országos kiállításon. A kiállítás intéző bizottsága a tanító és tanári országos egyesületek gyűléseit is tervezi. A kiállítás e tekintetben is előkészítőül fog szolgálni a millenium alkalmával tartandó országos kongresszusra. Az eszméért és a buzgó fáradozásért örömmel üdvözljük Debreczen városát és lelkes tanférfaikat.

Jókai-ünnep a tanítóképzőkben. Utólagosan még a következő Jókai-ünnepokről kaptunk tudósításokat: *A znióvdaraljai tanítóképző intézet* «Ifjusági Önképző kör»-e Jókai Mór tiszteletére f. é. január hó 21-én dísz-gyűlést tartott a következő műsossal. 1. Hymnus. Orlandó-tól. Vegyes-kar. Előadták az *intézeti ifjuság* s az *áll. elemi leányiskola növendékei*. Vezette: *Kutnyászký Jenő* tanár, Orgonán kísérte: *Nedbalek Lajos* III. é. t. j. 2. Jókai Oda. Komócsy József-től. Előadja: *Skoda János* IV. é. t. j. 3. Szonatina. Bethowen-től. Előadta: *Lozer László* IV. é. t. j. 4. Jókai élete. Felolvasta: *Czinczik Nándor* IV. é. t. j. 5. Nemzeti ima. Bartay Edé-től. Férfi-kar. Vezette: *Lozer László* IV. é. t. j. 6. Jókai munkáinak méltatása. Felolvasta: *Retzler György*. IV. é. t. j. 7. Bucsú. Bartalus István-tól. Férfi-kar. Vezette: *Lozer László* IV. é. t. j. 8. Ábránd. Székely Imré-től. Előadta: *Mihályi László* III. é. t. j. 9. Hegedű-trió C. M. Véber-től. Előadták: *Schwarz Ferencz* III. é. t. j., *Mihályi László* III. é. t. j. és *Augeczky Lipót* III. é. t. j. 10. Népdalok. Huber Károly-tól. Férfi-kar. Vezette: *Lozer László* IV. é. t. j.

Az eperjesi kisdedővönő-képző intézet Jókai Mór koszorús költőnk, írói munkásságának 50 éves jubileuma alkalmával, január 20-án. ünnepélyt rendezett, a melynek műsora volt: 1. Megnyitó ének. Énekelték a *kisdedővönő-képző intézet növendékei*. 2. Jókai Mórhoz. Pósa Lajostól. Szavalta *Vargha Ilonka*, intézeti növendék. 3. Kárpátokon. Kuhn Edétől. Énekelték az *intézeti növendékek*. 4. Mese Jókai Mórtól. Elmondta *Legányi Ilona*, intézeti növendék. 5. Népdalok. Előadta *Farkas Sándor* zenekara. 6. Alkalmi költemény. *Latkóczy Mihály*tól. Szavalta *Szichta Vilma*, intézeti növendék. 7. Honfidal. *Doppler Károly*tól. Énekelték az *intézeti növendékek*. 8. Jókai Mór a kisdedővönő mestere. Szabad előadás. Tartotta az *intezet igazgatója*. 9. Szózat. *Egressy Béni*től. Énekelték az *intézeti növendékek*. 10. Rákóczy-induló. Előadta *Farkas Sándor* zenekara.

XXX. Kimutatás

a febr. 9-től márcz. 5-ig befolyt tagdíjakról.

1892. II. félévre: Kriek Jenő (2 frt).

1993. I. félévre: Kriek Jenő (2 frt).

1893-ra: Dr. Bokor József (4 frt).

1894. I. félévre: Joó István, Menich Antal, Tanfi Iván (2—2 frt).

1894-re: Babik József, Berta Ilona, Komáromy Lajos, Lázárné Katszner Janka, Léderer Ábrahám, Pethes János, Radnai Izabella, Thuránszky Irén, Zirzen Janka (4—4 frt). Kezdivásárhelyi közs. isk. (kiegészítésül 1 frt).

Budapesten, 1894. márcz. 5.

Komáromy Lajos,
pénztáros.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

S. S.—B. S. Baja. Örvendek a várható viszontlátásnak. A kért dolognak nagy elfoglaltságom miatt, még nem járhattam utána. — **H. G.** Déva. Köszönöm a régen várt levelet. Örömmel értesültem belőle, hogy a hosszú betegség után egészségem teljesen helyreállt. Szép, hogy a dévaiak ismét nagyobb számmal fognak jönni. A viszontlátásra! — **M. I.** Znió. Örömmel számítok a tömeges részvételre. — **F. A.** Csáktornya. Kivánom, hogy akadály ne jöjjön közbe. — **D. L.** Sárospatak. A munkálatot köszönettel megkaptam. Remélhető-e a közgyűlésen való részvételed? — **B. F.** Csáktornya. Nem nézhettem még utána, de bizonyára a többi zenetanárokat is első kinevezésök szerint osztottak be. Ez nemcsak méltányos, hanem igazságos is. Csak az a nem helyes, hogy a többi tanároknál is nem követték ez elvet. Üdvözet. — **Cz. S.** Temesvár. Köszönöm a szép levelet. Találkozunk-e a közgyűlésen. Üdvözlöm K—S-t; mi az oka, hogy úgy elhallgatott? — **Sz. L.** Csáktornya. Megkaptam levelét, a melyben kijelenti, hogy «fegyelmi» kérvényét nem vonhatta vissza, mert — legalább azt — nem is adta be; de nem tartom közlendőnek, mert akkor meg kellene emlékezni az Ön ellen újabban megjelent pamfletekről is. Nem tartjuk tanácsosnak bolygatni ezt a befejezett ügyet. — **R. J.** Nagyszombat. Nagyon sajnálom, hogy cikked, a mely magas szempontokból tárgyalja a tanárképzést, elkésett. De talán a következő számban fogom adni. Kár, hogy a közgyűlésre nem jöhetsz fel. Üdvözet.